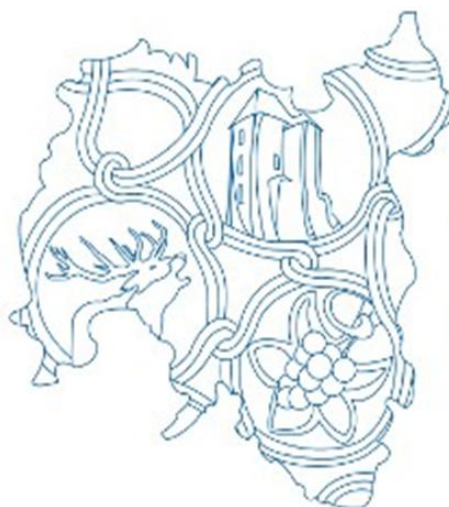

A PAKSI KISTÉRSÉG FEJLESZTÉSI PROGRAMJA

(2. SZ. MUNKAVÁLTOZAT)

2014-2020

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

Készítette

a Tolna Megyei Önkormányzat megbízásából

a **HOZAM 2001 Vidékfejlesztő és Gazdasági Szolgáltató Kft.**

Szekszárd, 2013. november 25.

Tartalomjegyzék

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	7
2. MÓDSZERTAN BEMUTATÁSA, FORRÁSOK	8
2.1. Uniós szint	8
2.1.1. Az Európai Unió fejlesztési politikája 2014-2020.....	8
2.1.2. Integrált Területi Befektetés (Kohéziós Politika 2014 és 2020 között)	12
2.2. Országos szint	14
2.2.1. Magyarország fejlesztési politikája 2014-2020 a Nemzeti fejlesztés 2020 Az Országos Fejlesztési Konceptió és az Országos Területfejlesztési Konceptió című dokumentum szerint	14
2.2.2. Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) 3.0 tervezési változat	19
2.3. Regionális szint	26
2.4. Megyei szint	28
2.5. Térségi szint	32
2.5.1. A Paksi Kistérség Gazdaságfejlesztési (Vállalkozásfejlesztési-, Mezőgazdasági-, Turisztikai) Stratégiai Programja.....	32
2.5.2. Paks Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája	35
2.6. A részprogram és a releváns fejlesztési dokumentumok összefüggései.....	39
3. A PAKSI KISTÉRSÉG HELYZETELEMZÉSE	42
3.1. Földrajz.....	43
3.1.1. A Paksi kistérség elhelyezkedése Tolna megyében.....	43
3.1.2. A Paksi kistérség települései, településszerkezete.....	43
3.1.3. Kistérségek Tolna megyében	44
3.1.4. Természeti adottságok a Paksi kistérségben	45
3.2. Demográfia, népmozgalmi jellemzők.....	46
3.3. Infrastruktúra	47
3.3.1. Közlekedés, megközelíthetőség.....	47
3.3.2. Lakhatás	48

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

3.3.3.	Közműellátottság	48
3.3.4.	Épített környezet.....	51
3.3.5.	Hulladékgazdálkodás	52
3.3.6.	Környezetvédelem.....	52
3.4.	Gazdaság	54
3.4.1.	Vállalkozások, vállalkozásfejlesztés	54
3.4.2.	Mezőgazdaság	56
3.4.3.	Ipar.....	56
3.4.4.	Szolgáltatások	57
3.4.5.	Turisztika, kultúra	57
3.5.	Társadalmi helyzetkép	63
3.5.1.	Foglalkoztatottság	63
3.5.2.	Oktatás.....	63
3.5.3.	Helyi nemzetiségek	64
3.5.4.	Civil szervezetek a Paksi kistérségben.....	64
3.6.	Szociális helyzetkép.....	66
3.6.1.	Egészségügy.....	66
3.6.2.	Szociális ellátások, szolgáltatások	66
3.6.3.	Szociális gazdaság a hátrányos helyzetűek foglalkoztatásának lehetősége.....	67
3.7.	Közigazgatás	70
3.7.1.	Paksi Járási Hivatal.....	70
3.7.2.	A Paksi kistérség közigazgatási szerepének megszűnése a járási rendszer bevezetésével.....	72
3.8.	A Paksi kistérség nemzetközi kapcsolatai, testvér- és partnervárosok	73
3.8.1.	Nemzetközi kapcsolatok, testvér- és partnervárosok.....	73
3.8.2.	Nemzetközi projektek	73
4.	KIEMELT TERÜLETI FEJLESZTÉSI CSOMAGOK BEMUTATÁSA	74
4.1.	A projektcsomagok részletes bemutatása	81

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

4.1.1.	Az aktív és egészséges élethez kapcsolódó közösségi infrastruktúra- fejlesztés a kulturális és természeti értékek megóvásával	81
4.1.2.	A települési környezet integrált és környezettudatos megújítása	83
4.1.3.	Belterületen fekvő barnamezős területek rehabilitációja	85
4.1.5.	Települési energiahatékonyság növelése	90
4.1.6.	Környezetbarát közlekedési rendszerek bevezetése és a fenntartható közösségi mobilitás elősegítése, továbbá a szén-dioxid kibocsátás csökkentése	91
4.1.7.	Egészségügyi alapellátás és önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése	93
4.1.8.	A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése	95
4.1.9.	Térségi és helyi közszolgáltatási és közigazgatási infrastruktúra-fejlesztés	96
4.1.10.	Szegénység és szegregáció által sújtott, leromlott városrészek rehabilitációja.....	97
4.1.11.	A foglalkoztatási szint javítása megyei, térségi és helyi alternatív foglalkoztatás bővítést célzó programok támogatásával	99
4.1.12.	A munkavállalók készségeinek és a helyi gazdaság potenciális igényeinek közelítése	100
4.1.13.	A helyi identitás növelése – az egyének és a lakóhely közötti kapcsolat erősítése	101
4.1.14.	Megyei és helyi speciális közösségfejlesztést és társadalmi befogadást támogató fejlesztési programok	102
4.1.15.	A helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) – a civil szervezetek és a település / térség közintézményei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése	103
4.1.16.	Helyi foglalkoztatást, munkába állást és családokat segítő programok és programalapú fejlesztések (CLLD típusú fejlesztések)	105
4.2	A projektcsoomagok tervezett kedvezményezetti körének bemutatása	107
5.	PROJEKTKATASZTER	109
5.1.	A települési környezet integrált és környezettudatos megújítása	109
5.2.	Belterületen fekvő barnamezős területek rehabilitációja	111
5.3.	Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúrafejlesztések.....	112

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

5.4. A települési infrastrukturális létesítményekben – önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézményekben és az önkormányzati bérlakásokban – az energiahatékonyság növelése és a megújuló energia felhasználás támogatása	114
5.5. Kisléptékű közlekedési fejlesztések	115
5.6. A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése	116
5.7. A helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) – a civil szervezetek és a település/térség közintézményei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése	117
6. A PROJEKTKATASZTERBE NEM BESOROLHATÓ, DE IGÉNYKÉNT FELMERÜLT FEJLESZTÉSEK	118
7. FÜGGELÉK	120
7.1. Forráslista	120

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A Tolna Megyei Önkormányzat megbízásából 2013 októberében indult el a Hozam 2001. Kft. munkája, melynek eredményeképpen 2013. november 5-én átadásra került a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programhoz illeszkedő KISTÉRSÉG FEJLESZTÉSI PROGRAM 1. sz. munkaváltozata, valamint 2013. november 25-én a KISTÉRSÉG FEJLESZTÉSI PROGRAM 2. sz. munkaváltozata.

A munkánk során arra törekedtünk, hogy a nemzeti fejlesztési fókuszoknak megfelelően - a tervezési munka eredményeként - elősegítsük a kistérség gazdaságfejlesztését és a foglalkoztatást, valamint ezekhez a célkitűzésekhez kapcsolódó társadalmi és infrastrukturális fejlesztéseket.

A 1831/2013. (XI. 14.) Kormány határozatban megjelentek alapján Tolna megye gazdaságfejlesztési programjára 13, 836 Mrd Ft áll rendelkezésre, mely érinti Tolna megye 5 kistérségét, ám ezen felül a Város és térsége (kistérségi) részprogram keretében a Paksi kistérség további 3,134 Mrd Ft forrásnagysággal tervezhet.

A paksi kistérség fejlesztési elképzelései alapján az alábbi fő prioritások és beavatkozási területek azonosíthatók:

- **A befektetők és lakosság számára vonzó városi és várostérségi környezet fejlesztése, megújítása;**
- **Az alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken;**
- **A társadalmi befogadás erősítése és a közösségi szolgáltatások helyi szintű fejlesztése;**
- **A közösségi szinten irányított város és térsége fejlesztések (CLLD típusú fejlesztések);**
- **A megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, társadalmi befogadás és foglalkoztatás ösztönzés prioritások között.**

A kistérségi fejlesztési dokumentum a következő 4 pilléren nyugszik:

1. Módszertan és a rendelkezésre álló források bemutatása;
2. A Paksi kistérség helyzetelemzése;
3. A projektcsomagok bemutatása;
4. A fejlesztési igények projektkataszterben történő szerepeltetése.

A kistérség fejlesztési program eltérő területi igényekre eltérő **beavatkozásokat**, valamint a **kistérségek belső erőforrásaira szinergikusan építkező fejlesztéseket** céloz meg.

A kistérségi szinten rendelkezésre álló támogatási lehetőségeket úgy kell felhasználni, hogy az mérhető és fenntartható változásokat, fejlődést hozzon, ezért célzottan, egyes kiemelt területekre és ágazatokra, illetve azokra a meghatározó szervezetekre kell koncentrálni a támogatási lehetőségeket, melyek számon kérhető módon, multiplikátor hatást képesek generálni.

2. MÓDSZERTAN BEMUTATÁSA, FORRÁSOK

Jelen fejezetben **a releváns fejlesztési dokumentumok vázlatos bemutatása** (uniós-, országos-, regionális-, megyei- és térségi szinten), illetve **a részprogram és a releváns fejlesztési dokumentumok összefüggései** kerülnek bemutatásra.

2.1. Uniós szint

Jelen fejezetben két meghatározó fejlesztési dokumentum, az **Európa 2020 Stratégia**, valamint a **Kohéziós Politika 2014-2020** című dokumentumok összefoglaló bemutatására kerül sor.

2.1.1. Az Európai Unió fejlesztési politikája 2014-2020¹

Az Európai Bizottság a következő 7 éves ciklusra tervezett fejlesztéspolitikájának kulcsszavai: intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés. E három szó jellemzi a leginkább a 2009-es évben Világ- és Európa szerte végigsöprő gazdasági válság utáni újrakezdés sarokpontjait.

Az elmúlt években megjelenő pénzügyi válság globális hatásai – köztük a munkanélküliség növekedése, az adósságteher nehézségei – rávilágítottak arra, hogy változtatni kell az eddigi gazdaságpolitikán. Rövid távú célként a válságból való kilábalás fogalmazódott meg, hosszú távon azonban Európának vissza kell térnie a helyes kerékvágásba, és ott is kell maradnia. Ezt a célt Európának 2020-ra kell elérnie.

A stratégia elsősorban **munkahelyteremtésről** és az **életszínvonal emeléséről** szól. Ezek eléréséhez megvannak az alapfeltételek: kiváló adottságú munkavállalók, jelentős ipar és technológia, erős belső piac és közös valuta, szociális piacgazdasági rendszer.

A Bizottság javaslata öt területre terjed ki, ahol meg kell valósítani ezeket a törekvéseket:

- 1. Foglalkoztatás**
- 2. Kutatás és innováció**
- 3. Éghajlatváltozás és energia**
- 4. Oktatás**
- 5. Szegénység elleni küzdelem**

A cél megvalósítása érdekében konkrét javaslatokat bocsátott az államok rendelkezésére a Bizottság, mely megfogadása és saját programokba való beépítése a siker kulcsa.

¹ A Bizottság Közleménye Európa 2020 Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés Stratégiája, <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:HU:PDF>

Európa 2020 Stratégia összefoglalva

Európa az államok összefogásával, együttműködésével, közösen, unióként lehet sikeres, így a kijelölt stratégiát is együttesen kell alkalmazni a magas foglalkoztatottság és termelékenység, erős társadalmi kohézió elérése érdekében.

Ehhez **három fő prioritást kell szem előtt tartani:**

- 1. Intelligens növekedés,** ahol tudáson és innováción alapul a gazdaság. Erősíteni kell a jövőbeni növekedés alapjait képező tényezőket: tudást és az innovációt. Ehhez elengedhetetlen az oktatás minőségének javítása, kutatások ösztönzése, innováció népszerűsítése. Ezek mellett fontos a digitális társadalom erősítése, a nagy sebességű internet használatának kiterjesztése.
- 2. Fenntartható növekedés,** ahol erőforrás-hatékony, környezetbarát és versenyképes a gazdaság, fokozottabban, mint az eddigiekben. Cselekedni kell a versenyképesség fokozása érdekében a kereskedelem terén, valamint az éghajlatváltozás elleni küzdelmet erősíteni kell, javítani kell az erőforrás-hatékonyt. Cél a tiszta és hatékony energia előállítása.
- 3. Inkluzív növekedés,** ahol a foglalkoztatás magas, és a szociális és területi kohézió kialakítására irányuló törekvések vannak. Fontos a foglalkoztatás, a szakképzettség és a szegénység elleni küzdelem területén végrehajtott intézkedések, fejlesztések.

A stratégia alapján megfogalmazódtak **konkrét mérhető célok**, melyek 2020-ra kell, hogy realizálódjanak és illeszkedniük kell az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés témaköréhez.

Ezek a következők:

- 1. A foglalkoztatás terén a cél, hogy a 20-64 évesek 75%-a rendelkezzen munkahellyel.** Jelenleg ez az arány 69%. A fejlődést a nők és az idősebbek nagyobb mértékű foglalkoztatásával és a migránsok fokozottabb munkaerő-piaci integrációja révén lehet elérni.
- 2. A kutatás fejlesztés erősítése érdekében az EU GDP-jének 3%-át erre a célra kell fordítani.** Jelenleg ez 2% alatt van, Japánban 3,4%, USA-ban 2,6%. Fontos, hogy mind állami mind a magánszektor beruházása fontos ezen a területen, támogatni kell a K+F-be való magánberuházások feltételeinek javítását.
- 3. Az éghajlat-változási célkitűzéseket teljesíteni kell** (csökkenjen a szén-dioxid kibocsátás 30%-kal). Teljesíteni kell a 20/20/20 célkitűzést, azaz az 1990-es szinthez képest legalább 20%-kal csökkenjenek az üvegházhatást okozó gázok kibocsátása, 20%-ra kell növelni a megújuló energiaforrások arányát a teljes energiafogyasztásban, valamint 20%-kal kell növelni az energiahatékonyt.
- 4. 10% alá csökkenjen az iskolából kimaradók aránya** a jelenlegi 15%-ról, és a fiatalok (30-34 évesek) 40%-a rendelkezzen diplomával a jelenlegi 31% helyett.
- 5. 20 millió fővel csökkenjen a szegénységnek kitett lakosok száma,** ezzel 25%-kal csökkenne az országos szegénységi küszöbök alatt élők száma.

Ez az öt célkitűzés egymással szorosan egymáshoz kapcsolódva fejti ki hatását. Az oktatási rendszerek fejlesztése magasabbban kvalifikált munkaerő állományt hoz létre, ami jobb alkalmazási lehetőségeket kínál, ami pedig a foglalkoztatási arányt növeli, minek révén csökken a szegények száma. A K+F és az innováció javítja a gazdaság versenyképességét, munkahelyeket teremt.

A siker érdekében ezt az öt javaslatot valamennyi tagállamnak adaptálni kell saját helyzetéhez, és nemzeti célkitűzésekre bontva kell intézkedési terveikbe beleépíteni azokat. Ahhoz, hogy ezek valójában gördülékenyen megvalósuljanak, a Bizottság **kiemelt kezdeményezéseket** javasol minden prioritási témakörben:

Az első három kezdeményezés az első prioritás, az intelligens növekedés megvalósításának eszközei:

1. „Innovatív Unió”

Ez a kezdeményezés a kutatás és innovációra szánt finanszírozás javítását szolgálja azért, hogy az innovatív ötletekből a növekedést és a foglalkoztatást elősegítő termékek és szolgáltatások jöjjenek létre. Cél többek között az Európai Kutatási Térség kiteljesítése, a vállalkozások innovációs keretfeltételeinek javítása, az európai innovációs partnerség kialakítása, valamint az innovációt segítő eszközök továbbfejlesztése (alapok, programok).

2. „Mozgásban az ifjúság”

A kezdeményezés célja a fiatalok munkaerő piacra történő bejutásának megkönnyítése az oktatási rendszerek teljesítményének, minőségének növelésével. Eszközei lehetnek az Unió mobilitási, egyetemi és kutatói programjai, a felsőoktatás modernizációjának felgyorsítása, ifjúság munkába állását elősegítő programok megalkotása.

3. „Európai digitális menetrend”

Ez a kezdeményezés a nagy sebességű internet hozzáférést gyorsítaná meg, szem előtt tartva egy egységes digitális piac előnyeinek hasznosítását háztartásokra és vállalkozásokra egyaránt.

A következő két kezdeményezés a második prioritás, a fenntartható növekedés elérését segítik elő:

4. „Erőforrás-hatékony Európa”

A cél az erőforrások fenntarthatóságának megőrzése, az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaság megteremtése, a megújuló energiaforrások növekvő mértékű felhasználása, energiahatékonyság ösztönzése a szállítási ágazatban.

5. „Iparpolitika a globalizáció korában”

A vállalkozások üzleti környezetének javítását, a versenyképes, erős és fenntartható ipar kifejlesztését célozza meg ez a kezdeményezés.

Az utolsó két kezdeményezés pedig a harmadik prioritást, az inkluzív növekedést támogatják:

6. „Új készségek és munkahelyek menetrendje”

A kezdeményezés célja a munkaerőpiac modernizálása, az egész életen át tartó tanulás ösztönzése, a munkaerő mobilitásának erősítése. A cél, hogy a munkaerő piaci résztvevők olyan kompetenciákat sajátíthassanak el, melyek az új feltételekhez való gyors és könnyebb alkalmazkodást teszik lehetővé, azaz szükség esetén pályát váltsanak, így csökkentve a munkanélküliek számát.

7. „Szegénység elleni európai platform”

Cél a szegénységben élők társadalmi kirekesztettségének megszüntetése, egy területi és szociális kohézió megteremtése (célzott támogatásokkal- ESZA, szociális védelmi és nyugdíjrendszerekkel).

Mind a hét kezdeményezés a tagállamok mindegyikére nézve követendő útmutatás.

A Bizottság szándéka, hogy a fejlődés legfontosabb eszközét, az **egységes piacot** is olyan irányba fejlessze tovább, hogy az megfeleljen az Európa 2020 célkitűzéseinek. Az egységes piac intézménye a válság kapcsán veszélybe került, felélénkültek a gazdasági nacionalizmus eszméi, emiatt új lendületre van szükség ahhoz, hogy újra induljon az egységes piac mechanizmusa. Ehhez számos intézkedésre lesz szükség.

Ahhoz, hogy az egységes piac hozzájáruljon ezekhez a célkitűzésekhez, jól működő egymással szoros összeköttetésben álló piacokra van szükség. Javítani szükséges a kkv-k egységes piachoz való hozzáférését is, ezekhez konkrét szakpolitikai kezdeményezések kellenek- társasági jog egyszerűsítése például.

Az egységes piac mellett fontos még a **befektetés a növekedésbe**, azaz egy olyan kohéziós politika, ahol az uniós költségvetést és a magán források együttes mozgósítása történik a célok elérése érdekében. A válság jelentős hatást gyakorolt a vállalkozások és a kormányok beruházás- és innováció-finanszírozási képességeire is, épp ezért az Európa 2020 céljainak eléréséhez szükséges egy olyan szabályozási környezet kialakítása, amely egyszerre biztosítja a pénzügyi piacok hatékonyságát és biztonságát. Mindemellett el kell érni, hogy a saját pénzügyi források mellett más eszközökkel, új utakon, a magán- és állami források együttes felhasználásával kialakított beruházás – és innováció finanszírozás valósuljon meg, egyebek mellett a köz- magán társulások bevonásával.

Harmadik tényezőként fontos még megemlíteni a **külpolitikai eszköztár bevetését**, aminek segítségével elősegítjük az európai növekedést a világpiacokon való részvétel megerősítésével. Elsősorban a kereskedelempolitika és a nemzetközi makro-ökonómiai politika koordinációja szükséges ennek érdekében. Kulcsfontosságú cél, hogy a Kereskedelmi Világszervezet keretében folytatott tárgyalásokon és a kétoldalú megbeszéléseken jobb eredmények szülessenek az uniós vállalkozások, kkv-k piacra segítése érdekében, és egyenlő feltételek legyenek biztosítva számukra a külső versenytársakkal szemben.

Összefoglalva az Európai Bizottság következő 7 éves ciklusra terjedő fejlesztési politikáját, a fő cél a válságból való kilábalás. A stratégia munkahelyteremtésről és életszínvonal emelésről szól, megmutatja, hogy Európa hogyan valósítja meg az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést. Ehhez a tagállamoknak együtt kell működniük, egységes gazdaságfejlesztési irányok mentén, közös eszközrendszerrel, a fő iránymutatásokat saját országukra adaptálva kell fellépni a válságból való kilábalás érdekében.

2.1.2. Integrált Területi Befektetés (Kohéziós Politika 2014 és 2020 között)²

Az Európai Unió kohéziós politikája a változások mozgatórugójaként működött az elmúlt 10 évben, hatékonyan hozzájárult az Unión belüli konvergenciához és növekedéshez, közvetlenül több mint egymillió munkahelyet teremtett, emellett pedig beruházott több mint tíz millió személy foglalkoztathatóságát javító képzésekbe, társfinanszírozásában elkészült legalább 2000 kilométernyi autópálya és 4000 kilométernyi vasút és létrejött 800 000 kis- és középvállalkozás (kkv). Az Európai Bizottság a megkezdett munka folytatása és az európai gazdasági prioritásokra való összpontosítás megerősítése érdekében **elfogadta a kohéziós politikát a 2014–2020 közötti időszakra** meghatározó jogalkotási csomagot. A csomag feladata, hogy a beruházásokat az Unió növekedést és foglalkoztatást célzó menetrendjében (Európa 2020) szereplő célokra irányítsa, és ezáltal serkentse a növekedést és a munkahelyteremtést.

A dokumentum alapvető célja:

Az Európai Bizottság 2011. októberében elfogadta a 2014 és 2020 közötti kohéziós politikára vonatkozó jogalkotási javaslatokat. A dokumentum tartalmazza a jövőben alkalmazandó megközelítések fő elemeit.

A javaslatok középpontjában a **hosszú távú növekedési és foglalkoztatási célok megvalósítása** és a **szakpolitika stratégiai dimenziójának erősítése** áll. A jogszabálycsomag célja a különböző alapokhoz kapcsolódó szabályozás **összehangolása**, beleértve a vidékfejlesztés valamint a tengeri- és halászati alap szabályozását az egységes uniós szabályozás érdekében.

Az Európát érintő számos - gazdasági, környezeti és társadalmi - kihívás miatt integrált és földrajzilag megalapozott megközelítésre van szükség a problémák hatékony kezeléséhez.

A dokumentum szerkezeti felépítése:

A dokumentum a kohéziós politikai alapelvek céljait, előnyeit és javaslatait tartalmazza egy rövid bevezető után.

Területi alapcélok megfogalmazása:

A dokumentum az **integrált területi befektetésekkel (ITI) foglalkozik**, amelyek lehetővé teszik az EU tagállamai számára, hogy összekapcsolják az egy vagy több operatív program prioritási tengelyeiből származó támogatásokat, és ezeket többdimenziós és ágazatokat átfogó beavatkozásokhoz használják fel. A támogatások különböző beruházási prioritásokhoz való hozzárendelése továbbra is nyomon követhető marad.

Az ITI tárgyát bármilyen, adott területi jellemzőkkel rendelkező földrajzi övezet képezheti, a városkörnyékektől a városi, nagyvárosi, városi-vidéki, körzeti és régióközi szintekig. Az ITI keretében egy adott régió belüli, hasonló tulajdonságokkal rendelkező különálló földrajzi területek (pl. kis vagy közepes városokból álló hálózatok) esetében is megvalósíthatók az **összehangolt intézkedések**. Az ITI-nek nem szükséges lefednie egy közigazgatási egység teljes területét.

Emellett az ITI az Európai területi együttműködés (ETC) keretében történő intézkedések megvalósítására is alkalmas. Például az ITI-k integrált városfejlesztési stratégiák megvalósítására is alkalmazhatók határokon átnyúló városok esetében. Az ITI-eszköz alkalmas az adott terület igényeire szabott intézkedések támogatására. Mindig figyelembe kell venni azonban az együttműködés körülményeit is. Az ETE szabályozása ezért előírja, hogy bármely ITI megvalósításáért felelős közvetítő testületet legalább két résztvevő államhoz tartozó közigazgatási szervnek kell létrehoznia (az ETE szabályozásának 10. cikke).

²http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/iti_hu.pdf

A cél az intelligens, fenntartható és inkluzív Európa megvalósítása, közös kohéziós politika kialakítása, mely a különböző területi igényekre integrált választ ad.

Fejlesztési irányok:

Az említett célkitűzésekkel összhangban, a kevesebb beruházási prioritásra összpontosítás központi elemét képezi majd a tagállamok és az Európai Bizottság közötti új partnerségi szerződéseknek, amelyek világos célokat határoznak meg és pénzügyi teljesítménytartalékot különítenek el a legjobban teljesítő régiók számára. A Bizottság kérheti a programok felülvizsgálatát vagy – korrekciós lépések hiányában – a finanszírozás felfüggesztését, ha a gyenge adminisztratív kapacitás, illetve a fenntarthatatlan makroköltségvetési politika veszélyeztetheti az uniós beruházások növekedésre és munkahelyteremtésre gyakorolt hatását.

A különböző alapokra – így a Vidékfejlesztési Alapra, illetve a Tengerügyi és Halászati Alapra – vonatkozó szabályok **egyszerűsítése és harmonizálása** tovább fokozza majd az alapok hatékonyságát. **Egyetlen szabályrendszer lesz ugyanis az összes különböző alap működésére irányadó.** Az integráltabb megközelítés pedig biztosítani fogja, hogy az egyes alapok egymáshoz kapcsolódó célok megvalósításán tevékenykedjenek és kölcsönösen erősítsék egymást hatását.

Prioritások:

A Kohéziós politika által az alábbi előnyök kihasználása:

- A strukturális alapok integrált használatát ösztönző ITI-k jobb összesített eredményt hozzanak ugyanolyan mértékű közberuházás mellett.
- Az ITI-k irányításának átruházása erősítse a körzeti szereplők (helyi/városi érdekeltek) részvételét azáltal, hogy bevonja őket a programok előkészítésébe és megvalósításába.
- Mivel az ITI-k kezdettől fogva több forrásból szereznek majd támogatást, az összehangolt intézkedések nagyobb biztonsággal legyenek megvalósíthatóak.
- Az ITI kiváló eszköz az adott területekre vonatkozó fejlesztési megközelítések megvalósításához, emellett segítse elő a helyi, városi és regionális szintű kiaknázatlan lehetőségek kihasználását.

2.2. Országos szint

2.2.1. Magyarország fejlesztési politikája 2014-2020 a Nemzeti fejlesztés 2020 Az Országos Fejlesztési koncepció és az Országos Területfejlesztési koncepció című dokumentum szerint³

Fejlesztéspolitikánk elkötelezett célja, hogy húsz éven belül Magyarország Közép-Európa gazdasági és szellemi központja legyen, ahol a lakosságnak biztonságos megélhetést biztosít egy erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdaság, aminek köszönhetően a népesség fogyása megáll, sőt gyarapodásnak indul, és ahol a társadalom megerősödött közösségek egységét alkotja és ahol az életminőség egyre javul és környezeti állapotra is kellőképpen odafigyelünk.

Mindezek alapján kijelenthetjük, hogy **jövőképünket egy gazdaság- és társadalomstratégiai fordulatra alapozzuk,** aminek legfontosabb elemei között szerepelnek az **új és versenyképes munkahelyek** megjelenése egy **erős hazai ipar** létrejöttével párhuzamosan. Ezek mellett fontos ide sorolni még az **agrár- és az élelmiszergazdálkodás** megerősítését, mellyel bővíthet az export teljesítményünk valamint a vidéki térségek felzárkóztatása és fejlesztése is megvalósulhat. Mindez nem elegendő a fejlődéshez, ha nincs környezetbarát közlekedési infrastruktúránk, épp ezért e terület folyamatos fejlesztése elengedhetetlen egy fenntartható gazdasági növekedéshez. Mindezen területek munkaerő potenciáljának megfelelő minőségben történő biztosítása miatt fontos a magas színvonalat képviselő és széles körben elérhető oktatási rendszerünk fejlesztése is, ahol a szakemberképzés mellett az innovációs potenciálunk magas kihasználtsága a cél.

Ha mindezek az elemek egymásra épülve, egymást kiegészítve az elvárásoknak megfelelően működnek, akkor megvalósulhat a végső cél, azaz országunk regionális központtá tud válni, ami Magyarország fekvése és adottságai alapján önmagában is kézzel fogható tény. Mindennek a gazdasági fejlődésnek eredményeképp az évtizedek óta tartó negatív népesedési trend megáll és megfordul, annak minden pozitív és újabb gazdaság aktivitást serkentő hatásával együtt.

Egy megerősödő társadalomban javításra kerülnek az esélyegyenlőségi célcsoportok kilátásai, a társadalmi rétegek közötti különbségek csökkenése követhető nyomon. Mindezen pozitív változások kapcsán kialakul egy társadalmi összetartozás és a közösségek megerősödnek, a hagyományok tisztelete, ismerete, a kulturális örökségvédelem beépül a köztudatba és értékévé válik.

Ezen ideális jövőkép elérése érdekében céljaink konkrét meghatározására van szükség. Az előzők alapján jól elhatárolhatóan négy irányvonalat, **átfogó fejlesztési célt** különböztethetünk meg fejlesztéspolitikánk kapcsán:

- **értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés;**
- **népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom;**
- **természeti erőforrásaink fenntartható használata, környezet védelme;**
- **térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet.**

Ezen átfogó célok mentén kell meghatározni azokat a kisebb lépéseket, amiket meg kívánunk tenni a célkitűzéseink sikeres megvalósítása érdekében. Ezeket minél több

³ Nemzeti fejlesztés 2020 Az Országos Fejlesztési koncepció és az Országos Területfejlesztési koncepció Társadalmi Egyeztetési Változata, http://www.terport.hu/webfm_send/3838

részre bontjuk, annál részletesebben és mélyebben tudjuk kezelni az egyes problémákat, melyek a fejlődés útjában állnak.

1. cél: Gazdaságfejlesztés- gazdasági növekedés

A magyar gazdaság újra pozícionálása a cél, azaz egy versenyképes, kül- és belpiacon egyaránt erős és innovatív gazdaság kialakítása a feladat. Ehhez elengedhetetlen az ország külföldi pozícióinak visszaszerzése, exportra termelés erősítése, mindamellett, hogy a hazai értékeink fenntartható használatára alapozott belföldi termelés is előtérbe kerüljön, mivel mindezek szinergikus hatása eredményezi a foglalkoztatás bővülését és ezáltal a társadalom számára megélhetést és jó életminőséget biztosító feltételeket.

A konkrét területek, ahol az előbb felvázolt általánosságban leírt fejlesztési irányok meg kell, hogy mutatkozzanak, és ahol ezeket eredményesen véghez vihetjük, azok az alábbiak:

- fejlődési potenciált hordozó ágazatok (autó és járműipar, egészségipar, gyógyszeripar, turizmus, mezőgazdaság és élelmiszeripar, vegyipar, környezetvédelem);
- kreatív és innovatív termékfejlesztés;
- geotermális lehetőségek kihasználása;
- gazdasági csomópont szerepének kialakítása;
- KKV-k megerősítése.

Mindezekon felül szükség van a gazdasági életben jelentős szereppel bíró KKV-k számára élhetőbb és barátságosabb környezet kialakítására, ahol a foglalkoztatás fejlesztése az elsődleges cél. Változni, erősíteni kell a kutatás, innováció területét, ki kell használni a megújuló energiában rejlő lehetőségeket, valamint egy intelligens, környezetkímélő közlekedésfejlesztést kell végrehajtani.

2. cél: Egészségfejlesztés - egészség- és sportgazdaság

Cél, a gyógyító és gyógyuló Magyarország megteremtése, ahol ösztönözni kell az egészségügyi szolgáltatások és ellátás fejlesztését, ahol az egészséges életmód, kiemelten a sport és az egészséges táplálkozás fontos szerepet kap.

Konkrét területek, ahol a törekvések megmutatkoznak és eredmények érhetők el:

- egészségipar, termálturizmus erősítése;
- gyógyvizek hasznosítása;
- kapcsolódó belföldi turizmus erősítése;
- nemzeti értékek megőrzése;
- célzott turisztikai K+F+I;
- alkonygazdaság erősítése.

Ezekon felül meg kell jelennie a gyermekvállalást ösztönző programoknak, ehhez kapcsolódóan családbarát gyermekellátó intézményrendszert kell kialakítani. A társadalom jól léteéhez hozzájárulva az egészséges életmód (táplálkozás, mozgás, sport) lehetővé tételére irányuló közösségi terek biztosítása is nagyon fontos, ezek az egyes településfejlesztési törekvésekkel párhuzamosan valósulhatnak meg. Fontos még fejleszteni az egészségügyi ellátások rendszerét, nagy hangsúlyt fektetve a megelőzésre, szűrési programokra.

3. cél: Vidékfejlesztés – életképes vidék és élelmiszeripar

A vidéki térségek népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása fontos feladat az évtizedek óta tartó vidéki népességcsökkenés után. Vonzó és élhető vidéki

települések kellenek, ahol szívesen élnek és jól élnek a fiatalok is, és nem vándorolnak el, hagyván a falvakat, településeket elöregedni. Ehhez fontos a vidék kezében elsődleges és szinte egyetlen értékének, az agrártermelésnek, az élelmiszertermelésnek a fejlesztése. Ezzel elősegíthető a vidéki foglalkoztatás növelése, a vidéki közösségek megtartása, megerősítése, a vidék életminőségének javítása.

Kiemelten az alábbi területeken lehet jelentős eredményeket elérni:

- fenntartható természeti erőforrásokra épülő élelmiszer ipar;
- kertészet és állattenyésztés fejlesztése- foglalkoztatás nagy számban;
- ökológizáció erősítése;
- termelők kereskedelmi hálózata;
- minőségi magyar termék- program;
- helyi kistermelői piacok erősítése, ezekre épülő közétkeztetés;
- gasztrókultúra;
- vidéki örökség védelme.

Ösztönözni kell ezen kívül a fiatalok vidékre települését, ehhez elengedhetetlen egy kiegyensúlyozott vidék-város kapcsolat megteremtése. Fejlesztési kell a vidéki szolgáltatásokat, a vidéki életformának presztízsét fontos visszaállítani. Ez társadalmunk számára hosszútávon is fontos tényező lenne. Ennek eszköze lehet az önfenntartó családi gazdaságok megerősítése, a szövetkezetek, a szociális földprogram fejlesztése, komplex tájgazdálkodási programok megvalósítása. Fontos a helyi piac, kézművesség közvetlen értékesítés előtérbe helyezése, támogatása, a turizmusba való bekapcsolódása.

4. Tudásfejlesztés- K+F+I

A cél itt egyértelműen a nemzet kreatív képességeire, a tudástőkére épülő értékteremtés. Ehhez elengedhetetlen az infokommunikációs rendszerek fejlesztése is, valamint a nélkülözhetetlen oktatásfejlesztés, ahol olyan biztos megélhetést biztosító képzési rendszer kialakítására kell törekedni, ami a fejlődéshez kedvező szellemi innovációs környezetet biztosít hazánk társadalmának. Mindezek által egy piacképes, ha kell mobil, és legfőképp egész életen át tartó tanulásra képes, kreatív munkaerő állomány teremthető meg.

Ennek eléréséhez vezető út elemei:

- tudásgazdaság kiépítése;
- kutatóközpontok fejlesztése;
- innováció ösztönzés;
- kutatók és a gazdasági szereplők közötti együttműködés.

Mindezek mellett erősíteni kell az élethosszig tartó tanulást, a folyamatos készségfejlesztés lehetőségét a munkaerőpiacnak meg kell teremteni, különösen a szakképzés fontos a hiányszakmákban, valamint az egyre fejlődő technikai vívmányok között a digitális kompetenciák fejlesztése.

5. cél: Közösségfejlesztés – közösség, öngondoskodás, romaintegráció

A cél itt egy olyan társadalom kialakítása, mely gyarapodik, fejlődik és amely szolidáris, összetartó és érték tudatos helyi közösségek egységét alkotja. Mindez a társadalmi háttér nyújthat biztos háttérrel a gazdaságfejlesztési politika célkitűzéseinek megvalósulásához.

Az alábbiakat kell kiemelni:

- hagyományalapú társadalom ösztönzése;
- nemzeti és közösségi értékalapú fejlesztések;
- kulturális örökség védelme;
- romák integrációja.

Fontos mindezen fő vonalak mellett foglalkozni a közösségi életre neveléssel, az öngondoskodás képességének erősítésével és a társadalmi befogadás intézményével. Ezek segítségével szolgálhatnak a vidéki közösségi élet minőségének javulásához, és ezzel párhuzamosan a gyermekvállalási kedv ösztönzéséhez. Ebben még segítségül hívhatók a családbarát közszolgáltatások kialakítása. Cél mindezen fejlesztések mögött a szegénység felszámolása, a fogyasztói és pénzügyi tudatosság elterjedésének elősegítése.

6. cél: Közsféra –fejlesztés – Jó állam

Cél a közsféra hatékonyabb szerepvállalása a közjó, a munka, a rend, a biztonság, a tudás szolgálatában. Ehhez elengedhetetlen egy stratégiaileg vezérelt, célzott fejlesztéspolitika. Emellett szükséges még a közszolgáltatások megújítása, ahol megújuló és hatékony állami működéssel a társadalom számára minden téren biztonságos ország alakítható ki, legyen az közbiztonság, egészségbiztonság, személyi biztonság vagy akár környezet és klíma biztonság.

7. cél: Erőforrásgazdálkodás-fejlesztés – nemzeti stratégiai erőforrások, környezetvédelem

A természeti erőforrásokkal való takarékos gazdálkodás napjainkban minden ország számára prioritást élvez. Elsődleges a fenntartható energiagazdálkodás, a zöldgazdaság fejlesztése, a víz, a talaj, az ásványkincsek fenntartható használata és védelme. Ugyanezen törekvésnek kell megjelennie az életmód, a fogyasztás termelés folyamatában, ahol szintén a környezettudatosságra kell a társadalmat ösztönözni.

Ehhez szükségesek:

- természeti erőforrásaink fenntartható és stratégiai szemléletű védelme;
- élővilág, termőföld, talajok, vízbázisok védelme;
- ivóvízminőségjavítás;
- ásványkincsek védelme.

A zöldgazdaság folyamatos bővítése, a környezetvédelmi ipar fejlesztése is egyaránt fontos, a geotermikus energia komplex hasznosítása mellett.

8. cél: Magyarország makro-regionális központ

Célként fogalmazódott meg az ország központi fekvéséből adódó fejlesztési potenciál kibontakozása, a makro-regionális csomópont szerepének erősítése. Ennek elősegítésére a makro-regionális kapcsolatrendszert fejleszteni kell, úgynevezett csomóponti funkciókat kell létrehozni, erősíteni és kiterjeszteni. Fontos feladat a Kárpát-medencei térszervező szerep erősítése, a kapcsolatok erősítése, itteni gazdaságfejlesztési és vidékfejlesztési együttműködések kialakítása, szabad vállalkozói zónák kialakítása.

9. cél: Városok és gazdasági térségek, mint a többközpontú növekedés motorjai

Kiegyenlített, működő kapcsolatokkal rendelkező településhálózat kialakítása a cél, ahol a településhálózatok egységes elvek mentén fejleszthetők, a településhálózati kapcsolatok kiegyensúlyozottan működnek. Mindehhez korszerű várospolitikai és városfejlesztési, valamint a térszerkezet funkcionális fejlesztése szükséges. Hosszútávon egy egységes és fenntartható várospolitikát kell megteremteni, ahol a növekedés színtereinek biztosítása nagyvárosi centrumok fejlesztésével, térségközponti szerepük erősítésével alakítható ki.

Külön kiemelendő egyes sajátos térségek (pl. Balaton) szerepe, melyek egyedi gazdasági profiljukkal vehetik ki a részüket a gazdasági növekedésből.

10.cél: Vidéki térségek értékalapú felemelése

Cél a vidéki térségek táji és közösségi értékeire természeti erőforrásaira, épített örökségi értékeire alapozott fejlesztés, valamint az elmaradott vidéki térségek felzárkóztatása, a foglalkoztatás növelése a hátrányos helyzetű térségekben, mint például a Cserehát vagy az Ormánság.

11.cél: Egységes és integrálódó társadalom

Cél az egyenlő létfeltételek megteremtése az egész ország területén, ami egyben a területfejlesztés lényegét foglalja magába. A leszakadó, hátrányos helyzetű térségek kapcsán egy eddiginél sokszínűbb, újabb eszközöket felsorakoztató programsorozatra van szükség (például speciális gazdaságpolitikai eszközök). A törekvés célja, hogy ezeket a területeket visszacsatolni az ország gazdasági és társadalmi vérkeringésébe.

12.cél: Elérhetőség és mobilitás

Ez a két szó kiemelt fontosságú a gyors és hatékony gazdaságfejlesztés kapcsán, melyeknek valamennyi területi szinten jelentkezniük kell, hogy a térségek képesek legyenek kiaknázni gazdasági potenciáljukat. Fontos helyi szinten a hatékony város és vonzáskörzete közötti mobilitás biztosítása, térségi szinten a foglalkoztatási központok elérhetőségének biztosítása, országos szinten a centralizáltság oldása, a többközpontú fejlődés támogatása.

2.2.2. Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) 3.0 tervezési változat⁴

A TOP küldetése

Magyarország Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióban (OFTK) rögzített át-fogó és hosszú távú fejlesztési irányai alapján a Partnerségi Megállapodás (PM) kijelöli a 2014–2020 időszak öt fő nemzeti fejlesztési prioritását. Az ötödik nemzeti fejlesztési prioritás, a gazdasági növekedést segítő helyi és térségi fejlesztések megvalósításának legfontosabb biztosítékát a területi operatív programok jelentik. Ezek közül is kiemelkedik a jelentős forráskeretekkel rendelkező, az ország európai szinten felzárkózást igénylő minden megyéjére kiterjedő (ún. kevésbé fejlett régiók célterület) Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP).

Ennek megfelelően a TOP fő küldetése, hogy **kereteket biztosítson a területileg decentralizált fejlesztések tervezéséhez és megvalósításához**. Törekvéseinek tematikus fókuszában két tényező áll:

(1) **Térség-specifikus gazdasági növekedés és foglalkoztatás-bővítés:** a TOP erős gazdaság-fejlesztési orientációja miatt jelentősen hozzájárul ahhoz a kormányzati törekvéshez, amely szerint a 2014–2020 uniós fejlesztési források 60%-ának közvetlenül a gazdaságfejlesztést kell szolgálniuk.

(2) **Területi és települési önkormányzati kompetenciákba eső** feladatellátás kapcsán felmerülő fejlesztési szükségletek kielégítéséhez szintén keretet ad. Ezért a TOP fejlesztései között helyet kapnak a közvetlenül a közsférára, a helyi társadalomra és környezetre irányuló fejlesztések is. Ugyanakkor ezek esetében is szempont a legalább közvetett gazdasági és foglalkoztatási hatás.

A TOP indokoltsága

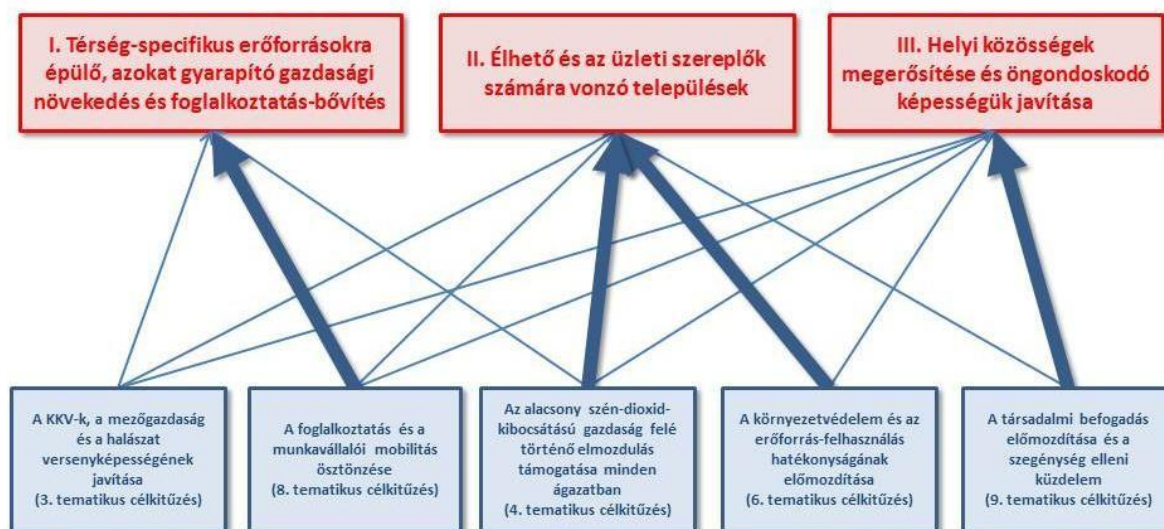
Az Európai Unió Területi Agendája 2020 (TA2020) dokumentumban megfogalmazott helyalapú megközelítés elvével összhangban is szükség van egy olyan beavatkozási logikára, ami lehetővé teszi, hogy a különféle területi szintekhez a térségi sajátosságoknak megfelelő, eltérő beavatkozási irányokat rendeljünk. A TOP képviseli ezt a törekvést: reagál az eltérő területi igényekre, és valóban az ezekre **szabott beavatkozásokat valósít meg**, valamint a **térségek belső erőforrásaira szinergikusan építkező fejlesztéseket** céloz.

Magyarországon számos tényező indokolja a területileg decentralizált fejlesztéseket. Az országon belül **jelentős területi eltérések** figyelhetők meg a társadalmi, gazdasági és környezeti adottságok terén, valamint a társadalom és a gazdaság fejlettségében. Ezért az egyes térségekben eltérő, a sajátos térségi adottságokra szabott beavatkozásokra van szükség. Különösen nagyok a különbségek az alacsonyabb (megyei és várostérségi) területi szinteken. A magyar **területi közigazgatás elmúlt években lezajlott reformja** (a helyi önkormányzatok, a járások, a megyék és a központi állam közötti feladat- és forrásmegosztás újraszabályozásával) éppen a területi egyenlőtlenségek jellegének megváltozásához igazodott. Ugyanakkor létrejöttek azok a keretek is, amelyek a helyi és térségi fejlesztéspolitikát meghatározzák. Ebből a szempontból a legfontosabb változás, hogy a megyék erős tervezési és területfejlesztési feladatköröket kaptak. A **2007-2013 programozási időszak** regionális operatív programjainak (ROP) tapasztalatai alapján is indokolt területi logikájú operatív programokat indítani. A helyi és a területi szinteken ugyanis vannak jól előkészített fejlesztési elképzelések, nem véletlen, hogy a ROP-ok a 2007-2013 ciklus legjobban teljesítő programjai közé tartoznak a forráslekötés tekintetében. Ugyanakkor a

⁴ http://www.jnszm.hu/feltolt/File/tfi/Programozas/top_2013_09_30.pdf

területi szereplők pályázatos úton megszerezhető, előre nem kiszámítható forrásaival szemben a jövőben a szereplők által felelősen tervezhető és végrehajtható forrásallokációs megoldásokat indokolt előnyben részesíteni.

A TOP az alábbi három fő fejlesztési irányt szolgálja, amelyekhez további horizontális fejlesztési irányok kapcsolódnak. Ezek mindegyike több, az Európa 2020 Stratégia alapján meghatározott ún. tematikus célkitűzés elérését is támogatja. A TOP eszközszerében (ld. prioritástengelyeinek struktúrája) szintén fennáll a tematikus célok és a prioritások közötti kapcsolat és egy prioritástengely alapvetően egy tematikus célt támogat.

Forrás: Terület- és Településfejlesztési Operatív Program 3.0 tervezési változata
Operatív Program Tervezés 2014-2020

A TOP építkezése: dedikált erőforrások a térségileg decentralizált szereplőknek

A TOP meghatározott **decentralizált tervezési forráskeretet** biztosít az egyes megyei önkormányzatok és megyei jogú város önkormányzatok számára, amelyek megyei, megyei jogú városi térségi és kisvárostérségi **integrált fejlesztési csomagok** kialakítására és megvalósítására adnak lehetőséget.

Az egyes megyei és helyi (megyei jogú város és térsége, illetve kisvárostérség) fejlesztésekhez a TOP csak egy „menüt” határoz meg, amelynek beavatkozási elemei az egyes területi egységek fejlesztési csomagjaiban – meghatározott keretek között – kombinálhatók, specifikus adottságaiknak és kihívásaiknak megfelelően.

A TOP tervezésében a **megyei önkormányzatoknak kulcsszerepe van**: összehangolják a megye területén megvalósuló összes tervezési folyamatot (kisvárostérségeket irányítják is), amely szerepkör kiterjed a végrehajtásra és a nyomon követésre is.

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

A TOP beruházási stratégiájának áttekintése⁵

Prioritástengely	Tematikus célkitűzés [a prioritás tengely leírása alapján]	Beruházási prioritás [a prioritás tengely leírása alapján]	A beruházási prioritásokhoz kapcsolódó specifikus célok [a prioritás tengely leírása alapján]	A specifikus célkitűzéseknek megfelelő program specifikus eredményindikátorok [az eredményindikátor táblázatok alapján]	Alap (pénzügyi alap meghatározása: ERFA, ESZA, KA) [a pénzügyi táblázatok alapján]	Unió támogatás – euró [a pénzügyi táblázatok alapján]	Az operatív program teljes költségének arányában (%) (alaponkénti bontásban) ERFA
1. Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében	(8) A foglalkoztatás bővítése és a munkaerő mobilitásának támogatása	8 (b) a foglalkoztatás barát növekedés elősegítése a saját belső potenciál kifejlesztése révén, az adott területeket érintő területi stratégia részeként, beleértve a hanyatló ipari régiók átalakítását, valamint a konkrét természeti és kulturális erőforrások fejlesztését, illetve az ezekhez való hozzáférhetőség javítását	Térségi szintű integrált, foglalkoztatás-orientált gazdaságfejlesztés	A támogatott vállalkozások által teremtett új munkahelyek száma (teljes munkaidő-egyenérték, fő)	ERFA	1 127 711 373 €	32%
		8 (c) Helyi fejlesztési kezdeményezések és szomszédos szolgáltatásokat nyújtó struktúrák támogatása új munkahely teremtés érdekében	A foglalkoztatás és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztése	A támogatott intézményekben bölcsődei, családi napközi ellátásban, vagy óvodai ellátásban részesülő gyermekek száma (fő)			
	(3) kkv-k versenyképességének fokozása	3 (c) a termék és szolgáltatásfejlesztésre irányuló fejlett kapacitás megteremtésének és kiterjesztésének elősegítése	Helyi érdekű kis- és középvállalkozások fejlesztési aktivitásának javítása	A helyi érdekű kis- és középvállalkozások által kezdeményezett fejlesztési projektek száma (db)			

⁵ http://www.jnszm.hu/feltolt/File/tfi/Programozas/top_2013_09_30.pdf

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

Prioritástengely	Tematikus célkitűzés [a prioritás tengely leírása alapján]	Beruházási prioritás [a prioritás tengely leírása alapján]	A beruházási prioritásokhoz kapcsolódó specifikus célok [a prioritás tengely leírása alapján]	A specifikus célkitűzéseknek megfelelő program specifikus eredményindikátorok [az eredményindikátor táblázatok alapján]	Alap (pénzügyi alap meghatározása: ERFA, ESZA, KA) [a pénzügyi táblázatok alapján]	Unió támogatás – euró [a pénzügyi táblázatok alapján]	Az operatív program teljes költségének arányában (%) (alaponkénti bontásban) ERFA
2. Befektetők és lakosság számára vonzó városi és várostérségi környezet fejlesztése, megújítása	(6) környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása	6(e): környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása a városi környezetfejlesztést célzó intézkedések révén, ideértve a rozsdadozások helyreállítását és a légszennyezettség csökkentését is	Vonzó, biztonságos és funkciógazdag települési környezet létrehozása, ideértve a barnamezős területek többfunkciós hasznosítását Települési környezeti állapot javítása	A támogatott új közszolgáltatásokat igénybe vevő lakosok száma a fejlesztett / megújított településrészen (fő) A támogatott létesítmények fejlesztése által érintett lakosok száma(fő)	ERFA	588 524 373 €	16,7%

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

Prioritástengely	Tematikus célkitűzés [a prioritás tengely leírása alapján]	Beruházási prioritás [a prioritás tengely leírása alapján]	A beruházási prioritásokhoz kapcsolódó specifikus célok [a prioritás tengely leírása alapján]	A specifikus célkitűzéseknek megfelelő program specifikus eredményindikátorok [az eredményindikátor táblázatok alapján]	Alap (pénzügyi alap meghatározása: ERFA, ESZA, KA) [a pénzügyi táblázatok alapján]	Unió támogatás – euró [a pénzügyi táblázatok alapján]	Az operatív program teljes költségének arányában (%) (alaponkénti bontásban) ERFA
3. Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken	(4) Az alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban	4 (e) alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó stratégiák támogatása valamennyi területtípuson, de különösen a városi területeken, ideértve a fenntartható városi mobilitás és a csökkentést előmozdító alkalmazkodási intézkedések támogatását	Környezetbarát közlekedési rendszerek bevezetése és a fenntartható közösségi mobilitás elősegítése, továbbá a szén-dioxid kibocsátás csökkentése	Üvegházhatású gázok becsült csökkenése CO ₂ egyenértéken (tonna CO ₂ -egyenérték) Megtakarított utazási idő a városi és elővárosi nem kötöttpályás közlekedés fejlesztett szakaszaihoz kapcsolódóan (ezer utasóra/év)	ERFA	676 626 824 €	19,2%
		4(c) az infrastrukturális létesítményekben – többek között a középületekben – és a lakásépítési ágazatban az energiahatékonyság és a megújuló energia támogatása	Települési energiahatékonyság növelése	A prioritástengely beavatkozásainak eredményeképp évente megtakarított energiamennyiség (PJ)			
4. A társadalmi befogadás erősítése és a közösségi szolgáltatások helyi szintű fejlesztése	(9) a társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem	ERFA 5. cikk 9 (a) beruházás a nemzeti, regionális és helyi fejlődést szolgáló egészségügyi és szociális infrastruktúrába, az egészségügyi státuszbeli egyenlőtlenségek csökkentése, valamint átállás az intézményi szolgáltatásokról a közösségi alapú szolgáltatásokra	A társadalmi befogadást és az esélyegyenlőséget, valamint az életminőséget segítő helyi szinten elérhető önkormányzati közszolgáltatások hozzáférhetőségének és minőségének javítása valamint a közigazgatási infrastruktúra fejlesztése	A jobb minőségű közszolgáltatásokat igénybe vevő lakosság száma (fő)	ERFA	264 307 353 €	7,50 %

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

Prioritástengely	Tematikus célkitűzés [a prioritás tengely leírása alapján]	Beruházási prioritás [a prioritás tengely leírása alapján]	A beruházási prioritásokhoz kapcsolódó specifikus célok [a prioritás tengely leírása alapján]	A specifikus célkitűzéseknek megfelelő program specifikus eredményindikátorok [az eredményindikátor táblázatok alapján]	Alap (pénzügyi alap meghatározása: ERFA, ESZA, KA) [a pénzügyi táblázatok alapján]	Unió támogatás – euró [a pénzügyi táblázatok alapján]	Az operatív program teljes költségének arányában (%) (alaponkénti bontásban) ERFA
		ERFA 5. cikk 9 (b) a városi és falusi területek és az ott élő rászoruló közösségek fizikai rehabilitációjának és gazdasági és társadalmi fellendülésének támogatása;	A leromlott városi területeken mélyszegénységben élő családok, romák valamint szegregált élethelyzetben élő marginalizált csoportok fenntartható társadalmi és területi integrációja, a biztonság és a társadalmi befogadás erősítése	Szociális városrehabilitációs programmal érintett településen élő lakosok száma (fő)			
5. Községi szinten irányított várostérségi helyi fejlesztések (CLLD típusú fejlesztések)	(9) a társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem További kapcsolódó tematikus cél: (8) A foglalkoztatás bővítése és a munkaerő mobilitásának támogatása	9 (b) a városi és falusi területek és az ott élő rászoruló közösségek fizikai rehabilitációjának és gazdasági és társadalmi fellendülésének támogatása;	Város-vidék együttműködést és a városok közösségvezérelt fejlesztését erősítő helyi gazdaság- és településfejlesztés	Támogatásban részesülő vállalatok által bevezetett új helyi termékek száma (db) Minőségi fejlesztésen átesett községi és szabadidős terek és létesítmények fejlesztése által érintett lakosok száma (fő)	ERFA	393 869 781 €	10,00%
6. Megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, társadalmi befogadás és foglalkoztatás-ösztönzés	(8) A foglalkoztatás bővítése és a munkaerő mobilitásának támogatása (9) a társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem	ESZA 3. cikk (1) a) i. munkaerő-piaci hozzáférés a munkakeresők és az inaktív személyek számára többek között helyi foglalkoztatási kezdeményezések és a munkavállalói mobilitás ösztönzése révén	A foglalkoztathatóság javítása és a helyben, a helyi és térségi gazdasági szereplők által foglalkoztatottak számának növelése	6 hónappal a támogatott programból való kilépést követően foglalkoztatott résztvevők száma A támogatott képzésben képesítést szerzők száma	ESZA	422 891 765 €	12,00%

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

Prioritástengely	Tematikus célkitűzés [a prioritás tengely leírása alapján]	Beruházási prioritás [a prioritás tengely leírása alapján]	A beruházási prioritásokhoz kapcsolódó specifikus célok [a prioritás tengely leírása alapján]	A specifikus célkitűzéseknek megfelelő program specifikus eredményindikátorok [az eredményindikátor táblázatok alapján]	Alap (pénzügyi alap meghatározása: ERFA, ESZA, KA) [a pénzügyi táblázatok alapján]	Uniós támogatás – euró [a pénzügyi táblázatok alapján]	Az operatív program teljes költségének arányában (%) (alaponkénti bontásban) ERFA
		ESZA rendelet 3. cikk (1) b) i. aktív befogadás, különösen a jobb foglalkoztathatóság érdekében; ii. a társadalom peremére szorult közösségek – például a romák – integrációja; iii. a nemek, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékonyságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés elleni küzdelem	Társadalmi befogadás erősítése és a szegénység elleni megyei és helyi kezdeményezések támogatása	A társadalmi befogadást célzó programba bevontak száma (fő) A támogatott programokba bekapcsolódó civil szervezetek száma (db)			
		ESZA rendelet 3. cikk (1b): Közösségek szintjén irányított helyi fejlesztési stratégiák	Város-vidék együttműködésen alapuló és a városok közösségvezérelt fejlesztését szolgáló közszolgáltatás- és közösségfejlesztés	A támogatott programból való kilépéskor foglalkoztatott résztvevők száma (fő)			
7. Technikai segítségnyújtás	-	-	Az operatív program műveleteinek eredményes és hatékony megvalósítása	Az operatív program keretében támogatott projektek megvalósulásának aránya (db)	ESZA	91 626 549 €	2,60 %

Forrás: Terület- és Településfejlesztési Operatív Program 3.0 tervezési változata
Operatív Program Tervezés 2014-2020

2.3. Regionális szint

Jelen fejezetben a **Dél-Dunántúl intelligens szakosodási stratégiája** dokumentum kerül bemutatásra az alábbi szempontok alapján: a dokumentum alapvető célja, dokumentum szerkezeti felépítése, területi alapcélok megfogalmazása, fejlesztési irányok, prioritások, a dokumentumok elérhetősége.

Dél-Dunántúl intelligens szakosodási stratégiája⁶

A Nemzetgazdasági Minisztérium felkérésére a Nemzeti Innovációs Hivatal és a Regionális Innovációs Ügynökségek közreműködésével készült **Magyarország és a magyar régiók intelligens szakosodási stratégiája a 2014-2020 közötti időszakra**. A dokumentumok előzetes feltételei annak, hogy Magyarország az EU Strukturális Alapokból innovációs, kutatási és fejlesztési célokra támogatási forrásokhoz jusson.

A dokumentum alapvető célja:

Az Európai Bizottság Kohéziós Politikájához való kapcsolódás, vagyis törekvés a szinergia megteremtésére a különböző EU-, nemzeti és regionális szintű szakpolitikák, illetve a köz- és magánforrásokból finanszírozott beruházások között. A Dél-Dunántúl intelligens szakosodási stratégiájának alapvető célja, hogy az intelligens specializáció keretében azonosítsa a régió egyedi jellemzőit és értékeit, bemutassa a jövőképet.

A regionális szintű intelligens specializációt szolgáló kutatási és innovációs stratégia célja, hogy a régió az EU Strukturális Alapokból innovációs, kutatási és fejlesztési célokra támogatási forrásokhoz jusson.

A dokumentum szerkezeti felépítése:

A dokumentum a régió helyzetelemzését, különösképpen a gazdasági jellemzőkre, az innovatív vállalkozások jellemzőit, a régió innovációs eredményeit, a régió irányítási struktúráját, döntéshozatalt, javaslatokat, jövőképet, fejlesztési prioritásokat, szakpolitikai eszközöket tartalmaz.

Területi alapcélok megfogalmazása:

A régió helyzetértékelése rámutatott arra, hogy a régióban a tudásbázisok szerepe folyamatosan felértékelődik és a kutatóhelyek száma mind a költségvetési szektorban, mind a vállalati szektorban növekedést és minőségi javulást mutat. Továbbá az is bebizonyosodott, hogy ezt a fejlesztési prioritást felismerve a megyei koncepciókban is markánsan megjelenik a jelenlegi és a jövőben létrehozni kívánt kutatóbázisok szerepe. Így a régió jövőképe és prioritásai ennek szellemében, a helyi adottságokra építve - a gazdasági szerkezettel összhangban - került meghatározásra.

Fejlesztési irányok:

A Dél-dunántúli régió innovációs stratégiakeretének jövőképét és célrendszerét - a jelenlegi regionális adottságok, hazai gazdasági környezet és EU-s regionális politika figyelembevételével mellett - az alábbiak szerinti fogalmazza meg a tanulmány:

„A Dél-Dunántúl - jelentős felsőoktatási központjainak és kutatóintézeteinek köszönhetően - 2020-ra elmozdul az intelligens növekedés irányába és 2030-ra valós Tudásrégióvá válik, mely következtében versenyképessége az átlagot meghaladó mértékben növekszik.”

⁶ http://www.ddriu.hu/userfiles/File/DDRIS3_20130325.pdf

Prioritások:

Átfogó cél:

A magas minőségi színvonalat képviselő és széles körben elérhető oktatási - kutatási rendszer kialakításával, a gazdaság támogatása versenyképességének és innovációs potenciáljának növelése, illetve az innovációra alapozott foglalkoztatottság növelése érdekében, megvalósítva ezáltal az erőforráshatékony Tudásrégió kialakulását.

Horizontális prioritások:

- A régió gazdasági növekedésének biztosítása - a vállalkozói aktivitás erősítése: versenyképes, exportorientált és innovatív gazdaság.
- A régió innovációs teljesítményéhez kapcsolódó foglalkoztatottság növelése - a regionális K+F+I kapacitás erősítése.
- Környezeti fenntarthatóság, erőforrás- és energiahatékonyág elősegítése.
- A régió vállalkozásai innováció-tudatosságának erősítése.
- A vállalkozások innovációs tevékenységének ösztönzése.
- Tőkebevonás innovatív K+F+I tevékenységhez kapcsolódó (tudás-intenzív, nagyobb hozzáadott értéket előállító) munkahelyek számának növelése, infrastrukturális háttérük erősítése vállalkozások régióba telepítésének ösztönzése révén.
- Az alacsony széndioxid kibocsátású illetve erőforrás-hatékony gazdaságra való áttérés.
- A vállalkozások éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásának elősegítése.

Horizontális al-prioritások:

- A vállalatok és a közfinanszírozású intézmények K+F+I célú együttműködésének fejlesztése.
- A K+F+I tevékenységhez szükséges műszaki-természettudományos képzés, illetve az azt kiszolgáló tevékenységek célirányos oktatásának erősítése.
- A régió energiafüggetlenségének elősegítése.
- A vállalatok exportorientáltságának ösztönzése.
- A régióra jellemző elvándorlás megakadályozása.
- A térségi elérhetőség és a K+F+I tevékenységek ellátásához szükséges infrastruktúra javítása.
- Az intelligens városi alkalmazkodás feltételeinek megteremtése.

2.4. Megyei szint

Jelen fejezetben a 2014-2020-ig tartó programozási időszakra vonatkozóan megyei fejlesztési dokumentum, **Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója** kerül bemutatásra.

Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója⁷

A dokumentum alapvető célja:

A koncepció azzal a céllal készül, hogy kijelölje Tolna megye lehetséges kitörési pontjait, meghatározza azokat a főbb fejlesztési irányokat, amelyre a megye a 2030-ig terjedő időszakban különös hangsúlyt kíván fektetni. A megyei (területi) programozáshoz rendelt források felhasználásának alapját képezi majd e dokumentum, hiszen a tervezett megyei fejlesztéseknek a Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepcióhoz illeszkedniük kell.

A dokumentum szerkezeti felépítése:

A koncepció tartalmazza a megye jövőképét, célrendszerét, fejlesztésének átfogó és stratégiai céljait, a célrendszer koherenciáját, a terület felhasználás alapelveit, a fejlesztés eszköz- és intézményrendszerét, a prioritásokat, a felelősséget és intézményrendszerét, a koncepció üzeneteit, kapcsolódását más térségekhez, a közsférán kívüli szereplőket.

Területi alapcélok megfogalmazása:

Cél, hogy a Tolna megyei emberek aktívan, egészségesen és egészséges környezetben éljenek városban és a vidéki kistelepüléseken egyaránt, és ezáltal „Otthonuknak tekintsék Tolna megyét”. A vonzó városi és vidéki élettér megteremtésével, a tervezett fejlesztésekkel biztosítva legyenek a fiatalok helyben maradásához szükséges feltételek és a munkavállalás. A gazdasági szervezetek ágazatonkénti és termékpályánkénti összefogásának ösztönzésével új, az együttműködésekre épülő K+F+I központok kialakításával a helyi erőforrásokra építve cél a megye gazdasági potenciáljának erősítése, új munkahelyeket létrehozásának lehetősége.

A Koncepció közvetlen beavatkozást igénylő, **3 fő terület fejlesztését** tartja kiemelten fontosnak: **gazdaságfejlesztés, humán erőforrás fejlesztés, vidékfejlesztés.**

A dokumentum az alábbi **átfogó célokat** nevezi meg:

- A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése;
- Társadalmi megújulás;
- A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése.

A koncepció az átfogó célokhoz az alábbi stratégiai célokat rendeli:

A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése

- Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként
 - Széles körű, gazdasági célú vállalkozói együttműködések (klaszterek, projektszervezetek) támogatása a Tolna megyei vállalkozások piaci szerepvállalásának megerősítése érdekében ágazatonként, illetve

⁷http://www.tolnamegye.hu/teruletfejleszes_2013/Vegleges_koncepcio_elfogadas_elott.pdf

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

- termékpályánként
 - Szekszárdi szőlészeti és borászati kutatás-fejlesztési központ kialakítása a Pécsi Tudományegyetem szakmai együttműködésével
 - Dombóvár és Tamási központtal mezőgazdasági célú K+F bázis kialakítása a Kaposvári Egyetem szakmai együttműködésével
 - Energetikai K+F bázis kialakítása Paks és Tamási központokkal
 - A helyi mezőgazdasági alapanyag termelési igényekhez igazított helyi logisztikai alközpont kialakítása funkcionális térségenként
 - A helyi alapanyag termelési igényekhez igazított térségi logisztikai bázisok kialakítása a megyét érintő jelentősebb vasúti, közúti, vízi közlekedési csomópontokban
- Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése, valamint a kiemelten magas kézimunka igényű, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar)
 - Tejipari és húsipari alapanyagokra épülő termékfejlesztés, élelmiszeripari és mezőgazdasági gépgyártás szekszárdi központtal
 - A megyei (elsősorban Bátaszék, Bonyhád, Szekszárd, Tolna és térsége) bőr- és textilipari, illetve kézimunka igényes könnyűipari kapacitások növelése az ágazaton belüli piaci részesedés növelésével
 - A helyi mezőgazdasági alapanyagokra épülő magas hozzáadott értékű élelmiszer és feldolgozóipari kapacitások kiépítése a növénytermesztés és az arra épülő állattenyésztés gazdasági egyensúlyára alapozva, funkcionális térségenként
 - A nagy hagyományokkal rendelkező Tolna megyei építőipar fellendítése
 - A már működő ipari parkok és ipari övezetek fejlesztése, különös tekintettel az ágazati igényeket kiszolgáló infrastruktúrafejlesztésre, a városok és vonzáskörzetük igényeire épülő inkubáció- és szolgáltatásbővítés az ipari parkokban
 - Egészségipari fejlesztések
 - Regionális szintű gazdasági és piaci együttműködések elősegítése klaszterek által
 - A megyei gépgyártási kapacitások erősítése elsősorban az autóipari, szerszámgép gyártás területén és elektronikai iparban
 - A szén-és kőbányászat újraélesztése és arra épülő gazdaságfejlesztés Nagymányok és Váralja térségében a környezeti fenntarthatóság figyelembevételével
- A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása.
 - Védett építészeti értékek gazdasági, turisztikai és közösségi célú hasznosításának elősegítése
 - Országos jelentőségű védett természeti területek
 - Sió turisztikai hasznosítása
 - Duna-menti rekreációs térség kialakítása
 - Termál- és gyógyturizmus megyei központjainak további fejlesztése, új központok létesítése
 - A Szekszárdi és Tolnai Borvidék és a pincefalvak borturisztikai és gasztronómiai kínálatának növelése
 - Kerékpáros turizmus feltételeinek fejlesztése
 - Környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések

Társadalmi megújulás

- Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő piaci esélyeinek javítása
 - A gazdasági igényekhez igazított, gyakorlatorientált szakképzési rendszer kialakítása, a szakképzési lehetőségek bővítése
 -
 - Felnőttképzési (műszaki szakképzési) központok létrehozása a megyében
 - Az oktatás modernizálása (digitalizálás, e-oktatás)
 - Szociális ellátórendszer fejlesztése
 - Helyi közösségi identitásfejlesztést és kulturális életet elősegítő közösségfejlesztő szakemberképzés indítása
 - Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok munkához jutásának elősegítése
- A kedvezőtlen demográfiai folyamatok (negatív) hatásainak mérséklése
 - Családbarát foglalkoztatáspolitikai, az atipikus foglalkoztatás lehetőségeinek kiterjesztése
 - Életminőség javítása és vonzó élettér kialakítása a településeken gazdasági funkcióbővítéssel
 - Önkormányzati bérlet program városokban (pl. Szekszárd), valamint bérház és háztáji program bevezetése az apró- és kistelepüléseken
 - Fiatal vállalkozók támogatása, vállalkozásösztönzés
 - Kulturális, sport és szabadidős – rekreációs lehetőségek bővítése városokban és falvakban egyaránt

A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése

- Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék előállítás, feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel
 - TÉSZ-ek, BÉSZ-ek, termelői csoportok létrehozása termékpályaként
 - Funkcionális térségenként a helyi feldolgozó- és élelmiszeripari kapacitások kiépítése termelői összefogással
 - Apró- és kistelepülési térségek elérhetőségének javítása
 - A helyben előállított termékek piaci értékesítésének elősegítése
 - Minőségi haltenyésztés és -feldolgozás
 - Falusi vendégasztal működtetésének elősegítése
 - A klímaváltozás negatív hatásainak mérséklése
- Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése
 - A helyi és helyközi tömegközlekedés keresletorientált racionalizálása
 - Vidékies jellegű városok fejlesztése
 - Helyi erőforrásokra támaszkodó energiahasznosítás
 - Mobil és helyi szolgáltatások megteremtése kistelepüléseken
 - Szabadidősport önszerveződésének támogatása és intézményi háttérének biztosítása
 - Minta ökotelepülés kialakításának lehetősége, ökológiai gondolkodás elsajátítása
 - A vidéki letelepedést segítő támogatások bevezetése, helyi adókedvezmények biztosítása (szabad vállalkozási övezet)

A fejlesztési célrendszer meghatározása a megyén belüli különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre:

- A helyi mezőgazdasági alapanyagokra épülő magas hozzáadott értékű élelmiszer és feldolgozóipari kapacitások kiépítése a növénytermesztés és az arra épülő állattenyésztés gazdasági egyensúlyára alapozva, funkcionális térségenként;
- Sió turisztikai hasznosítása;
- Duna-menti rekreációs térség kialakítása;
- Az oktatás modernizálása (digitalizálás, e-oktatás);
- Helyi közösségi identitásfejlesztést és kulturális életet elősegítő közösségfejlesztő szakemberképzés indítása;
- Bérház (lakás) és háztáji program bevezetése az apró- és kistelepülések elérhetőségének javítása;
- A vidéki letelepedést segítő támogatások bevezetése, helyi adókedvezmények biztosítása

A Koncepció az alábbi horizontális célok, elvek megvalósítását tűzi ki célul:

- együttműködésre épülő fejlesztések,
- környezettudatos és fenntartható fejlesztések,
- munkahelymegtartást és/vagy munkahelyteremtést is támogató fejlesztések,
- családbarát fejlesztések,
- elsősorban helyi erőforrásra épülő fejlesztések,
- vállalkozásbarát fejlesztések,
- innovatív fejlesztések.

Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója a fent leírt célokkal összhangban az alábbi prioritásokat azonosítja:

1. prioritás: Megyei komplex térségfejlesztési programok

- szabad vállalkozási zóna (Tamási térsége)
- kiemelten fejlesztendő térség (a megye középső, aprófalvas városiányos térsége)
- rekreációs térségek (Duna-mente, illetve Sió-mente)
- funkcióbővíítő és szociális célú településfejlesztés
- közösségvezérelt helyi programok

2. prioritás: Gazdaság

- K+F+I potenciál erősítése
- ipari parkok és logisztikai központok kialakítása és szolgáltatásainak fejlesztése
- vállalkozásfejlesztés (ágazati preferenciával, turizmus is)
- agrárvállalkozások versenyképességének javítása
- helyben történő értékesítés elősegítése, szociális gazdasági eszközök alkalmazása
- piaci szereplők térségi gazdasági, tudományos együttműködés erősítése

3. prioritás: Környezet, energetika és közlekedés

- térségi elérhetőség és mobilitás javítása
- igényalapú közösségi közlekedés fejlesztése
- klímavédelmi beruházások támogatása (vízrendezés, vízvisszatartás, öntözés)
- fenntartható területhasználat, környezeti károk enyhítése
- helyi természeti erőforrásokra alapozott energiatermelés erősítése

4. prioritás: Társadalom

- keresetvezérelt szakképzési és felnőttképzési rendszer kialakítása
- minőségi oktatáshoz, egészségügyi és szociális ellátáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés megteremtése
- munkavállalás, önfoglalkoztatás elősegítése
- közösségfejlesztés.

2.5. Térségi szint

A Paksi kistérségben az alábbi jelentős fejlesztési dokumentumok lelhetőek fel:

- Paksi Kistérség Gazdaságfejlesztési (Vállalkozásfejlesztési-, Mezőgazdasági-, Turisztikai) Stratégiai Programja,
- Paks Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája,

2.5.1. A Paksi Kistérség Gazdaságfejlesztési (Vállalkozásfejlesztési-, Mezőgazdasági-, Turisztikai) Stratégiai Programja

A Paksi Kistérség Vállalkozásfejlesztési Stratégiai Programja

A helyi vállalkozások támogatásának általános célja a gazdaság szerkezetváltásának elősegítése, ezen belül egy innovatív, tőkeerős, stabil, növekedési potenciállal rendelkező helyi kis- és közepes vállalkozási kör kialakulásának elősegítése, amely az Atomerőmű mellett meghatározó szerepet képes játszani a térség gazdaságában és munkaerőpiacán.

Stratégiai célkitűzések:

Hosszú távú célkitűzés: A gazdasági szerkezetváltásának elősegítése, ezen belül egy innovatív, tőkeerős, stabil, növekedési potenciállal rendelkező helyi kis- és közepes vállalkozási kör kialakulásának elősegítése, amely az Atomerőmű mellett meghatározó szerepet képes játszani a kistérség gazdaságában.

Rövid távú célkitűzés: A vállalkozások növekedésének és versenyképességük erősödésének, valamint külső piacokra bejutásának elősegítése. A vállalkozások innovációs képességének erősítése, pénzügyi környezetük javítása. Az EU vállalkozásokat támogató szervezeteihez, szolgáltatásaihoz és programjaihoz való könnyebb hozzáférés biztosítása.

A Paks-Dunaföldvár programjának támogatott intézkedései a Nemzeti Fejlesztési Terv és az Agrár- és Vidékfejlesztési Program céljaihoz, valamint Paks-Dunaföldvár vidékfejlesztési stratégiai programjához igazodva születtek meg.

Prioritás: A Paks-Dunaföldvár kistérség gazdasági diverzifikációjának elősegítése

1. A paksi ipari és technológiai centrum
2. Kis- és középvállalkozások támogatása, a térség gazdaságába való integrálódásuk segítése

A Paksi Kistérség Mezőgazdasági Stratégiai Programja

A vidékfejlesztés alapját adó agrárium szempontjából nem azonosak a Paks-Dunaföldvár kistérség adottságai. Az éghajlati és talajadottságok tekintetében három fő terület határolható el egymástól. A Sió-Sárvíz völgyében a feltételek az intenzív kultúráknak kedveznek, itt adottak a szerkezetváltáshoz szükséges feltételek. A Dél-Mezőföldön elhelyezkedő települések esetében – különösen a gyengébb adottságú területeken - nagyobb nehézségekkel kell szembenézni, itt a vidékfejlesztés nem nélkülözheti a komplex, szociális és gazdasági szektorra kiterjedő fejlesztést. A Duna mentének településein bizonyos mértékig ötvöződnek a két korábban említett tájegység adottságai, azaz zömmel a jó termőhelyi adottságú területek jellemzőek, de nem ritkák a kifejezetten alacsony termőképességű parcellák sem. Annak ellenére, hogy a Paks-

A Paksi kistérség fejlesztési programja 2014-2020

Dunaföldvár kistérségén belül ma még jelentős fejlettségbeli különbségek tapasztalhatók, az elemzés hatóköre a kistérség egészére vonatkozik, az említésre érdemes tényezők többsége ugyanis a belső különbségek ellenére általánosan jellemzi a téregység egészét.

Stratégiai célkitűzések:

Hosszú távú célkitűzés: A Paksi kistérség fenntartható fejlődéséhez szükséges feltételek megteremtése, a mezőgazdasági termelés és élelmiszer-feldolgozás versenyképességének javítása, a földhasználat racionalizálása, ezáltal a foglalkoztatás és a jövedelemviszonyok javítása, a vidék népességmegtartó erejének fokozása érdekében.

Rövid távú célkitűzés: A kistérség agrárgazdaságának fejlesztéséhez szükséges a humán és termelői infrastruktúra, valamint a gép- és eszközellátottság javítása. A kistérség agrárgazdaságának diverzifikációja az agrártermelők különböző csoportjainak integrálásával és közvetlenül piacra termelő mezőgazdasági és élelmiszeripari áruk előállításával. A kistérségben jellemző termelői hagyományokra és földrajzi adottságokra alapozott intenzív és extenzív termelési eljárások bevezetése, szükség szerint a szerkezetváltás végrehajtása.

A Paks-Dunaföldvár programjának támogatott intézkedései a Nemzeti Fejlesztési Terv és az Agrár- és Vidékfejlesztési Program céljaihoz, valamint Paks-Dunaföldvár vidékfejlesztési stratégiai programjához igazodva születtek meg.

Prioritás: A termelői hagyományokra és a jó földrajzi adottságokra alapozott növénytermesztési és állattenyésztési kultúrák fenntartható és alkalmazkodó fejlesztése

1. Agrártermékek előállítását, feldolgozását és értékesítését segítő beruházások és fejlesztési programok támogatása
2. A mezőgazdaság szerkezetváltását elősegítő szervezet és intézményrendszer kialakítása
3. A táji adottságokhoz illeszkedő, környezetkímélő gazdálkodási formák bevezetésének és megerősödésének támogatása

A Paksi kistérség Turisztikai Stratégiai Programja

A helyzetfeltárási munkák eredménye és a statisztikai adatok egyaránt alátámasztják azt a megállapítást, hogy a térség turisztikai potenciálja kihasználatlan. Bár az adottságok és lehetőségek számosak a kistérségben, változatos, többarcú turisztikai kínálat kialakítását tennék lehetővé (kulturális, természeti, gasztronómiai, lovas, szelíd, sport-, bor-, vízi- és ökoturizmus), a térségben eltöltött vendégéjszakák száma mégsem éri el a kívánatos mértéket. Ennek egyik oka, hogy a turisztikai infrastruktúra fejletlen, az utóbbi fél évtizedben alig korszerűsödött. Másik oka, hogy jelenleg négy településre koncentrálódik a forgalom, tehát a térség-szerte meglévő adottságok termékké fejlesztése a legtöbb helyen még várat magára. Talán legfontosabb okként említhető, hogy a meglévő kínálati elemek egyike sem mondható unikálisnak, önmagában egyik turisztikai termék sem képes a látogatókat több napra a térségbe csábítani nagy tömegben, ráadásul a felsorolt elemek eltérő célközönséget is vonzanak. Ezért feltétlenül szükséges lenne a termékfejlesztés és a megfelelő kínálati elemek összekapcsolása, programcsomaggá fejlesztése, ami a turizmusban érdekelt vállalkozók, szervezetek és a települések együttműködését kívánja meg.

A térségi turizmus stratégiai célkitűzései:

Hosszú távú célkitűzés: A kistérség életében a turizmus meghatározó jelentőségű gazdasági ágazattá kell fejleszteni, hiszen az jelentékeny gazdasági eredményt is indukál. A turizmus fenntartható fejlesztéséhez szükség van a térségi adottságokra épülő, azokat tovább erősítő, jól működő turisztikai termékek kialakítására, markáns,

A Paksi kistérség fejlesztési programja 2014-2020

egyedi idegenforgalmi arculat kialakítására. Mindezek hatására a kistérség turizmusa a régiós vidékfejlesztési politika elismert, alkalmazott és meghatározó részévé válhat

Rövidtávú célok: A fenti hosszú távú stratégiai célok eléréséhez szükség van:

- programozásra alapozott turizmusfejlesztés megindítására
- turisztikai termékfejlesztésre, amely magába foglalja a meglévő adottságok továbbfejlesztését, minőségi javítását, a szolgáltatások komplexitásának növelését
- egységes arculati rendszerre
- korszerű promóciós eszközök alkalmazására
- szervezeti stratégiára alapozott menedzsmentre

A Paks-Dunaföldvár programjának támogatott intézkedései a Nemzeti Fejlesztési Terv és az Agrár- és Vidékfejlesztési Program céljaihoz, valamint Paks-Dunaföldvár vidékfejlesztési stratégiai programjához igazodva születtek meg.

Prioritás: A vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése

1. A térség idegenforgalmi vonzerőinek fejlesztése
2. Idegenforgalomhoz kötődő szervezeti rendszer fejlesztése

A gazdaságfejlesztési program sikerességének feltételrendszere:

A gazdaságfejlesztés a kistérség gazdaságát, társadalmát és a természeti környezetét egy egységes, egymással kölcsönhatásban lévő rendszer részeként kezeli, a problémákat a teljes rendszer összefüggéseiben kívánja feltárni és megoldani. Egyes részek kiemelése, részek fejlesztése a térség gazdaságára nézve nem jár sikerrel.

A vállalkozások sikerességét nagymértékben meghatározó tevékenység a jó marketing.

Prioritás: A kistérség marketing tevékenységének és információs központjainak kialakítása és fejlesztése

1. A kistérségben információs központok kialakítása és fejlesztése a kistérség információs rendszerének kiépítése

Nem elhanyagolható az a tény, hogy a vállalkozások sikerességének egyik záloga az, hogy a munkavállalók élhető környezetben lakjanak (lakásviszonyok, oktatás, egészségügy, szociális ellátás, művelődés, szórakozás, ügyintézés, stb.), és itt élve fejtsék ki termelő tevékenységüket.

A kistérség gazdaságfejlesztési programjának nem szerves része, de elengedhetetlen feltétele, hogy, a kistérség településein megvalósuljanak az alábbi fontos fejlesztések:

Prioritás: A települési infrastruktúra fejlesztése, a települések életfeltételeinek javítása

1. A kistérség közműhálózatának fejlesztése, ezen belül a szennyvíz- és a földgázhálózat kiépítése
2. A Paks-Dunaföldvár kistérség komplex közlekedésfejlesztése és infrastruktúra fejlesztése

2.5.2. Paks Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája⁸

Paks város 3 olyan fejlesztési területet jelölt ki a 2008-ban készült Integrált Városfejlesztési Stratégiájában, ahol a fejlesztési tevékenységeket tervezték megvalósítani. Mindegyik akcióterület belterületen található, kettő a tágabban vett belvárosban, egy pedig az egyik alközponti funkciót betöltő városrészben: Kishegy-Újváros, Belváros és Óváros.

A kijelölés a 2007-2013 tervezési időszakban érvényes pályázati útmutatók kritériumainak és a Városrehabilitációs kézikönyv javaslatainak megfelelően történt, indikatív jelleggel.

Az Integrált Városfejlesztési Stratégiát Paks Város Önkormányzatának Képviselő Testülete 55/2010 (V. 26) számú határozatával fogadta el.

A tevékenységek meghatározása során a következő további szempontok kerültek figyelembevételre:

- Funkcióbővülés, funkcióerősítés
- Költséghatékonyság, fenntarthatóság
- Magántőke minél nagyobb arányú bevonása
- Lakossági, vállalkozói igények, közsféra elképzelései
- Az akcióterületi fejlesztéseken kívül a város több olyan ágazati illetve területi fejlesztési elképzeléssel is rendelkezik, ami további forrásokat igényel, így befolyásolják a másodlagos akcióterületi fejlesztések időbeli megvalósulását.

A város hosszú távú jövőképe

Olyan erős kistérségi központ és megyei társközpont kialakítása a cél, amely speciális adottságait jól kihasználva, azok mellett azonban más, új területeket is megfelelően erősítve szolgálja a közösség és az egyén céljait, biztosítva azt az élet és munkateret, amely modern, városias, esztétikus.

Paks város jövőbeli fejlesztési irányainak meghatározása

Átfogó cél:

Paks város fejlesztésének hosszú távú, általános célja egy olyan település kialakítása, amely **biztosítja a város és vonzáskörzetének megfelelő kiszolgáltatását**, a kistérségen belüli településközi integrációs kapcsolatok, Paks Város kistérségen belüli vezető szerepének erősítését. Ennek eszköze **a város integrált fejlesztése**, arculatának kialakítása, a meglévő épített és természeti értékek fenntartható módon való rehabilitálása, fejlesztése; valamint **a gazdasági modernizáció és a térség versenyképességének növelése**, tudatos gazdaságfejlesztési tevékenység révén. Fontos cél ezen kívül a város számára, **a felhalmozott erőforrások** – szellemi és munkaerő kapacitás és háttér, fejlett infrastruktúra, földrajzi helyzetből eredő előnyök – **tudatos kihasználása** a gazdasági fejlődés előmozdítása érdekében.

Középtávú célok:

1) Ágazati célok:

a) Gazdaságfejlesztés

1. hálózati rendszerbe illeszkedő kis- és középvállalati fejlődés, klaszter szerveződés
2. Ipari Park infrastruktúra fejlesztése, szervezet és szolgáltatás fejlesztése
3. integrált mezőgazdasági fejlődés
4. megfelelő szolgáltatási (tercier) háttér kiépítése

⁸ http://www.terport.hu/webfm_send/3736

5. üzleti szolgáltatások fejlesztése

b) Turizmus fejlesztése

1. innovációs-technikai park fejlesztése-tematikus park Pakson
2. vízi turizmus fejlesztése
3. kulturális turizmus fejlesztése
4. borturizmus fejlesztése

c) Társadalmi potenciál fejlesztése

1. lakókörnyezet fejlesztése, társadalmi elégedettség növelése
2. oktatási színvonal emelése
3. közművelődés lehetőségeinek fejlesztése
4. közigazgatás modernizálása
5. egészségügy fejlesztése

2) Területi célok:

- a) VMK/lakótelep központi park környékének oktatási, közművelődési, szolgáltatási célú rehabilitációja
- b) Konzervgyár és környezetének szolgáltató célú rehabilitációja
- c) Polgármesteri hivatal és környezetének intézményi célú rehabilitációja
- d) Régi belváros (Deák -ház) oktatási, kulturális és szolgáltatási célú rehabilitációja

Gazdaságfejlesztés:

A város és térségének területfejlesztési sajátossága, hogy nincs közvetlen – válsághelyzet vagy afelé haladás jelei miatti – gazdaságfejlesztési kényszer, illetőleg a szerkezet-átalakítási szükségesség, ami az **átgondolt és szisztematikus stratégia építés és megvalósítás** esélyét teremti meg, a hosszabb távon tartós és perspektivikus pályát választva.

A gazdaságfejlesztési stratégiát meghatározó alaptényezők az alábbiak:

- Figyelemmel a gazdaságfejlődési és térszerkezeti trendekre (egyfelől feldolgozó-ipari és szolgáltatási ágazati orientáció, másfelől a városi centrumok szerepének erősödése) a térségi gazdaságfejlesztési szükséglet döntően Paks városra hárulhat, a tartós növekedés feltételei zömmel itt állnak rendelkezésre.
- A helyi gazdaság monokultúrája, atomerőmű központúsága hosszú távon mindenképpen hordoz veszélyeket: a város gazdasági potenciáljának meghatározó része „külső” döntésektől függ. Indokolt a korszerű szerkezet irányába mutató diverzifikáció. Paks mind a megye, mind pedig a régió tekintetében a közvetlen kistérségén túlnyúló szerepkör betöltésére alkalmas. Tolna és a Dél-Dunántúl relatív fejlődési lemaradása szükségessé teszi ezt a szerepvállalást, a Pakson felhalmozódott erőforrások – szellemi és munkaerő kapacitás és háttér, fejlett infrastruktúra, jó és a gyorsforgalmi úttal javuló elérhetőségi pozíció, a modern területi gazdaságfejlődési utak (hálózat, klaszter, innovációs lánc, ipari parki keretek stb.) alapjainak megléte stb. – pedig lehetővé is teszik e szerepkör betöltését.
- A kibontakozó új irányzatok szerint a helyi-területi fejlődés és növekedés a közösség és a gazdaság tartós partnerségén nyugszik, és csak az lesz, amit a helyi szereplők valóban meg akarnak csinálni, és amihez „belső” erejük is van.

A város és a térség belső ereje ma már eléggé nagy ahhoz, hogy valós stratégiai döntési pont legyen: a gazdaságfejlesztés útja az erőművel kooperálva vagy anélkül történjen.

A város – kistérségi, megyei és regionális szempontokat egyaránt tekintetbe vevő – gazdaságfejlesztési stratégiája öt csomópont, fejlődési út köré csoportosítható. A turizmus, mint új hangsúlyt kapott ágazat külön prioritásként vizsgálandó.

Turizmus fejlesztése:

Paks Város és Térsége Turizmusfejlesztési Programja a turizmusfejlesztés középtávú céljai között határozza meg a termékfejlesztést, valamint másodlagosan az egységes arculatfejlesztést, és korszerű promóciós eszközök alkalmazásának bevezetését. A termékfejlesztés az alábbi tevékenységeket foglalja magában:

- Meglévő adottságok és különösen termékek szuperpozíciós mechanizmusának elindítása, vagyis sok meglévő érték jobb szervezéssel és promótálással máris nagyobb sikert hoz.
- A meglévő adottságok továbbfejlesztése, minőségi javítása, szolgáltatások komplexitásának növelése
- Új, arculaterősítő, térségi turisztikai kínálat javító termékek kialakítása
- Programcsomagok létrehozása
- A termékfejlesztés piaci szegmens orientáltságának elérése. A fejlesztési témakörök, termékek meghatározásakor azok élveznek prioritást, amelyek az ésszerűséget, gazdasági hatékonyságot és a területfejlesztési szempontokat is kielégítik:
- Helyi vonzerőkre épülnek,
- A hazai és nemzetközi idegenforgalmi trendekhez alkalmazkodnak, illetve annak kiszolgálására jönnek létre,
- Jelentős helyi bevételeket eredményeznek önkormányzati, vállalkozási szinten,
- Hosszú távú fejlesztéseken alapulnak,
- A meglévő piaci szegmensek jobb kiszolgálását és új szegmensek megnyerését teszik lehetővé,
- A város és térségét szerves egységként kötik össze, a térségi kohéziót erősítik

Társadalmi potenciál fejlesztése:

A humán erőforrás fejlesztés és foglalkoztatáspolitikai rövid távú céljainak megvalósításában a munkaügyi központ kirendeltsége az önkormányzat, a foglalkoztatók és a civil szféra közötti szoros együttműködésre van szükség az alábbi célok figyelembevételével:

- A **munkahelyteremtés és munkahelymegőrzés** elősegítése érdekében a munkahelyteremtő beruházások támogatása, főleg a kis- és középvállalkozások számára, elsősorban ipari termelő, másodsorban idegenforgalmi és más szolgáltató tevékenységek területén. Az önfoglalkoztatóvá válás kiemelt támogatása, ennek keretében a beruházás támogatása mellett biztosítani kell a vállalkozói ismereteket nyújtó képzést, illetve továbbképzést is. A munkahelymegőrzést szolgáló aktív munkaerő-piaci eszközök lehető legszélesebb körű megismertetése a munkáltatókkal, a részmunkaidős foglalkoztatás preferálása a létszámléépítéssel szemben.
- **Humán erőforrás fejlesztés a munkavállalók szakmai mobilitásának elősegítése.** Ennek során a nyitott képzési rendszerekben rejlő lehetőségek mind hatékonyabb kihasználása a folyamatos humán erőforrás-fejlesztés érdekében, különös tekintettel a nyelvi képzésre. Az európai integrációra való felkészülés jegyében a számítástechnikai (ECDL) és idegen nyelvi képzések preferálása. A technológiák változásával lépést tartva, a munkahelyek megtartását segítő átképzések támogatása. A pályakezdő munkanélküliek számának csökkentése érdekében az álláskeresési esélyek javítását szolgáló készségek, képességek, munkaerő-piaci ismeretek, információk átadása még az iskolák elvégzése előtt.
- **A tartósan munkanélküliek reintegrálásának elősegítése kapcsán szoros kapcsolat kiépítése** és működtetése a munkáltatók, a foglalkoztatási célú civil szervezetek, az önkormányzat és a munkaügyi központ kirendeltsége között speciális programok szervezésére és működtetésére. A közmunka és a közhasznú

munkavégzés lehetőségeinek kihasználása a munkához való hozzáállás javítása, a munkakészség helyreállítása vagy szinten tartása érdekében. A munkaerő-piaci szereplők és a munkanélküliség kezelésében érdekelt szervezetek közötti partnerség megteremtése és erősítése a gazdasági, társadalmi, szociális és civil szféra együttműködésének megteremtése a foglalkoztatási problémák kezelését célzó programok kidolgozásában, a munkaerőpiaci-mozgásokat befolyásoló eseményekre való reagálást elősegítő információs hálózatok szervezése és működtetése.

2.6. A részprogram és a releváns fejlesztési dokumentumok összefüggései

A helyi térségi fejlesztési igényekre reagálva a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programban meghatározott prioritásokkal összhangban a Paksi kistérség tekintetében az alábbi fejlesztési lehetőségek valósíthatók meg:

- **A 2. Prioritás: Befektetők és lakosság számára vonzó városi és várostérségi környezet fejlesztése, megújítása**
 - Az aktív és egészséges élethez kapcsolódó közösségi infrastruktúra-fejlesztés a kulturális és természeti értékek megővésével
 - A települési környezet integrált és környezettudatos megújítása
 - Belterületen fekvő barnamezős területek rehabilitációja
 - Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések
- **A 3. Prioritás: Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken**
 - Települési energiahatékonyság növelése
 - Környezetbarát közlekedési rendszerek bevezetése és a fenntartható közösségi mobilitás elősegítése, továbbá a szén-dioxid kibocsátás csökkentése
- **A 4. Prioritás: A társadalmi befogadás erősítése és a közösségi szolgáltatások helyi szintű fejlesztése**
 - Egészségügyi alapellátás és önkormányzati járó beteg ellátás infrastrukturális fejlesztése
 - A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése
 - Térségi és helyi közszolgáltatási és közigazgatási infrastruktúra-fejlesztés
 - Szegénység és szegregáció által sújtott, leromlott városrészek rehabilitációja
- **A 6. Prioritás: Megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, társadalmi befogadás és foglalkoztatás ösztönzés**
 - A foglalkoztatási szint javítása megyei, térségi és helyi alternatív foglalkoztatás bővítést célzó programok támogatásával
 - A munkavállalók készségeinek és a helyi gazdaság potenciális igényeinek közelítése
 - A helyi identitás növelése – az egyének és a lakóhely közötti kapcsolat erősítése
 - Megyei és helyi speciális közösségfejlesztést és társadalmi befogadást támogató fejlesztési programok
 - A helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) – a civil szervezetek és a település / térség közintézményei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése
 - Helyi foglalkoztatást, munkába állást és családokat segítő programok és programalapú fejlesztések (CLLD típusú fejlesztések)

A részprogram rendelkezésre álló fejlesztési dokumentumokhoz való kapcsolódási pontjai az alábbiakban foglalhatóak össze:

Nemzeti fejlesztés 2020 Az Országos Fejlesztési koncepció és az Országos Területfejlesztési koncepció című dokumentumban foglaltak alapján kijelenthető, hogy Magyarország négy fő megjelölt fejlesztési célja összhangban van az Európai Bizottság által összeállított követendő stratégia alap gondolataival, ahol az intelligens, fenntartható és inkluzív fejlődés megvalósítása lett meghatározva fő célként.

A regionális jelentőségű, Integrált Területi befektetés (Kohéziós Politika 2014 és 2020 között) című dokumentum alapvető célja hosszú távú foglalkoztatási célok megvalósítása. A Dél-Dunántúl intelligens szakosodási stratégiája elnevezésű dokumentum horizontális prioritásai között szerepel Környezeti fenntarthatóság, erőforrás- és energiahatékonyság elősegítése szempont, az alacsony széndioxid kibocsátású illetve erőforrás-hatékony gazdaságra való áttérés, a régióra jellemző elvándorlás megakadályozása, Az intelligens városi alkalmazkodás feltételeinek megteremtése.

A Terület és Településfejlesztési Operatív Program fő küldetése, hogy kereteket biztosítson a területileg decentralizált fejlesztések tervezéséhez és megvalósításához. Törekvéseinek tematikus fókuszából kiemелendő a területi és települési önkormányzati kompetenciákba eső feladatellátás kapcsán felmerülő fejlesztési szükségletek kielégítése. A kistérségi fejlesztési program az operatív program indokoltásával összhangban, a helyi igényekre reagál, a helyi igényekre szabott fejlesztéseknek ad keretet, a térség belső erőforrásaira szinergikusan építkező fejlesztéseket céloz meg. A részprogram illeszkedik a TOP fő fejlesztési irányaihoz, az élhető és az üzleti szereplők számára vonzó települések, és a helyi közösségek megerősítése és öngondoskodó képességének javítása irányokhoz, valamint az ezen irányokhoz megjelölt tematikus beavatkozási területekhez.

Tolna Megye Területfejlesztési koncepciója a társadalmi megújulás stratégiai céljai között szerepelteti az oktatásfejlesztést, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő piaci esélyeinek javítását, a kedvezőtlen demográfiai folyamatok (negatív) hatásainak mérséklését, a vidéki életminőség javítását, a térség népességmegtartó képességének elősegítését, együttműködésre épülő fejlesztések megvalósítását, környezettudatos és fenntartható fejlesztések, munkahelymegtartást és/vagy munkahelyteremtést is támogató fejlesztések, családbarát fejlesztések, elsősorban helyi erőforrásra épülő fejlesztések megvalósítását, valamint a megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetését, potenciáljának javítását, fenntartható hasznosítását és tematikus összekapcsolását. A koncepció prioritásként jelöli meg a rekreációs célú fejlesztések megvalósítását, a funkcióbővítő, szociális célú településfejlesztést, a közösségvezérelt helyi programok megvalósítását, a környezet, energetika és közlekedés javítását, a keresletvezérelt szakképzési és felnőttképzési rendszer kialakítását, a minőségi oktatáshoz, egészségügyi és szociális ellátáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés megteremtését, a munkavállalás, önfoglalkoztatás elősegítését, a közösségfejlesztést.

Kistérségi szinten a Paksi Kistérség Gazdaságfejlesztési (Vállalkozásfejlesztési-, Mezőgazdasági-, Turisztikai) Stratégiai Programja, valamint Paks Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája fejlesztési programok jelen részprogramhoz illeszthető kapcsolódási pontjai vizsgálhatóak.

A Paksi Kistérség Gazdaságfejlesztési Stratégiai Programjainak prioritásai között szerepel a települési infrastruktúra fejlesztése, és a települések életfeltételeinek javítása, ezen belül komplex közlekedésfejlesztés, szennyvízhálózat teljes körű kialakítása.

Paks Város Integrált Városfejlesztési Stratégiájának ágazati céljai között szerepel a társadalmi potenciál fejlesztése, ezen belül a lakókörnyezet fejlesztése, társadalmi elégedettség növelése, az oktatási színvonal emelése, a közművelődés lehetőségeinek fejlesztése és az egészségügy fejlesztése. A területi céljai között szerepel a város kijelölt részeinek oktatási, közművelődési, szolgáltatási célú rehabilitációja, barnamezős területek, szolgáltató célú rehabilitációja, középületek környezetének intézményi célú rehabilitációja. A társadalmi potenciál fejlesztése területén különösen fontosnak tartja az önkormányzat, a foglalkoztatók és a civil szféra együttműködésén alapuló fejlesztések megvalósítását, különös tekintettel a munkahelyteremtés és munkahelymegőrzés elősegítése céljából megvalósított fejlesztések, a humán erőforrás fejlesztése a munkavállalók szakmai mobilitásának elősegítése, illetve a tartósan munkanélküliek reintegrálásának elősegítése területeken.

3. A PAKSI KISTÉRSÉG HELYZETELEMZÉSE

A Paksi kistérség város és térsége fejlesztési részprogramjának kidolgozása során elsődleges célunk volt, hogy a jövőben a valós igényekhez és a reális elképzelésekhez illeszkedő fejlesztések valósuljanak meg a kistérségben.

A fentiekben megfogalmazott cél érdekében, a helyzetelemzésnél az alábbi módszertan mentén került sor a részprogram kidolgozására:

A város és térsége fejlesztési részdokumentum kidolgozása során a helyzetfeltáró fejezetek elkészítésében primer és szekunder forrásokra egyaránt támaszkodtunk. Munkánkat részben a térségi, helyi szinten meglévő és ismert fejlesztési dokumentumok adataira illetve a Központi Statisztikai Hivatal legfrissebb adataira (KSH 2011) alapoztuk, részben pedig a térség fejlesztésében érintett szereplők (önkormányzatok, vállalkozások, civil- és érdekvédelmi szervezetek, hatóságok) véleménye került a feltáró anyagrészekbe beépítésre.

A helyzetfeltárás során felhasznált fejlesztési programok, stratégiai dokumentumok a teljesség igénye nélkül az alábbiakban foglalhatóak össze:

- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program, 3.0 tervezési változata,
- Integrált Területi befektetés (Kohéziós Politika 2014 és 2020 között),
- Dél-Dunántúl intelligens szakosodási stratégiája,
- Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiója,
- Paksi Kistérség Gazdaságfejlesztési (Vállalkozásfejlesztési-, Mezőgazdasági-, Turisztikai) Stratégiai Programja,
- Paks Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája.

A **statisztikai adatgyűjtés forrása** egyrészt a Központi Statisztikai Hivatal 2012-ben kiadott kiadványa, amely 2011-es adatokat tartalmaz, másrészt a KSH tájékoztatási adatbázis területi statisztikai adatbázisa.

Az **önkormányzati szféra szereplői véleményének megismerése** több szálon zajlott. Egyrészt **kistérségi üléseken** mondhatták el elképzeléseiket a területfejlesztés releváns résztvevői. Másrészt **személyes mélyinterjúk keretében** ismertük meg a települések, a kistérség tervezett fejlesztési irányait, jövőbeli programjait. Az interjúk részben a települések, a térség adottságainak, kapacitásainak, erősségeinek feltárására irányult, másrészt az egyes települések, a térség kiemelt, közös, vagy egyéni fejlesztési programjainak megismerése volt célunk. Harmadrészt a **kistérségi társulásokon keresztül, elektronikus úton** is feltárásra és összefoglalásra kerültek a kistérség településeinek fejlesztési elképzelései. A gazdasági élet szereplőinek, valamint a civil- és érdekvédelmi szervezetek véleményének, jövőbeli fejlesztési programjainak, tapasztalatainak megismerése elsődlegesen a települések vezetőin keresztül valósult meg.

A helyzetfeltáró fejezetekhez szükséges adatok feldolgozása során a másodlagos forrásból származó ismeretek kerültek nagyrészt felhasználásra, de minden helyzetfeltáró fejezet kidolgozása esetében figyelembe vettük a személyes egyeztetések, interjúk során feltárt ismereteket, információkat.

A helyzetfeltáró fejezetek elkészítését megelőzően, áttekintettük az országos-, regionális-, illetve térségi/helyi szinten rendelkezésre álló fejlesztési dokumentumokat, amelyek hatással vannak és befolyással bírnak a város és térsége részprogram

kidolgozása szempontjából. Ennek során vizsgáltuk a készülő részdokumentum meglévő fejlesztési dokumentumokhoz való viszonyát, kapcsolódási pontjait.

3.1. Földrajz⁹

3.1.1. A Paksi kistérség elhelyezkedése Tolna megyében

A Tolna megye északkeleti sarkában fekvő Paksi kistérséget három tájegység a Mezőföld, a Tolnai-Sárvíz és a Sárvíz (Sió) völgye érinti. A kistérség határa Keleten természetes határként a Duna, mely egyben a szomszédos Dél-Alföld régióhoz tartozó Bács-Kiskun megyei Kalocsai- és Kunszentmiklósi kistérség határvonala is. Északról a Közép-Dunántúl régióhoz tartozó Fejér megyei Dunaújvárosi- és Sárbogárdi kistérség, Nyugatról a Tolna megyei Tamási kistérség, Délről pedig szintén a Tolna megyei Szekszárdi kistérség fogja közre.

A Paksi kistérség elhelyezkedése Tolna megyében

3.1.2. A Paksi kistérség települései, településszerkezete

A Paksi kistérség területe 765 km² (Tolna megye területének 21%-a), ezzel a harmadik legnagyobb kistérség a megyében a Szekszárdi- és a Tamási kistérségek után.

Összesen 14 településből áll, amiből kettő város: Dunaföldvár és Paks. **Paks gazdasági súlya és nagyságrendje következtében a kistérség meghatározó települése, hiszen itt található Magyarország egyetlen atomerőműve.** Lakossága a KSH 2011. évi adatai alapján 19 625 fő, így Tolna megye legnagyobb városa Szekszárd után.

⁹ www.ksh.hu

http://www.tolnamegye.hu/teruletfejlesztas_2013/terfej_koncepcio_felmunkveg.pdf

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

Kistérség	Központja	Kistérség települései
Paksi kistérség	Paks	Bikács, Bölcse, Dunaföldvár, Dunaszentgyörgy, Gerjen, Györköny, Kajdacs, Madocsa, Nagydorog, Németkér, Paks, Pálfa, Pusztahencse, Sárszentlőrinc (A Paksi járáshoz tartozik még az említett településeken kívül Tengelic, a Szekszárdi kistérség egyik települése.)

A kistérség viszonylag nagyhatárú településekből áll, egyetlen község sem kisebb 3 000 ha-nál. A településhatárok a két várost kivéve 3-6 000 ha között mozognak.

A kistérségben a két jelentősebb, gazdasági, kereskedelmi, szolgáltatási szempontból fontos város a kistérség szélén található. Így a Duna-völgytől távolabb fekvő települések pl.: a Sárvíz-völgyében lévő Pálfa, Sárszentlőrinc, Bikács, Györköny számára bizonyos alapfokú szolgáltatások és közlekedési kapcsolatok elérése szempontjából kiemelten **fontossá vált Nagydorog alközpont, mikrotérségi központ szerepének erősítése.**

3.1.3. Kistérségek Tolna megyében

Tolna megyében a Paksi kistérség mellett még 4 kistérség található, melyek a következők: Tamási kistérség, Szekszárdi kistérség, Bonyhádi kistérség, Dombóvári kistérség.

A kistérségek főbb adatai Tolna megyében a KSH 2011. évi adatbázisa szerint az alábbiak:

	Kistérség neve	Központ	Település	Ebből város	Népesség (2013. január.01.)	Terület (km ²)	Népsűrűség (fő/km ²)
1.	Tamási kistérség	Tamási	32	3	38 795	1 019,94	38
2.	Szekszárdi kistérség	Szekszárd	26	3	83 382	1 031,66	81
3.	Bonyhádi kistérség	Bonyhád	21	2	28 118	377,46	74
4.	Dombóvári kistérség	Dombóvár	16	1	32 333	509,02	64
5.	Paksi kistérség	Paks	14	2	47 314	765,07	62
Összesen			109	11	229 942		

3.1.4. Természeti adottságok a Paksi kistérségben

A természeti környezet állapotának fenntartása, állagának megóvása jelentős forrásokat igényel folyamatos jelleggel. Szükség lenne turisztikai célú hasznosításukra, amelyek azonban jelentős és folyamatos infrastrukturális fejlesztéseket igényelnek a megfelelő színvonalú szolgáltatások biztosítása érdekében.

Domborzat, éghajlat

A Paksi kistérség területének jelentős része síkság, a Dél-Mezőföld része. A térség nyugati területei érintik a Tolnai-Hegyhát dombjait, dél-keleti területei pedig a Tolnai-Sárközt.

Tolna megyére jellemzően itt is értékes éghajlati adottság, hogy napfényben gazdag, a Dél-Mezőföld és a Tolnai-Sárköz pedig a napsütéses órák számát tekintetve az ország leggazdagabb területei közé tartozik, ami elsősorban a növénytermesztésnek kedvez.

Országos jelentőségű védett területek a Paksi kistérségben (érintett települések)

A Paksi kistérségben található **országos jelentőségű védett természeti terület** a Duna-Dráva Nemzeti Park működési területe alá tartozó **Dél-Mezőföldi Tájvédelmi Körzet** (Bikács, Bölske, Dunaföldvár, Medina, Nagydorog, Németkér, Paks, Szedres), valamint 111 ha-on a **Bölskei Nőszirmos Természetvédelmi Terület** (Bölske).

A Paksi kistérségben az Európai Unió által védett **kiemelt jelentőségű természet-megőrzési Natura 2000-es területek** a Dél-Mezőföldi Tájvédelmi Körzet 11 különálló egysége, mely magába foglalja a következő területeket: Tengelici homokvidék (5 288 ha), Gyűrűsi löszvölgyek (687,6 ha), Szenes-legelő (403,3 ha), Ős-Sárvíz (385,4 ha), Paksi Ürge mező (234,2 ha), Alsószentiváni löszvölgyek (213,7 ha), Szedresi tarkasáfrányos (116,5 ha), Oláh-völgyi törpemandulás (48,8 ha), Paksi tarkasáfrányos (40,8 ha), Hardi völgy (39,8 ha), Tengelici rétek (33 ha).

Helyi jelentőségű természetvédelmi területek (érintett települések)

Jelenleg Tolna megyében 19 helyi jelentőségű védett terület található, melyekből a következő 5 tartozik a Paksi kistérségbe: Dunaföldvár (Halastó), Madocsa (Szlavón tölgyes), Nagydorog (Banai-tó), Nagydorog (Szenes-legelő), Bölske (az iskola parkja), Paks (Imsósi erdő).

Természeti veszélyforrások

Földtani veszélyforrás a Mezőföld szakadó löszfalai különösen a Duna mentén a kistérségben Dunaföldvárnál, Paksnál és Bölskén érdemelnek megkülönböztetett figyelmet.

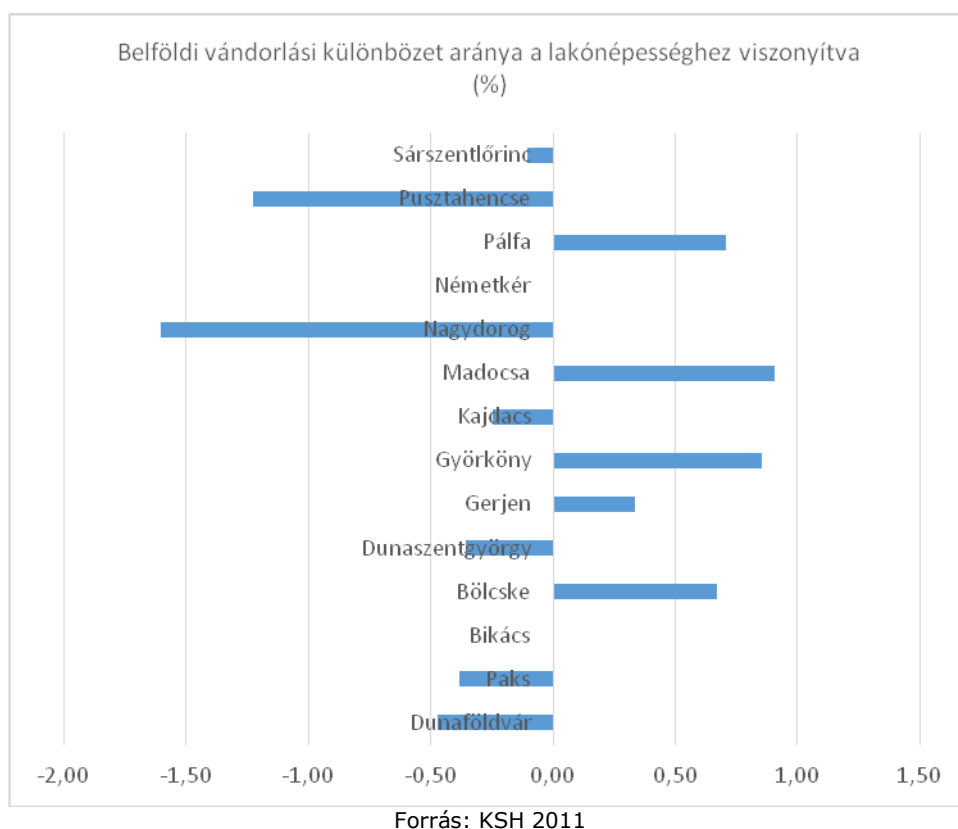
Tolna megyében, így a Szekszárdi kistérségben is az utóbbi évtizedben jelentősen megnőtt az **árvíz- és belvízveszély**. Az egyre szélsőségesebb időjárás és a megyei/a kistérségi vízrendezési hiányosságok eredményeként egyre jelentősebb területeket érint az árvíz és a belvíz. Kiemelhetjük a Sárvíz-völgyét, ahol 85 éve nem történt patakmeder kotrás, ezért 2010-ben nagy kiterjedésű mezőgazdasági területek kerültek víz alá.

3.2. Demográfia, népmozgalmi jellemzők¹⁰

A Magyarországra jellemző általános népességcsökkenés, illetve a népesség előregedési folyamata a Paksi kistérségben is megmutatkozik. Lakóinak száma a KSH adatai alapján 2011. évben 46 953 fő, mely 2 276 fővel kevesebb, mint 1999-ben volt. Tolna megye lakónépességének 20%-a lakik a kistérségben.

A Paksi kistérség lakónépessége közel 41,6 %-a Pakson él (19 510 fő). Paks után a legnagyobb település Dunaföldvár, ahol 8 666 főt regisztráltak. A népesség számának alakulása és a népesség kor szerinti összetétele megegyezik a megyei adatokkal, és a lakosság szám további csökkenését vetíti előre. Az élve születések száma 352 volt a kistérségben, mely a teljes népesség 0,75 %-a. A halálozás aránya 1,27 %, mely csaknem eléri az élve születések számának kétszeresét (596 fő). Pakson kedvezőbb a lakosság számához viszonyítva a halálozás aránya, mint a többi településen, azonban a természetes szaporodás a Pusztahencse és Nemetkér kivételével negatív értéket vesz fel, tehát a települések lakosságszáma csökken.

Belföldi vándorlási különbözet aránya a lakónépességhez viszonyítva átlagosan -0,26 %, azonban az egyes települések belföldi vándorlási különbözetei változatosabb képet mutatnak.

¹⁰ www.ksh.hu

3.3. Infrastruktúra¹¹

3.3.1. Közlekedés, megközelíthetőség

A **közúti közlekedés szempontjából** a legfontosabb az M6-os autópálya és a 6-os számú főút, mindkettő átszeli a Paksi kistérséget észak-déli irányba. A kistérség nyugati oldalán húzódik a 63-as út, amely összeköti a 6-os utat az M7-es autópályával. Jelentős szerepű a Dunaföldváron keresztül haladó 52-es út, amely a dunaföldvári Duna-hídon keresztül kapcsolatot biztosít az Alfölddel, valamint a Dunaföldvárt Nagykanizsával összekötő, 61. számú főút. Az utak állapota az országos átlagnak megfelelőek, de állaguk folyamatos megóvása, karbantartása szükséges. A paksi kistérségben hiányoznak település összeköttetések (pl: Györköny- Bikács).

A közúti közlekedés szempontjából elmondható, hogy a térségben igényként merül fel a települések jobb elérhetőségének, összeköttetésének biztosítása. Hiányzik néhány összekötő út, úgy, de igényként merült fel Kajdacs település egy –a jelenleginél rövidebb nyomvonalon történő- bekötése a 63-as számú útról, amelynek megvalósulásával rövidebb úton válna elérhetővé Szekszárd városa.

A településeken általános igényként merül fel a meglévő belterületi utak és járdák javítása, felújítása, de néhány meglévő összekötő út felújítása is időszerűvé vált.

Összekötő, elkerülő utak felújítása vonatkozásában elmondható, hogy szükséges lenne a Nagydorog-Paks, valamint a Paks-Cece útvonalak felújítása. Utóbbi jelentős forgalmat bonyolít le Paks és Németkér között.

Belterületi út felújítása indokolt Bölcske, Dunaföldvár, Dunaszentgyörgy, Kajdacs, Madocsa, Pálfa, Pusztahencse településeken.

Járda felújításra, -kialakításra lenne szükség Bikács, Kajdacs, Madocsa, Németkér, Pusztahencse településeken.

Vasúti közlekedés szempontjából a kistérség nyugati peremén fut a Sárbogárd (Rétszilas) – Bátaszék (Baja) 46. számú vasútvonal, amely fontos kapcsolat a főváros, az Alföld, Székesfehérvár (Balaton) és a Dél-Dunántúl felé. Egyéb vasútvonal csak Dunaföldvárt, Paksot és Bölcskét érinti, de azon személyszállítás nem folyik. A megyében a legközelebb eső csomópont Dombóvár a megye nyugati részén. A kistérséghez közelebb eső csomópont Sárbogárd, Fejér megyében. A kistérségnek nincs lehetősége közvetlenül bekapcsolódni a nemzetközi vasúti forgalomba.

Kerékpárút hálózat szempontjából az országos kerékpárút hálózat csak igen kis mértékben (a dunaföldvári hídon átjövő nyomvonal Dunaföldvár és Németkér között) érinti a kistérséget. **Turisztikai szempontoknak, valamint a helyi igényeknek megfelelően szükséges lenne összefüggő megyei kerékpárút-hálózat teljes kiépítésére.** A kistérségre megtervezett térségi kerékpárút terv rendelkezésre áll.

A Duna projekt keretében a paksi kistérségből 4 települést - Gerjen, Paks, Madocsa, Bölcske- érintően kerékpározhatóvá válik a Dunai töltés. 2013-ban elkészült a Paks - Csámpát összekötő kerékpárút is. Igény lenne a Dunaföldvár-Bölcske, a Csámpa-

¹¹ <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haDetails.jsp?query=kshquery&lang=hu>

Magyar Statisztikai Évkönyv 2011

<http://www.terport.hu/teruletfejlesztas/kistersegek/fejlesztési-dokumentumok>

http://www.tolnamegye.hu/teruletfejlesztas/2013/terfej_koncepcio_felmunkveg.pdf

Dunaszentgyörgy kerékpárutak megépítésére, a sárszentlőrinci, bikácsi kerékpárút kialakítására.

Vízi közlekedés szempontjából a Paksi kistérség területén a Dunaföldvári híd (52sz. főút) biztosítja a Dunán való átkelést. Pakson és Gerjennél kompátkelő is van, melyek jelentősége a dunaújvárosi és a szekszárdi Duna-híd megépítésével csökkent. A megyei terv Dunaföldvárnál, Pakson, Gerjennél jelöl térségi jelentőségű közforgalmi kikötőt. A jelenleg elfogadás előtt álló OTfT a kistérségben közforgalmú nemzetközi vagy országos jelentőségű kikötőnek minősülő kikötőt Paksnál jelöl. Gerjenben kishajó-kikötő kialakítását tervezik a meglévő komp kikötőből, valamint Dunaföldváron is tervezik új komp kikötő kiépítését.

A Sió vízi közlekedésére elsősorban a vízi turizmus szempontjából külön tanulmány készült. Komoly beruházással, igen nagymértékű átalakítással, fejlesztéssel lehetne a Duna és a Balaton közötti vízútúra útvonalat kialakítani. A Duna kiemelkedő lehetőség, azonban a kistérség nem rendelkezik nemzetközi hajókikötővel, így elsődlegesen turisztikai útvonalként lenne hasznosítható. Jelenleg azonban a Duna a turizmus és személyszállítás szempontjából elhanyagolható. A kistérség nyugati határán folyó Sió, csak időszakosan és kisebb testű hajókkal hajózható. Szükséges lenne a Duna és a Sió vízi szállításra alkalmassá tétele, turisztikai célú hasznosítása.

A Paksi kistérség helyközi személyszállítási forgalmát tekintve az **autóbusz-közlekedés** a meghatározó. A menetrend szerinti helyi és helyközi (távolsági) autóbusz-közlekedésért a kistérség egész területén a Gemenc Volán Zrt. biztosítja, de a távolsági forgalomban több volán társaság is közlekedtet járatokat.

A kistérségben **regisztrált személygépkocsik száma** 14824, amely a megyében regisztrált személygépkocsik (70 325) 21,07 %-a. A személygépkocsik átlagéletkora 11,8 év, amely a megyei átlaghoz (14 év) képest kedvező.

Légi kikötővel nem rendelkezik a kistérség, a közelben működik az Őcsényi repülőtér, mely elsősorban sport és mezőgazdasági célú repülők felszállására alkalmas.

3.3.2. Lakhatás¹²

A paksi kistérség lakásállománya 2011 év végén, 20 672 volt, amely a megyei lakásállomány (98 897) 20,90 %-a. Az újonnan épített lakások száma 32 volt, amely a megyéhez (120) viszonyítva 26,66 %-ot tesz ki, ebből 22 lakás Pakson épült. Az újonnan épített lakások 50 %-a 4 vagy több szobás. Az épített lakások átlagos alapterülete a kistérségben 108,5 m², amely minimálisan a megyei átlag (116 m²) alatt van. 5,2 % a 2000 és 2011 között épült lakások és a 2011-es lakásállomány nagyságának aránya.

3.3.3. Közműellátottság¹³

Vízellátás

A kistérség valamennyi településén rendelkezésre áll a vezetékes víz. A közüzemi ivóvízvezeték hálózat hossza 370,4 km, amely a megyei hálózat 19,63 %-át teszi ki. A közüzemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások száma 20 381, amely a teljes

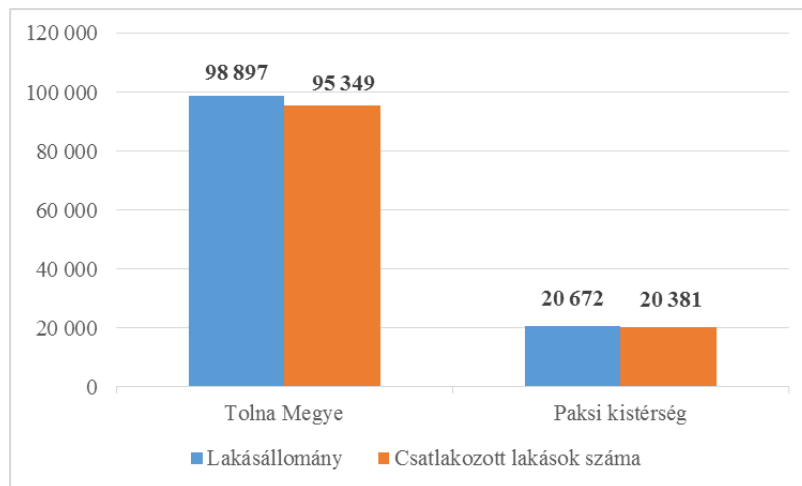
¹² www.ksh.hu Területi statisztika

¹³ www.ksh.hu Területi statisztika

A Paksi kistérség fejlesztési programja 2014-2020

lakásállomány 98,59 %-át jelenti, amely a városi átlag felett van (96,41%). 1 850 000 m³ víz szolgáltatására került sor 2011-ben.

Több településen 100 %-os a vezetékes vízhálózatra való rácsatlakozás, a legalacsonyabb csatlakozási arányt Pálfa mutatja. (87,18%) A kistérséghez tartozó településeken lezajlottak, vagy folyamatban vannak ivóvízminőség javító beruházások. (Dunaszentgyörgy, Gerjen, Nagydorog, Pálfa).

Közüemi ivóvízhálózatra csatlakozott lakások

Forrás: KSH Területi statisztika

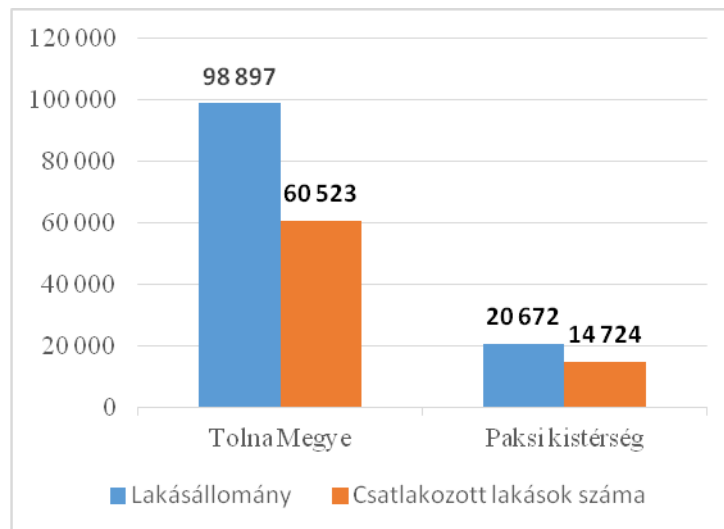
Szennyvízelvezetés, -tisztítás

A közüemi szennyvízhálózatba bekapcsolt lakások száma 14724, amely a teljes lakásállomány 71,22 %-a. Ez az arányszám a megyei átlag felett áll (61,19 %). Dunaföldváron a legmagasabb a szennyvízhálózatra történő csatlakozás aránya (96,69%), Gerjenben a legalacsonyabb, 73,27 %. A közüemi szennyvízhálózat hossza 2011-ben 226,6 km volt.

A Paksi kistérségben található 14 településből 6 település (Bikács, Györköny, Kajdacs, Pálfa, Pusztahencse, Sárszentlőrinc) nem rendelkezik közüemi szennyvízhálózattal.

A kistérségben Nagydorogon befejeződött a szennyvízhálózat kialakítása. Pakson folyamatban van egy szennyvíztelep rekonstrukciós projekt megvalósítása.

A Paksi kistérség fejlesztési programja 2014-2020

Közüemi szennyvízhálózatra csatlakozott lakások

Forrás: KSH Területi statisztika

Csapadékvíz-elvezetés

A kistérségre is folyamatos problémaként jellemző a csapadékvíz elvezetés kérdésének megoldása. A meglévő árokrendszer jelenleg csak részben burkolt, így felmerül a további szakaszok kialakítása, burkolattal ellátása, továbbá a meglévő szakaszok felújítása, karbantartása is állandó igény. A vízelvezetők felújítására, a rendszer fejlesztésére lenne szükség Bikács, Bölske, Dunaföldvár, Dunaszentgyörgy, Madocsa, Nagydorog, Németskér, Pusztahencse településeken.

Villamos energia ellátás

A kistérségben található az ország energiaellátásának legfőbb eleme, a Paksi Atomerőmű, aminek meghatározó szerepe van az egész ország biztonságos, olcsó és tiszta energiával való ellátásában. Az erőmű a hazai villamosenergia termelés 43,25%-át adja, ami 2011-ben összesen 15685 GWh volt. Az erőmű üzeme zavarmentes, a rendelkezésre állás 90% körül van. A Nemzeti Energiastratégia „Atom-szén-zöld” forgatókönyvével összhangban, hosszú távon fenn kell tartani a villamosenergia-termelési rendszerben a nukleáris energia termelés részarányát, amely egy vagy két, egyenként 1000-1600MW új atomerőművi egység építésével valósítható meg a paksi telephelyen 2020-2030 között. Az új erőmű 60 éven át versenyképes áron és gyakorlatilag kibocsátás és káros környezeti hatások nélkül fog termelni, jelentősen fokozva az ország ellátásbiztonságát.

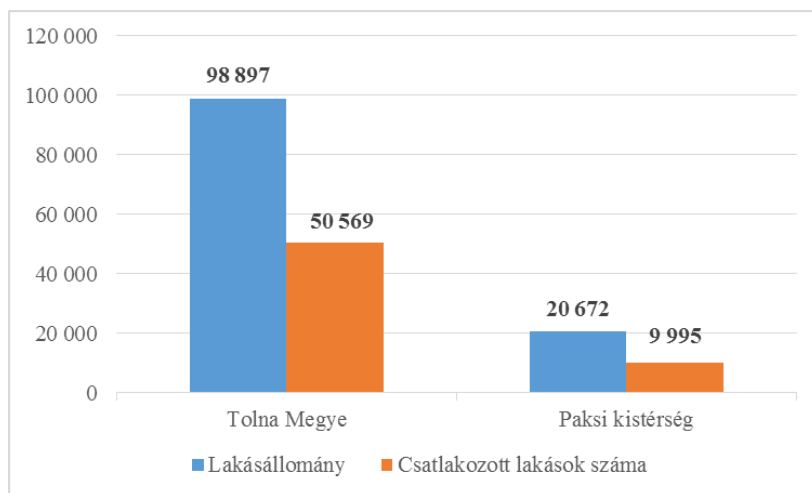
A kistérségben a villamos energia fogyasztók száma 23 922, amely a megyei villamos energiafogyasztók 20,79 %-a. 2011-ben a háztartások részére szolgáltatott villamos energia mennyisége 65 476 MWh, amely a megyei viszonyok 24,62 %-át teszi ki. Az egy háztartásra jutó fogyasztás 2 725 kWh.

Vezetékes gáz ellátás

A kistérség valamennyi településén elérhető a vezetékes gáz. A háztartási vezetékes gázfogyasztók száma 9995, amely a teljes lakásállomány 48,35 %-a, amely a megyei átlag (55,77%) alatt van. A vezetékes gázra való rácsatlakozási arány Németskéren (63,00 %) és Madocsán (68,09%) a legmagasabb, Sárszentlőrincen (20,43 %) és

A Paksi kistérség fejlesztési programja 2014-2020

Bikácson (20,45 %) a legalacsonyabb. 17239000 m³ gáz szolgáltatására került sor 2011-ben, ebből háztartások részére 9232000 m³. Az egy háztartásra jutó évi fogyasztás 915 m³.

Vezetékes gázhálózatra csatlakozott lakások

Forrás: KSH Területi statisztika

Távfűtés és melegvíz hálózat

Távfűtéssel és melegvíz-hálózattal a kistérségben Paks rendelkezik.

Telefon, kábeltelevízió, internet, postai szolgáltatás

Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma a kistérségben 13 436, amely a teljes lakásállomány 65,00 %-a. A legmagasabb arányt Paks (81,52%) mutatja, a legalacsonyabbat Sárszentlőrinc (37,5 %). A távbeszélő fővonalak száma 13 060.

3.3.4. Épített környezet

A kistérség településein kiemelt szempont a közfeladatot ellátó intézmények, önkormányzati fenntartású épületek folyamatos felújítása, amelynek során különös hangsúlyt kap az épületek energiahatékonsági korszerűsítése. A polgármesteri hivatalok, óvodák, művelődési házak, szociális intézmények, orvosi rendelők korszerűsítésének igénye szinte kivétel nélkül minden településen megjelenik.

A települési összkép, települési központok javítása is fontos célkitűzés a városok, községek életében. Kiemelt fejlesztési cél ez Bölcске, Dunaföldvár, Németkér települések esetében. Piac tér kialakítása is számos település fejlesztési elképzelései között szerepel. Paks Város fejlesztési tervei között is szerepelnek városközpont rehabilitációs elképzelések.

A települések törekednek a meglévő közösségi célú létesítményeik állagának megóvására, zöldfelületek megóvására. Számos településen felmerült az igény a közösségi célú létesítmények bővítésére, kiszolgálóhelyiségek infrastrukturális fejlesztésére, új közösségi terek kialakítására.

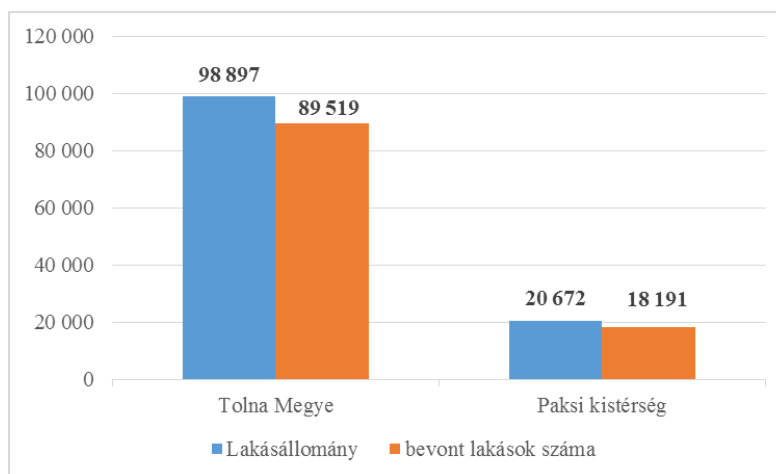
Számos településen problémát jelent a műemléki épületek, helyi védettség alá eső épületek állagmegóvása, felújítása. Paks Város célja a Városi Múzeum felújítása, bővítése.

Az épített környezet állapotának fenntartása, állagának megóvása is jelentős forrásokat igényel folyamatos jelleggel. Szükséges lenne azonban az állagmegóváson kívül az épített környezeti értékek megújítása is.

Az épített környezet értékei vonatkozásában elmondható, hogy szükséges lenne turisztikai célú hasznosításuk, amelyek azonban jelentős és folyamatos infrastrukturális fejlesztéseket igényelnek a megfelelő színvonalú szolgáltatások biztosítása érdekében.

3.3.5. Hulladékgazdálkodás¹⁴

A kistérségben a rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma 18 191, amely a teljes lakásállomány 87,99 %-a, amely a megyei átlag (90,51%) alatt van. 20 473 tonna szilárd települési hulladék került elszállításra a kistérségben a KSH 2011 évi adatai alapján, ebből a lakosságtól 13 530 tonna. A Paksi Térségi Hulladékgazdálkodási rendszerhez csatlakozott Paks, Nagydorog, Bölcse, Gerjen, Madocsa, Pusztahencse, Györköny. A Közép Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Társuláshoz csatlakozott Dunaföldvár, Bikács, Németkér, Pálfa. Bölcse esetében igény mutatkozik az elhagyott hulladéklerakók rekultiválására.

Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások

Forrás: KSH Területi statisztika

3.3.6. Környezetvédelem¹⁵

A **hagyományos energiahordozók** felhasználásának mennyisége évről évre csökken, amely részben a lakosság környezettudatosabb gondolkodásmódjából adódik. Megyei adatok alapján elmondható, hogy a térségben a **villamos energia** felhasználás 2008-tól 2011-ig közel 20 %-os csökkenést mutat, a **fajlagos gázfogyasztás** a 2003-ban mért

¹⁴ www.ksh.hu Területi statisztika

¹⁵ www.ksh.hu Területi statisztika

adathoz (150 m³/hó) képest a felére esett vissza 2011-re (78 m³/hó). Az utóbbi években előtérbe kerültek az épületenergetikai szempontok a lakásfelújítások során, valamint a magasabb energiasztályba sorolt háztartási gépek elterjedése.

A **szelektív hulladékgyűjtés** lehetősége a legtöbb településen megteremtődött, azonban annak mennyiségi növelés érdekében szükséges az infrastruktúra bővítése.

A **megújuló energiaforrások** tekintetében Paks és térségére a biomassa alapú energiatermelés másik meghatározó alapanyaga a **dendromassa** jellemző. Dunaföldváron üzemel az ország jelenleg legnagyobb **bioetanol** üzeme, mely 2012. májusban kezdte meg a termelést és a tervek szerint évente 240 millió liter bioetanol fog előállítani. **Biogáz** üzem üzemel Pusztahencsén, de a szennyvíziszap feldolgozása még kihasználatlan a kistérségben.

A **napenergia** energetikai hasznosíthatósága szempontjából Tolna megye területén a legmagasabb szintű (1295 kWh/m²/év) napenergia a Szekszárd-Paks képzeletbeli vonal mentén mérhető. A **szélenergia** hasznosítása tekintetében elmondható, hogy a Pakstól ÉNy-ra eső területeken a szél sebessége elérheti a 6-7 m/sec értéket is, ez közepes teljesítményű szélérőmű működtetését képes biztosítani. Dunaföldvár, Paks területein szélérőmű létesítésére kijelölt területek találhatóak.

A kistérség településein az épületenergetikai célú fejlesztések között egyre hangsúlyosabb szerepet kap a megújuló energia. A cél a közintézmények villamos energia ellátásának, és használati melegvíz fogyasztásának részbeni kiváltása megújuló energiaforrások hasznosításával, napelemes és napkollektoros rendszerek telepítésével. Általánosan jellemző a települések saját fenntartású és közfeladatot ellátó épületeinek ilyen irányú fejlesztése.

Dunaföldvár város tervei között szerepel egy napelempark kialakítása, Györköny pedig egy 24 toronyból álló 48 MW-os szélérőművet kíván kialakítani. Nagydorogon energiapark kialakítását tervezik (napelempark), illetve szélérőmű létrehozását. Fejlesztési elképzeléseik között szerepel a geotermikus energia hasznosítása is. Németkéren kész tervek állnak rendelkezésre egy szélérőműpark létrehozására, amelyhez elfogadott átvető állomás is van.

3.4. Gazdaság¹⁶

3.4.1. Vállalkozások, vállalkozásfejlesztés¹⁷

A Paksi kistérségben a KSH adatai szerint 2011-ben összesen 7 471 vállalkozás volt regisztrálva, melyből – a 2010-es adatok alapján – 2 776 működött. Ez közel azonos a megyei átlaggal, mely ugyanebben az időszakban 37,3%. A működő vállalkozások 41,5 %-a társas vállalkozás, mely szintén azonos a megyei átlaggal (41,7%). A regisztrált vállalkozások 37,4%-a mezőgazdasággal foglalkozott, 11,4%-a, ipari tevékenységet folytat és 51,2%-a nyújtott valamilyen szolgáltatást.

A központi település, Paks tekintetében összesen 2 982 regisztrált vállalkozásból 1 555 működött, 43,8%-a társas formában. A regisztrált vállalkozások 16,6%-a mezőgazdasággal foglalkozott, 13,82%-a ipari tevékenységet folytatott és 69,7%-a nyújtott valamilyen szolgáltatást. A paksi kistérségben is jellemző az egyéni vállalkozási forma.

2011-ben összesen 1 019 kiskereskedelmi üzlet volt jelen a kistérségben, melynek 24,6%-a élelmiszerüzlet és áruház, 17,3%-a ruházati szaküzlet, 7,9%-a festékek, vasárúk, barkács- és építési anyagok szaküzlete, 1,4%-uk elektromos háztartási cikkek szaküzlete és 1%-uk üzemanyag-töltő állomás, a többi pedig egyéb szolgáltatást nyújtó egység. Összesen 11 gyógyszertár, 33 nagykereskedelmi raktár, valamint 14 termelőibor-kiméréssel foglalkozó egység található a paksi kistérségben.

¹⁶ www.ksh.hu

http://www.klaszter.hu/doc_root/programok/67/Szekszardi_%20kistersegi_helyzetleiras.pdf

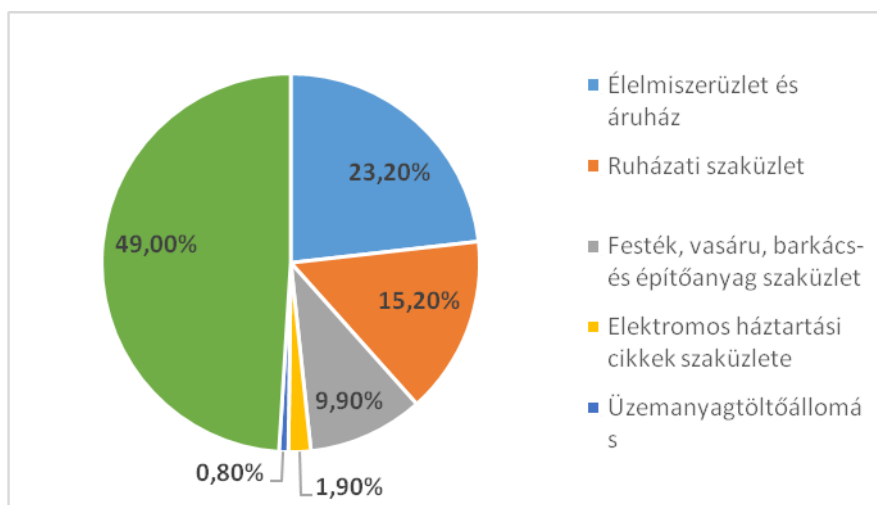
http://www.tolnamegye.hu/terfej/TMTRF_09_6%201_20111108_vegleges.pdf

¹⁷ <http://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/modsz32.html>

Regisztrált gazdasági szervezet a megfigyelés időpontjában az adminisztratív nyilvántartások szerint jogilag létező egység, azaz adószámmal rendelkező gazdasági szervezet, beleértve az adott időpontban csőd-, felszámolási és végelszámolási eljárás alatt állókat is.

Egy adott évben **működő vállalkozásnak** tekintünk egy vállalkozást, ha az év folyamán volt árbevétele, vagy foglalkoztatottja. A vállalkozási demográfia a vállalkozások működését mindig egy adott időszakra, konkrétan egy adott évre vizsgálja. A demográfiai felmérésben a működő vállalkozások köre az adott évre vonatkozó tényleges statisztikai és adóadatok alapján, mindig utólag kerül megállapításra, ezen adatok beérkezése után. Gazdálkodási formák szerint a működő vállalkozások köre tartalmazza a jogi személyiségű és jogi személyiség nélküli társas vállalkozásokat és a vállalkozói igazolvánnyal rendelkező egyéni vállalkozókat.

A Paksi kistérség fejlesztési programja 2014-2020

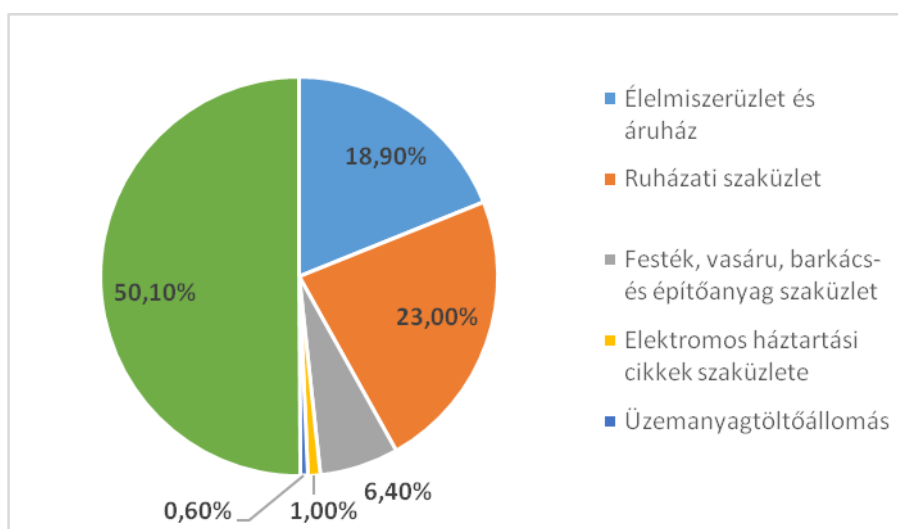

Paksi kiskereskedelmi egységek megoszlása tevékenység alapján

Forrás: KSH 2011

Ugyanebben az időszakban a kistérség központjában, Pakson összesen 362 kiskereskedelmi üzlet volt jelen, melynek 23,2%-a élelmiszerüzlet és áruház, 15,2%-a ruházati szaküzlet, 9,9%-a festékek, vasáruk, barkács- és építési anyagok szaküzlete, 1,9%-a elektromos háztartási cikkek szaküzlete és 0,8%-a üzemanyagtöltő állomás, a többi pedig egyéb szolgáltatást nyújtó egység. Pakson összesen 6 gyógyszertár és 91 vendéglátóhely – melyből 40 étterem, büfé – található.

A Paksi kistérség jelentősebb települése még Dunaföldvár, ahol 1 578 regisztrált vállalkozást tartanak nyilván, jellemzően egyéni vállalkozás formájában. A nyilvántartott álláskeresők száma 390 fő, mely az összes lakosság 4,5%-a, a munkavállalási korú népességnek pedig 6,6%-a.

Dunaföldvári kiskereskedelmi egységek megoszlása tevékenység alapján

Forrás: KSH 2011

A településen 488 kiskereskedelmi egység található, melynek 18,9%-a élelmiszerüzlet és áruház, 23%-a ruházati üzlet, 6,4%-a festékek, vasáruk, barkács- és építési anyagok szaküzlete, 1%-uk elektromos háztartási cikkek szaküzlete és 0,6%-uk üzemanyagtöltő

állomás, a többi pedig egyéb szolgáltatást nyújtó egység. Összesen 2 gyógyszertár és 60 vendéglátóhely – melyből 34 étterem, büfé - található. A regisztrált vállalkozások 43,2%-a mezőgazdasági tevékenységet folytat, 10,4%-a iparral foglalkozik és 46,4% nyújt valamilyen szolgáltatást.

3.4.2. Mezőgazdaság

A KSH 2011-es adatai szerint a paksi kistérségben a regisztrált vállalkozások 37,4%-a mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozik. Pakson, a kistérség központi településen a 2 982 regisztrált vállalkozásból 496 folytat mezőgazdasági tevékenységet.

Ez abból adódik, hogy a kistérség jó mezőgazdasági adottságokkal rendelkezik. A paksi kistérség a talajtani adottságok tekintetében talán Tolna megye legváltozatosabb kistérsége, ahol a futóhomoktól az öntés talajokig sokféle talajtípus megtalálható, ennek köszönheti eltérő növénytermesztési lehetőségeit is.

A növénytermesztés kapcsán érdemes megjegyezni, hogy kiemelkedő az ún. olajos növények (repce, napraforgó, stb.) termesztése, melyeknek a térségben az utóbbi években jelentősen megnőtt a termelése. Hiány jellemzően a zöldség növényekből van a kistérségben.

A szántóföldi növénytermesztés terméseredményei szinte minden évben elérték a megyei szintet, illetve alatta maradnak, ellenben a kukoricánál, napraforgónál jelentősen meghaladták azt.

A szántóföldi kultúrákból, a szőlőből és állati termék alapanyagokból lényeges többlettermelés történik, viszont a feldolgozott termékekből a kistérség behozatalra szorul.

Ennek következtében a mezőgazdasági szervezetek bevétele jellemzően állattenyésztésből származik, amely főként tej termelésére és vágómarha és vágósertés tartására irányul.

A térség mezőgazdasági vállalkozásainál baromfi-, illetve juhtenyésztésről szinte egyáltalán nem beszélhetünk

A térségben a halászáttal foglalkozók is jelen vannak, viszont az erdőgazdálkodás igen elenyésző jelentőségű.

3.4.3. Ipar

A Paksi kistérségben a KSH 2011-es adatai szerint a regisztrált vállalkozások 11,4%-a, ipari tevékenységet folytat. Pakson, a központi településen 2 982-ből 408 regisztrált vállalkozás foglalkozik iparral.

Pakson található az ország egyetlen atomerőműve, mely a villamosenergia-szükséglet 40%-át termeli és kiemelkedő szerepe van nem csak a város, a kistérség, de a Dél-dunántúli régió gazdasági életében is. Termelése pozitív irányba mozditja a megye és a kistérség termelési mutatóit.

A térségben két ipari park is található, Pakson és Dunaföldváron. Ez utóbbi 1998-ban nyerte el az ipari park címet és területére az elmúlt néhány évben közel 30 hazai és külföldi érdekeltségű kis és középvállalkozás települt be. Az ipari park mellett található lakópark is, mely ösztönzi a vállalkozások betelepődését. Működik a területen - többek között – emelt szintű idősek otthona, inkubátorház, oktatási központ, fuvarozással,

raktározással, fém megmunkálással, faipari tevékenységgel, stb. foglalkozó vállalkozás. A Paksi Ipari Park teljes egészében zöldmezős beruházás volt. A jellemző vállalkozástípus a középvállalkozás, melyek 50-200 főt foglalkoztatnak egyenként. Ezek a vállalkozások sokféle tevékenységet folytatnak, van itt gyártó üzem, összeszerelő üzem, stb., de a legjellemzőbb a szolgáltató üzem. Működik itt inkubátorház, vállalkozások a műzliszelet-gyártás, bútorkereskedelem, autó és repülőgép-kábelgyártás, stb. területén is.

3.4.4. Szolgáltatások¹⁸

A Paksi kistérségben a KSH 2011-es adatai szerint a regisztrált vállalkozások 51,2%-a nyújt valamilyen szolgáltatást. A térségben összesen 33 házi- és gyermekorvost, 152 bölcsődei, 2 017 óvodai férőhelyet és 184 általános iskolai osztályt tart nyilván a KSH.

Pakson, a központi településen az összes, 2982 regisztrált vállalkozásból 2078 nyújt valamilyen szolgáltatást, mely igen nagy aránynak mondható. A városban található mentő- és tűzoltóállomás, valamint saját rendőrkapitányság. Ezek mellett kommandósok is ügyelnek a közbiztonság állapotára, továbbá civil önkéntesekből álló polgárőrség segíti a rendőrök munkáját. Működik a városban Szociális Otthon, Családsegítő és Gyermekjóléti szolgálat, Nevelési Tanácsadó, valamint Átmeneti Szálló is. A városban több vendéglátó- és szórakozóhely is található. A főutcán bankok, cukrászdák, műszaki áruházak, vegyesboltok, ruhaüzletek, fodrászatok, kozmetikusok és egyéb szolgáltatók találhatók. Az önkormányzat az elmúlt években komoly összeget fordított az egészségügyi központok felújítására és új rendelőintézet építésére. A városban magánrendelések is működnek.

3.4.5. Turisztika, kultúra

Főbb nevezetességek, rendezvények

Paks sváb népszokásairól és jellegzetes halászléjéről messze földön híres. Kisváros létére igen sok rendezvénynek ad otthont, mint például a **Gastroblues Fesztivál**, a **Paksi Harmonika Fesztivál**, valamint a **Szüreti felvonulás és mulatság**. (Országos ismertségét legfőképp atomerőművének köszönheti. A város gazdasági ereje a környező települések lakosságának jó részét is vonzza, sokan dolgoznak itt ingázóként.)

Szentlélek Templom kiváló akusztikájának köszönhetően rendszeresen tartanak koncerteket. A Gastroblues Fesztivál programjainak is ez az egyik helyszíne.

Sárgödör tér: Paks építészeti örökségének egyik ékköve ez a kis pincefalú városban. Az egyedülálló hangulatú teret az elmúlt századokat idéző szorosan egymás mellé-mögé épült 66 présház veszi körül, de szép pincék találhatóak még a környező utcákban is. A hangulatos présházak között sétálva lehetőség van pincelátogatásra és a pincében érlelődő borok kóstolására. Az épületeket felújították, a tér megújult. Azóta városi, egyesületi rendezvények, baráti társaságok találkozójának helyszíne.

Lussonium: A világörökség része lehet a római birodalom dunai limes Pannonia szakaszának egyik állomáshelye, Lussonium. A Pakshoz tartozó Dunakömlőd területén, a valamikori Duna-meder fölé magasodó Bottyán-sánc tetején helyezkedik el a későrómai erőd, a katonai település Lussonium, Tolna megye egyetlen helyreállított római kori romkertje. Az erőd területén történő régészeti feltárások eredménye a romkertben, a feltárások gazdag leletanyaga pedig a paksi Városi Múzeum állandó kiállításán látható.

¹⁸ www.ksh.hu

A jelentős kortárs képzőművészeti gyűjteménnyel rendelkező, európai színvonalú, országosan is elismert **Paksi Képtár** a város büszkesége.

Pakson a Városi Múzeum a helyi történeti-néprajzi gyűjteményből létrehozott viszonylag „fiatal” intézmény, 1994-ben kezdte meg tevékenységét.

Paksi Atomerőmű: Az atomenergiát körülvevő misztikumok és tévhitek eloszlátása érdekében 1995-ben létrehozták a **Tájékoztató és Látogató Központot**, amelyben hazánk egyetlen ipari méretű nukleáris létesítménye nagy hangsúlyt fektet az atomenergetikával kapcsolatos ismeretek személyes és közvetlen átadására, és 2012-ben megnyitották az **Atomenergetikai Múzeumot**, amely az erőmű történetét, különböző felszereléseit és berendezéseit bemutató, az országban egyedülálló gyűjteményt foglal magában.

Duna, Duna-part: A város ismertté vált halászatáról, a paksi és dunakömlődi halászléről, a vízisportokról (kajak-kenu, vízisízés), olimpiikonjairól. Páratlan élményt nyújt, és évente tízezreket vonz a térségbe a Duna természeti környezete, a festői táj, a fürdésre is alkalmas homokos part, a Duna-parti sétány.

A kulturális-múzeumi tematikában Tolna megyében, múzeummal/régészeti parkkal/kiállító hellyel Paks (Városi Múzeum és Lussonium-romkert, Paksi Képtár) és Bölcske (római kori kőtár) rendelkezik.

Dunaföldvár Budapesttől 90 km-re délre, a Duna jobb partján fekszik, szinte az ország közepén. A 6-os, a 61-es és 52-es számú főutak találkozási pontja, a **Dunán átvíelő híd** az ország egyik fontos csomópontjává avatta a kisvárost. Létesítése jelentős fejlődést hozott, mivel a Dunántúlt köti össze az Alfölddel. Ezért szokták Dunaföldvárt a **"Puszták kapujának"** nevezni.

A város **kulturális életének** központja a színházi előadások, hangversenyek otthonául szolgáló **művelődési ház**, a **könyvtár és a Vár múzeum**, valamint a **Fafaragó Galéria**.

Az **idegenforgalmi nevezetességek** közül az idejövő vendégek által kedvelt **termálfürdőt** érdemes kiemelni. Sajátos színterületet jelent Dunaföldvár egyik legszebb helyén, a Duna-parti lösz dombon épült **várerődítmény**. Az épületegyüttesben található az úgynevezett **Török (Csonka)-torony**, a **Fafaragó Galéria**, a **Vár Étterem** és az udvar főbejáratánál újonnan felállított csodálatos kézi faragású **nagy kapu**. Kellemes kikapcsolódást, valamint több, helyi specialitást kínál a Kis-Duna melletti **Horgásztanya** is.

A Gerjéni Lovasnapokon minden nyáron megrendezésre kerül az országos fogathajtó verseny. Gerjénben az elmúlt másfél évtizedben honosodott meg a kettes fogathajtó verseny. Kezdetben csak egynapos, akadályhajtás verseny volt, majd háromnapos, háromszámos versennyé nőtte ki magát. A szép környezet és a remek szervezésnek köszönhetően az utóbbi pár évben már a regionális bajnokság fordulóját is megrendezhette a falu. Az eddigi versenyek magas színvonalú szervezésének köszönhetően az Országos Lovas Szövetség Gerjént kérte fel 2013-ban, a "B" kategóriás kettes fogathajtó bajnokság döntőjének megszervezésére, mely egyben az utánpótlás bajnokság országos döntője.

Györkönyben a táj, a település elrendezése, a halastó, a Magyarországon egyedülálló, érintetlen Pincehegy nyújtja a természetes és épített környezet egyediségét. A borokon kívül a helyben készült pálinkát is érdemes megkóstolni. Györkönyben készítik a Márton és Lányai pálinkát, melyhez csak nívós helyeken, vinotékákban lehet hozzájutni. A falu és a Pincehegy bejárása után lehetőség van a település 13 magán szállásadójánál megszállni.

Egyedi értéket közvetít **Nagydorogon a Kalap- és Sipkamúzeum.**

A **Németkérre** érkező turistáknak érdemes megnézni a **Látó-hegy és környékét, a Kálvária dombot, Staub Ferenc Emlékházát, Fülöp-Heim Kúriát. A Beanett Panzió** fogadja a turistákat.

Kultúra

A Paksi kistérség számos műemlék jellegű épülettel, épített környezeti értékkel rendelkezik.

A 4000 éves múlttal rendelkező **Dunaföldvár** jellegzetessége a várból maradt Csonka torony (Török torony), amely most helytörténeti múzeumként és fafaragó galériaként működik. A Szentháromság szobor és a római katolikus ferences templom, de a görög-keleti templom is meghatározó értéke a városnak.

Bölcskén számos elpusztult középkori faluhely maradványai találhatóak és kiemelendő a Szakács kastély, amely ma iskolaként működik, illetve a Szent András pusztai Hanzedly kastély, amely ma pszichiátriai otthon. A település egy részén megtalálható a Bölcseki pincefalu.

Madocsán található egy repülőtér, amely korábban katonai repülőterként funkcionált. Jó lehetőségeket kínál a magánrepülő légi forgalomnak, de fogadhat sárkányrepülőket is. Az apátsági templom tornyához építették hozzá a mai református templomot. Dunakömlődön a klasszicista római katolikus templom, a Szent Imre – templom található.

Pakson a Kömlődöt elhagyó kanyarok után a **Vasúti Múzeum** jobb időszakot is megélt mozdonyait, öreg masináit láthatjuk. A Vasúti Múzeummal szemben magasodik a nevezetes **lőszfal**. Az ország legvastagabb, mintegy 60 m magas löszrétege, az elmúlt 2 millió év történetének valóságos képeskönyvét alkotja. A Deák Ferenc utcában a valamikori jólétet jelzik a klasszicista stílusú épületek. Az egykori **Cseh- Vigyázó-, Daróczy-, Kornis-, Kurcz- és Szeniczey-kúriák** máig alapvetően meghatározzák a belváros arculatát; az Anna utca 16. alatt áll a volt **Daróczy-kúria** földszintes, 1840 körül épült klasszicista épülete. A Szent István teret az **Erzsébet Szálló** épülete uralja. A **Paksi Képtár** az ország egyik legmodernebb kiállítóhelye, de már nem az Óvárosban, hanem a volt konzervgyár területén található.

A volt Cseh-Vigyázó-kúria, később a Mádi Kovács családé. 1830 körül épült klasszicista stílusban, később felújították és átalakították. Ma a Városi Múzeum otthona. Az épülettel szemben található a **Deák Ház**, amelynek felújításával a Városi Múzeum kiállítóterét szeretnék bővíteni. A Szent István téren található az 1860 körül épült Bazársor is, amely kora romantikus homlokzatú épület; a főpárkány felett a régi barokk templomból származó 3 szobor és egy feszület látható.

A Bazársor melletti lépcsőn juthatunk fel az 1901-ben felszentelt **Jézus Szíve templomig**, amely háromhajós, bazilika stílusú, római katolikus templom. A Kishegyre az Újtemplom utcán vezet felfelé az út, így a Hősök terén megcsodálhatjuk a **Szentlélek - templomot**. A Kishegyen találjuk az atomerőmű teremtette új városrészt. Több üzletközpont mellett itt található meg a Városi Művelődési Ház, a Sportcsarnok, a Városi Strand.

Ha déli irányba elhagyjuk a várost, láthatók az atomerőmű blokkjai. Évente harmincezer érdeklődőt vonz a Látogatóközpontban megtekinthető kiállítás.

Európa szerte ismert a **Tűzvirág táncgyűttes**.

Dunaszentgyörgy nevezetessége a Csók kúria, Csók István festményeivel.

Gerjen híres szülötte Kenessey Albert (1828-1879) hajózási szakíró. V. Kozák Éva fazekas, a népművészet mestere fazekasműhelye a Vajda utcában található.

Németkér és környéke remek kirándulóhely. A németkéri Látóhegy 418 hektáros természetvédelmi terület. Jellegzetessége a római katolikus templom és a Staub Ferenc emlékmúzeum a festő képeivel.

Kajdacs nevezetessége a római katolikus templom és a Sztankovánszky-mauzóleum. A község közepén fekvő Sztankovánszki-kastély ma iskolaként működik.

Nagydorog határában természetvédelmi területek találhatók — a Banai-tó és a Szenesi - legelő — országszerte ritka növényzettel. A parányi Kalap- és Sipkamúzeumban számos kalap és sipka látható a világ különböző tájairól, Európából, Afrikából, Ázsiából és Észak-Amerikából. Számos jellegzetes öltözék, suba, cifraszűr, parádés kocsis öltözet, skót férfiviselet, török öltözet teszi színessé a kiállítást. A hajdani Széchenyi-kastélyban ma iskola működik. A település nevezetessége még a református templom és a tájház.

Az egykori **Sárszentlőrinci** evangélikus gimnázium ma népi műemlék, mint a jegyzőlak, amely otthont adott Petőfi Sándornak. Az evangélikus templom mellett jelentős még a Kulcsosház: amelyben Illyés-, Petőfi - emlékszoba; iskolatörténeti kiállítás; méhészeti kiállítás; néprajzi gyűjtemény található.

Györkönyben az evangélikus templom a 18. sz. második felében épült homlokzati barokk toronnyal. Védett értéket képvisel a falu legidősebb - százéves - parasztházában berendezett falumúzeum gyűjteménye. Különleges érték a 120 ezer m²- en csak présházakból álló Pincefalu, szám szerint 310 szorosan egymás mellé épült, szabályos sorokban álló védett présház található itt. Ugyancsak itt található a korabeli borászati eszközöket bemutató Pincemúzeum.

Bikács határában található a bikácsi Ökör-hegy, amely 43,2 hektáros természetvédelmi terület. Közvetlen közelében találjuk a 47 hektáros Kistápei - láprétet, változatos növény- és madárvilággal. A település jellegzetes épülete a 18. sz-ban épült a barokk stílusú evangélikus templom.

Pálfán a római katolikus templom négyzetes belső terű, késő barokk stílusú 1789-ből. Apponyi Károly 1928-ban építtette a pálfai kastélyt azzal a szándékkal, hogy majd a környék lovaglásra alkalmas teret biztosít számára. Az Illyés Gyula Emlékmúzeum állandó kiállítása egy 110 éves római katolikus tanyasi iskolát mutat be; Illyés Gyula első iskoláját, korabeli taneszközeit.

Pusztahencse 1990-ben vált önálló községgé, a település jellegzetes épülete az ökumenikus templom.

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

A turistafogadás feltételei (szálláshelyek)

Az Alsó-Dunavölgy vendégforgalmában a Paksi kistérség nem számít jelentősnek országos, vagy régiós összevetésben. A rendezvények látogatottsága régiós és országos összevetésben is alacsony-közepes szinten mozog.

A vendégforgalom jelenlegi mértékét és jövőbeli fejlődését a kereskedelmi és magánszálláshelyek száma és kapacitásai, valamint azok minőség szerinti megoszlása nagyban befolyásolja. **Paks** a forgalmi adatokból is kiolvashatóan jelentősebb szállodai kapacitásokat hozott létre. Közülük a felújított **Duna Szálló***** emelhető ki. A város jövőbeli turisztikai fejlődésében nagy támogató lehet a 2010-ben megnyílt **Erzsébet Nagy Szálloda******, amely már wellness részleggel rendelkezik, valamint üzleti találkozók megszervezésére is alkalmas. A térségben csupán ez a szálloda rendelkezik négy csillagos minősítéssel. Pakson a kiegészítő panziók, motelek és egyéb szálláshelyek kínálata is jelentős. Itt kapacitáshiány nem zavarhatja a forgalom bővülését, a térségbe érkezők szálláshely igényei kielégíthetők.

A várható kereslet alakulása szempontjából kiemelkedő fontosságú a forgalom évszakos ingadozása. A kulturális-múzeumi turisztikai termékek egész éves nyitva tartással működnek, így alapvetően nem szezonfüggők.

A 2012-ben átadásra került **Pusztai Lovasudvar és Vendégház (Paks-Cseresznyéspusztán)** számtalan kiváló szolgáltatással várja az idelátogatókat (falusi disznóvágás, horgászat, kerékpározás, terep- és túralovaglás, állatsimogató, légpuskalövészet, íjászat, paintball, lakodalom).

Kereskedelmi szálláshelyek 2011-ben, a Paksi kistérségben¹⁹:

Kistérség	Kereskedelmi szálláshelyek				
	férőhely	vendégéjszaka	külföldi	átl.tart.idő,éj.	1 férőhelyre jutó vendégéjszaka
Paksi	831	34 916	6 103	2,2	42,0

2011-ben, a Paksi Kistérségben kereskedelmi szálláshelyeken a férőhelyek száma 831 darab, az eltöltött vendégéjszakák száma 34 916 darab, ebből 6 103 külföldi volt. Így az átlagos tartózkodási idő 2,2 éjszaka.

Magánszálláshelyek 2011-ben, a Paksi kistérségben²⁰:

Kistérség	Egyéb szálláshelyek				
	férőhely	vendégéjszaka	külföldi	átl.tart.idő,éj.	1 férőhelyre jutó vendégéjszaka
Paksi	226	5 054	295	2,3	153,2

Magánszálláshelyeken a férőhelyek száma 226 darab, az eltöltött vendégéjszakák száma 5 054, ebből 295 külföldi volt, itt az átlagos tartózkodási idő 2,3 éjszaka.

¹⁹ Tolna Megye Statisztikai Évkönyve, 2011

²⁰ Tolna Megye Statisztikai Évkönyve, 2011

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

Dunaföldvár az Autómotel, Duna-part Vendégház, Földvár Fogadó, Jurik Motel, Kék Duna Kemping, Liget Vendégház, Prajda Apartman, Varró Magánszállás, Rozmaringos Udvarház, mint szállásadók, fogadják a térségbe látogatókat.

Bikácson a Zichy Park Hotel nemcsak szállást nyújt a környékre érkezőknek, de a sok színes programjával (gyalogtúra, kerékpáros túra, lovas kocsikázás, lovas szán télen, wellness paradicsom, Zichy Zoo-állati gyerekpark, horgászat, vadászat) országsszerte, sőt a külföldiek körében is nagyon kedvelt szálláshely.

Idegenforgalmi adók²¹

A KSH 2011-es adatai szerint a Paksi Kistérségben az alábbi településeken volt idegenforgalmi adó:

Település	2010	2011
Bikács	792.000	1.479.000
Dunaföldvár	1.005.000	926.000
Györköny	32.000	38.000
Paks	3.608.000	3.810.000

²¹ Tolna Megye Statisztikai Évkönyve, 2011

3.5. Társadalmi helyzetkép

3.5.1. Foglalkoztatottság²²

A Tolna Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központjának 2013. augusztus 20-i adatai alapján, a Paksi kistérség 2012. évi lakónépessége 49.207 fő. A nyilvántartott álláskeresők száma 2343 fő, ebből az 1 évet meghaladóan nyilvántartottak száma 684 fő. Álláskeresői ellátásban részesül 212 fő, szociális ellátásban 800 fő. Az álláskeresők 22 %-a 25 év alatti, és ugyanilyen arányú, 22%-ék az 50 év feletti álláskeresők aránya is. Az álláskeresők 42%-a aluliskolázott, legfeljebb 8 általános végzettséggel rendelkezi (984 fő).

A kistérség adatit összehasonlítva a Tolna megyei és az országos adatokkal a 2013. augusztus 20-i állapotnak megfelelően, a megye 2012-es lakónépessége 229 116 fő, melyből 12371 fő a nyilvántartott álláskeresők száma. Ebből a 12.371 főből 2343 fő a Paksi kistérségben nyilvántartott álláskeresők száma. Az 1 évet meghaladóan nyilvántartottak száma a megyében 3950 fő, a Paksi kistérségben 684 fő. A megyében a gazdaságilag aktív népesség becsült értéke 96 564, ebből a paksi kistérségben foglalkoztatottak száma 21 365 fő.

A Paksi kistérség **munkanélküliségi ráta** szinte teljesen megegyezik az országos munkanélküliségi rátával, 0,1%-os eltéréssel jobb, mint az országos átlag, a 11,0%. Ha a megyei munkanélküliségi rátát vetjük össze a Paksi kistérség munkanélküliségi rátájával, akkor is elmondható, hogy a paksi érték kedvezőbb, hiszen a megyei érték 12,8%, míg a paksi 11,0%.

A Paksi kistérségben 20%-ot meghaladó munkanélküliségi adatokkal rendelkezik Bikács (27,5%), Pálfa (20,7%). A legkedvezőtlenebb munkanélküliségi rátát Sárszentlőrinc tudhatja magáénak, 30,8%-kal.

3.5.2. Oktatás

Oktatás struktúrája, képzési formák²³

A Paksi kistérségben összesen 1 948 gyerek számára biztosított az óvodai férőhely, melyek betöltöttsége 79%-os. Az óvodákban foglalkozó pedagógusok száma 144 fő.

Az általános iskolák osztályszáma 177 volt 2011-ben, melyekbe összesen 3 473 gyerek tanult, és összesen 352 pedagógus dolgozott az intézményekben. Tehát átlagosan 19,6 gyerek jár egy osztályba, és 10 gyereket oktat egy pedagógus.

Az ezer lakosra vetített nappali tagozatos tanulók száma a gimnáziumokban 19,9, a szakközépiskolákban 16,7 és a szakiskolai és speciális szakiskolákban 8,2.

Épületek állapota

Az oktatási intézmények állapota a pályázati forrásoknak köszönhetően javult a térségben. Több intézmény felújításra került az utóbbi években, azonban összességében még mindig szükség lenne az oktatási intézmények korszerűsítésére,

²² Tolna Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja- Településszintű munkaerő-piaci adatok kirendeltségek szerint).

²³ www.ksh.hu

akadálymentesítésére, épületenergetikai fejlesztésére és eszközállományának megújítására.

3.5.3. Helyi nemzetiségek

A nemzeti kisebbségek (szlovének, románok, szerbek, horvátok, szlovákok, németek) száma az évek során folyamatosan csökken. A német etnikai terület Györköny területére tehető. Jelentősebb szerb kisebbség él a Duna közelében.

A roma etnikum nagyobb számban a következő településeken található a Paksi kistérségben: Sárszentlőrinc, Kajdacs, Pálfa, Nagydorog.

3.5.4. Civil szervezetek a Paksi kistérségben

A nonprofit szervezetek közvetítenek az állam és polgárai, valamint a gazdasági hatalom és állampolgárok között, s ez által igen fontos szerepet töltenek be a társadalom életében:

- "eszközül" szolgálnak a különféle komplex társadalmi szükségletek kifejezéséhez és aktív kezeléséhez
- az embereket arra ösztönzik, hogy a társadalmi élet minden területén állampolgárokként viselkedjenek, ne hajoljanak meg az államhatalom előtt, ne hagyatkozzanak annak jóindulatára
- védelmezik és erősítik a pluralizmust és a társadalmi sokszínűséget, így a kulturális, etnikai, vallási, nyelvi (és egyéb) identitástudatot is
- függetlenebb és rugalmasabb szolgáltatásaik alternatívát kínálnak a központi állami ellátással szemben.
- létrehozzák azokat a mechanizmusokat, amelyek segítségével a kormány, az államhatalom képviselői közösség által ellenőrizhetők és felelősségre vonhatók²⁴

A civil szervezetek Tolna megyében azokat a klasszikus feladatokat látják el, mellyel a közösség építéséhez, a hagyományok ápolásához, a helyi sport és hasznos szabadidő eltöltéséhez járulnak hozzá.

A társadalmi szervezetek körében végezte el a Megyei Önkormányzat a Tolna Megyei Területfejlesztési Programot megalapozó szervezeti felmérést. Megyei Önkormányzat e-mailben értesítette a Tolna megyében tevékenykedő civil szervezeteket, nonprofit szervezeteket és a közigazgatás szervezeteit azzal a céllal, hogy teljes körűen tájékozódjon a megyei szervezetek jövőbeli fejlesztési elképzeléseiről, szükségleteiről. A válaszadás önkéntes, a kérdőívet elektronikusan töltik ki a szereplők. 2013. november 15-én zárult a válaszadás lehetősége, ezt követően kerültek elemzésre a kapott válaszok. A felmérés alapján a következő megállapítások tehetők: 118 személy nyitotta meg a kérdőívet, 35 esetben nem történt benne semminemű adatrögzítés, 63 esetben teljes körű válaszadás volt, 20 esetben esetleges volt az egyes kérdésekre adott válaszadás gyakorisága.

Az első kérdés arra irányult, hogy: **Melyik településen található az Ön által képviselt szervezet?**

A válaszadók közül 36-an szekszárdi szervezetet képviselnek, további városok Dombóvár, ahol 12-en töltötték ki a kérdőívet, Tolnán 3 szervezet, Tamásiban 2,

²⁴ <http://civilszervezet.linkcenter.hu>

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

Bonyhádon szintén 2, Bátaszéken 1 és Pakson is 1 db szervezet. Nem városi szintű településről 6 db szervezet tartotta fontosnak a kérdőív kitöltését.

Alapítvány 10 db, Egyesület 40 db, Közhasznú társaság 3 db, Nonprofit szervezet 2 db, Szakmai, munkáltatói érdekképviselői szerv 1 db.

Ezek a társadalmi szervezetek **többféle tevékenységet is ellátnak**. A civil, társadalmi szervezetek nagy része kulturális tevékenységgel (26 szervezet), szabadidős tevékenységgel és a szociális ellátással foglalkozik. Mind a 17 szervezet, amely szabadidős tevékenység eltöltésével foglalkozik, ezeknek a szervezeteknek a 100%-a egyesületi keretek között végzi a napi tevékenységeit. Az egyéb tevékenység alatt érdekvédelmi tevékenységet, hagyományápolást látnak el a megkérdezettek.

Nyújtottak-e be pályázatot EU-s vagy hazai forrásokra 2007-től 2013-ig terjedő időszakban?

A válaszadók $\frac{3}{4}$ -e, nyújtott be pályázatot, a 42 szervezetből 6 nem nyert pályázaton, de 36 szervezetnek volt sikeres pályázata. 14 szervezet ez ideig nem nyújtott be pályázatot.

Hasznosnak tartották-e a fejlesztéseket? 18-an teljes mértékben hasznosnak ítélték meg a fejlesztést. 26 válaszadó közül 12-en, vagyis 46% -ot segített a fejlesztés, hogy a szervezet könnyebben elláthassa a feladatát.

A válaszadók 80%-a vallja, hogy a fejlesztés nagymértékben illetve teljes mértékben segítette, hogy a szervezet elérje a céljait. Csupán 20%-uk vélte úgy, hogy alig, illetve egyáltalán nem járult hozzá a fejlesztés a szervezet céljainak megvalósításához.

Ehhez a fejlesztéshez igényelnének-e támogatást?

30 szervezet kérne vissza nem térítendő támogatást, 3 szervezet hajlandó visszatérítendő támogatás mellett fejlesztéseket végrehajtani.

A foglalkoztatottság a válaszadók lakókörnyezetében komoly problémát jelent, jelentős javítani való van ezen a területen. A válaszadók közül senki sem ítélte meg úgy, hogy jó lenne a helyzet ezen a téren, vagy problémamentes lenne a foglalkoztatottság kérdésköre.

A településen belüli közlekedést 41 esetben jónak és problémamentesnek ítélték meg a kérdőívet kitöltők. Ezzel ellentétes válasz született abban a kérdésben, hogy a települések közötti közlekedést miként értékelik. Itt a válaszok 38 esetben arra irányultak, hogy komoly probléma van és jelentős a javítani való ezen a területen.

Az iskolák helyzete, a fiatalok helyzete, a szabadidő eltöltés lehetősége, az egészségügyi ellátottság, a környezet rendezettsége, a vállalkozások lehetősége, a köz és vagyonbiztonság, a hivatali ügyintézés, a lakhatás a válaszadók nagyobb aránya szerint javítandó. A közműellátottságra írták azt, hogy nincs probléma és jó a helyzet.

3.6. Szociális helyzetkép²⁵

3.6.1. Egészségügy

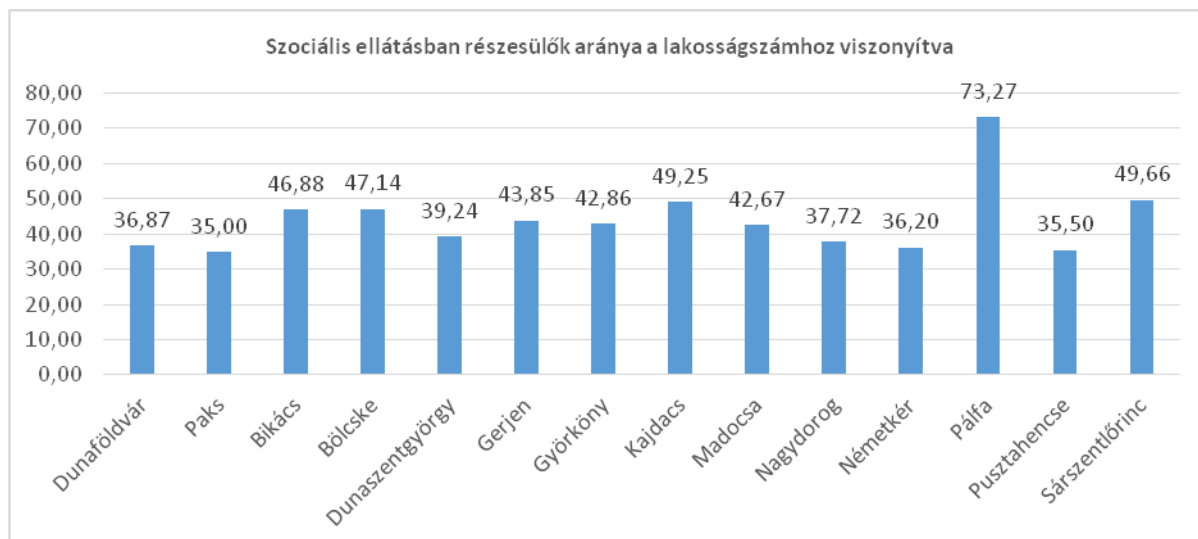
A Paksi kistérségben az egészségügyi ellátás színvonalának javítása továbbra is preferált cél. Az egészségügyi intézmények részbeni javítása, korszerűsítése, pályázati forrásokból valósult meg, azonban további beruházásokra van szükség a magas színvonalú betegellátás biztosításához.

Összesen 32 db háziorvosi és házi gyermekorvosi rendelőt regisztráltak a kistérségben 2011-ben, ebből 14 db Pakson és 5 db Dunaföldváron található. Bikácson, Györkönyben és Pusztahencsén nincs orvosi alapellátás a településeken. A gyógyszerterek hálózata sem kielégítő, összesen 11 db gyógyszertár működik a kistérségben, ebből 6 Pakson, 2 Dunaföldváron, és 1 található Bölcskén, Dunaszentgyörgyön és Madocsán, a többi településen nincs gyógyszertár.

A kistérségben az egy orvosra jutó lakosok száma 1 467 fő, és 12 610 eset jut egy házi orvosra, illetve 6 733 betegforgalom jut egy házi gyermekorvosra, és 25 védőnő látja el a feladatát.

3.6.2. Szociális ellátások, szolgáltatások

A Paksi kistérségben a lakónépesség 40,02%-a részesül valamilyen szociális juttatásban vagy ellátásban. A szociális juttatásokban részesülők legmagasabb aránya Pálfán (73,27%), legalacsonyabb aránya Pakson (35%) van.

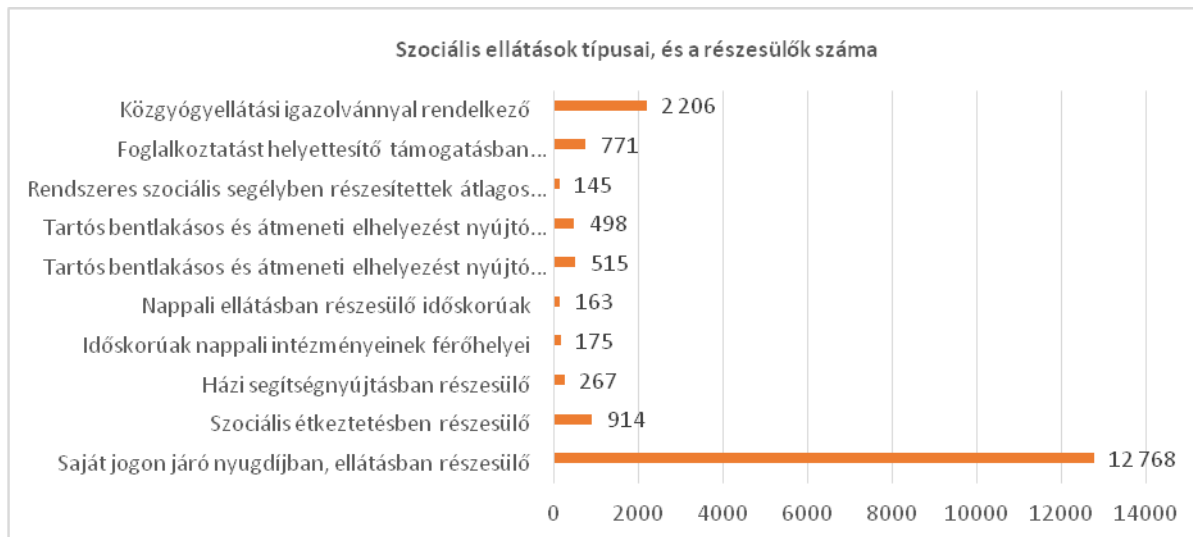

Forrás: KSH 2011

²⁵ www.ksh.hu

A Paksi kistérség fejlesztési programja 2014-2020

A szociális ellátások típusait az alábbi ábra szemlélteti:

Forrás: KSH 2011

3.6.3. Szociális gazdaság a hátrányos helyzetűek foglalkoztatásának lehetősége

A szociális gazdaság fogalma, általános jellemzőjük²⁶

A szociális gazdaság pontos megfogalmazása a mai napig zavart kelt, elsőként ennek tisztázása szükséges, hogy helyesen tudjuk értelmezni ezeket a kezdeményezéseket, melyek ebbe a fogalomkörbe sorolhatók, hiszen a hátrányos helyzet emberek foglalkoztatottságának növelésének egyik legjelentősebb alternatívája.

Dr. Frey Mária határozta meg Magyarországon a szociális gazdaság fogalmát, mely szerint **„olyan helyi kezdeményezéseket tekintünk a szociális gazdaságba tartozónak, amelyek célja a nehezen elhelyezhető emberek integrálása a munka világába, foglalkoztatást, szakmai tudásuk fejlesztését és tanácsadást kínálva számukra.**

Emellett általános jellemzőjük, hogy:

- lokális szinten működnek, a köz- és a piaci szektor között,
- a magáncégek és állami intézmények által kielégítetlenül hagyott helyi szükségletekre reagálnak,
- új munkahelyeket teremtenek,
- jövedelmet generálnak és az a céljuk hogy idővel önfinanszírozóvá váljanak,
- a bevételeik között a magánfinanszírozás is bizonyos mértékben megjelenik,
- célcsoportjukba tartoznak a tartós munkanélküliek, az elhelyezkedési nehézséggel küzdő pályakezdő fiatalok, a gondozási kötelezettséggel terhelt nők, az idős és fogyatékossgal élő emberek és a szociális beilleszkedési zavarokkal küzdő személyek.”

²⁶ Dr. Frey Mária-Szociális gazdaság Kézikönyv- Kiadta: Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, Budapest, 2007.

Szociális szövetkezetek, tevékenységeik²⁷

„A szociális szövetkezetek az atipikus foglalkoztatási formák közül az önfoglalkoztatás sajátos szervezeti kereteit teremtik meg, és ezáltal a hátrányos helyzetű munkavállalók tartós munkalehetőséghez jutásának egyik fontos eszközévé válhatnak. Olyan személyek autonóm társulásai, akik önkéntesen egyesülnek abból a célból, hogy nem csupán gazdasági, hanem társadalmi, közösségi, oktatási és kulturális céljaikat is egymással együttműködve, demokratikusan irányított vállalkozásuk útján, közösen valósítsák meg. A szociális szövetkezetek **innovatív ötletek, módszerek alkalmazásával** elsősorban a nem eléggé lefedett **helyi szükségletek kielégítésére igyekeznek tevékenységüket alapozni.** A szociális szövetkezetek tevékenységében különösen fontos szempont a saját tagjai, illetve jelentős részben **a társadalom leszakadó rétegeihez tartozó személyek egzisztenciális helyzetének javítására és közösségben való személyiségfejlődésének elősegítésére való törekvés.**

A szociális szövetkezetek a szociális gazdaság, illetve a társadalmi vállalkozások köréhez tartozó, hazánkban eddig még alig ismert, új típusú speciális szervezeti formaként egyidejűleg érvényesítik a gazdasági társaságokra, valamint a társadalmi szervezetekre jellemző alapvető elveket: **a profit- és a szociális, kulturális célok egyesítésével** igyekeznek betölteni foglalkoztatást bővítő, **munkahelyteremtő, közösségszervező** szerepüket. A nemzetközi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy az eredményesen működő **szociális szövetkezetek a foglalkoztatáspolitikai és a vidékfejlesztési politika keretei között megjelenő problémák mérséklésének egyik igen fontos, kiemelt jelentőségű, és egyre szélesebb körben elterjeszteni érdemes, új formáját jelentik.**”

Magyarországon 2012-ben 300 bejegyzett Szociális Szövetkezet működött. A Szövetkezetek száma folyamatosan növekszik, mert az egyes településeken a hátrányos helyzetűek foglalkoztatási problémáira ad megoldást, valamint elősegíti a foglalkoztatásukat.

Kiemelve néhány jellemző tevékenységet, melyet ezek a Szövetkezetek ellátnak:

- Önkormányzati feladatok átvállalása, vagy azokat kisegítő szolgáltatások (elsősorban a közterületek karbantartása, parkgondozás, takarítás, játszóterek karbantartása);
- Szolgáltatások nyújtása a helyi lakosság számára (mosodai szolgáltatás, ház körüli munkák elvégzése, munkába járást segítő szállítási tevékenység);
- Idősgondozás és házi segítségnyújtás;
- Gyermekejélési szolgáltatások (családi napközi, békiszitter szolgálat, szabadidős programszervezés, széles választéki skálán mozgó nyári táborok, gyermekrendezvények szervezése, szülőknek nyújtott szolgáltatások, klubok működtetése, kézműves és egyéb készségfejlesztő foglalkozások tartása stb.);
- Kézműipari tevékenységek (kosárfonás, fonott bútorkészítés, hagyományőrző kézműves termékek előállítása);
- Virágkötészeti alap- és segédanyagok gyártása;
- Roma öltözekek és kiegészítők boltja, egyedi tervezésű ruhák, ékszerek készítése és értékesítése;
- Asztalosipari tevékenység, köztéri bútorok gyártása;
- Erdészeti és mezőgazdasági fahulladékok, melléktermékek összegyűjtése, biomassa vagy biobrikett előállítása;

²⁷ www.szocialgazdasag.hu (A szociális szövetkezetek és a támogatásukat célzó programok vizsgálata)

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

- Élelmiszer feldolgozás (aszalás, lekvár-főzés, napraforgó- és tökmagolaj sajtolás);
- Építőipari tevékenység (mély- és magasépítés, épület-felújítás és - karbantartás)
- Térkő- és betonelem gyártás;
- Graffiti eltávolítás;
- Ingatlankezelés;
- Szociális boltok működtetése;
- Irodai asszisztencia (sokszorosítás, iratfűzés, laminálás stb.);
- Multimédia műhely működtetése;
- Lapkiadás, helyi műsorszolgáltatás üzemeltetése.

Tolna megyében is sikeresen működnek Szociális Szövetkezetek, melyek alaptevékenységként különböző tevékenységet végeznek, de a munkahelyteremtés és a foglalkoztatás mellett a hátrányos helyzetű munkavállalók szociális helyzetének javításával, közösségi integrációjával is foglalkoznak. Kiemelve néhány tolna megyei sikeres Szövetkezet:

- Völgység Kincse Szociális Szövetkezet (Lengyel-Kisvejke)-gyümölcsle-feldolgozó üzem működtetése;
- Armarium Hungária Szociális Szövetkezet (Bátaszék)- gyümölcstároló farekeszek előállítás;
- Kristály Plusz Szociális Szövetkezet (Szekszárd)-mosodai szolgáltatásokat nyújt;
- Belecska Szociális Szövetkezet- több éves működési tapasztalattal, zöldség-, gyümölcs termeléssel foglalkoznak;
- Danubia-Frucht Kisvejke Térségi Gyümölcstértékesítő Szövetkezet- 1997-ben hoztak létre, jelenleg 500 hektáron gazdálkodó szervezet, 65 taggal rendelkezik.

A cél, hogy a Paksi kistérségben is növelni kellene a Szövetkezetek számát, mely a térség alacsony iskolai végzettségű, hátrányos helyzetű munkavállalóinak jelenthetne munkaviszonyt és családjaiknak megélhetési forrást.

3.7. Közigazgatás²⁸

3.7.1. Paksi Járási Hivatal

A járás fogalma, jogszabályi háttér

A járás a megye részét alkotó, annak felosztásával kialakított, települések meghatározott csoportját magába foglaló közigazgatási területi egység Magyarországon. 2013. január 1-jétől Tolna megyében összesen 6 db járás jött létre, melyből az egyik a Paksi járás 15 településével.

(A járás a magyar közigazgatás jellegzetes intézménye volt évszázadokon át. A több száz éves múltra visszatekintő járási rendszert 1983-ban szüntették meg, így harminc év után, de új szervezeti rendben és új céllal 2013. január 1-jével ismét létrejöttek Magyarországon.)

A járások kialakításáról és az ehhez kapcsolódó jogszabályok módosításáról, a helyi államigazgatási rendszer megújításáról a 2012. július 7-étől hatályos, 2012. évi XCIII. törvény rendelkezik.

A járási hivatalok feladatait, illetékességi szabályait, szakigazgatási szerveit, szakmai irányításukat, valamint a járási hivatalok székhelyét és illetékességi területét a 218/2012. (VIII. 13.) Kormányrendelet szabályozza.

A Paksi Járási Hivatal székhelye és illetékességi területe Tolna megyében

A Paksi járáshoz tartozó települések száma 15 az alábbiaknak megfelelően:

Járási hivatal	Járási hivatal székhelye	Járási hivatal illetékességi területe
Paksi Járási Hivatal	Paks	Bikács, Bölcske, Dunaföldvár, Dunaszentgyörgy, Gerjen, Györköny, Kajdacs, Madocsa, Nagydorog, Németkér, Paks, Pálfa, Pusztahencse, Sárszentlőrinc, Tengelic

²⁸ www.ksh.hu
www.jaras.info.hu

A paksi járás Tolna megyében²⁹

A Paksi Járási Hivatal szakigazgatási szervei

A Paksi Járási Hivatal szervezeti egységeként működő ágazati szakigazgatási szervei:

- a **Paksi Járási Hivatal Járási Gyámhivatal** a gyermekvédelmi és gyámügyi feladatok ellátására,
- a **Paksi Járási Hivatal Járási Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatala** az élelmiszer-biztonsági, élelmiszerminőség-ellenőrzési, takarmányellenőrzési élelmiszerlánc-felügyeleti, és állategészségügyi, illetve a falugazdász-hálózat útján ellátott egyes földművelésügyi feladatok ellátására,
- a **Paksi Járási Hivatal Járási Földhivatala** az ingatlanügyi és telekalakítási feladatok ellátására,
- a **Paksi Járási Hivatal Járási Munkaügyi Kirendeltsége** a foglalkoztatási, munkaerő-piaci feladatok ellátására,
- a **Paks Járási Hivatal Járási Népegészségügyi Hivatala** a népegészségügyi feladatok ellátására.

A Paksi Járási Hivatal feladatköre

A járások kialakításáról, valamint egyes ezzel összefüggő törvények módosításáról szóló 2012. évi XCIII. törvény több mint 80 db törvényi szinten szabályozott államigazgatási feladatot határozott meg a járások számára.

Ennek megfelelően a Paksi Járási Hivatal legfontosabb feladata a megyei szintnél alacsonyabb szinten intézendő államigazgatási feladatok ellátása. Így megvalósul az államigazgatási és az önkormányzati feladatok szétválasztása, a járás kizárólag államigazgatási területi egységet jelent. **Elsősorban okmányirodai feladatokat, a gyermekvédelmi és gyámügyeket, valamint egyes szociális,**

²⁹ <http://www.jaras.info.hu/lap/paksi-jaras>

környezetvédelmi, természetvédelmi igazgatási ügyek intézést veszi át a településektől.

A hatáskörök szétválasztásánál kiemelt szempont volt, hogy a helyi szabályozáshoz kapcsolódó, mérlegelési jogkörbe tartozó ügyek lehetőleg maradjanak a települési jegyzőnél, ahol viszont az adott ügyben az államnak van egyértelműen feladata, szerepe, ott a járási hivatal tudjon majd hatékonyabban intézkedni.

3.7.2. A Paksi kistérség közigazgatási szerepének megszűnése a járási rendszer bevezetésével

A kistérség földrajzilag összefüggő, elsősorban területfejlesztési és statisztikai célokat szolgáló területi egység Magyarországon.

Bár területének nagyságát tekintve a kistérség közel áll a járáshoz, de nem tekinthető az utódjának, mivel nem a megye kihelyezett közigazgatási szerveinek illetékességi területét határozza meg. **2013-tól a statisztikai-területfejlesztési kistérségek mellett államigazgatási (közigazgatási) területi egységként járásokat is kialakítottak, a két területi beosztás azonban nem esik egybe.** A kistérség a hozzá tartozó települések teljes területét magában foglalja, minden település csak egy bizonyos kistérséghez tartozhat, minden település része valamely kistérségnek és minden kistérséghez csak egy bizonyos megye települései tartoznak.

2013. január 1-jétől a kistérségek területfejlesztési és statisztikai területi egységek, közigazgatási szerepük megszűnt, egyidejűleg államigazgatási (közigazgatási) területi egységként létrejöttek a járások. A kistérségek területi beosztását (az egyes kistérségek nevét és a hozzájuk tartozó települések felsorolását) továbbra is törvény határozza meg, mivel azt mellékletként beillesztették a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvénybe.

3.8. A Paksi kistérség nemzetközi kapcsolatai, testvér- és partnervárosok

3.8.1. Nemzetközi kapcsolatok, testvér- és partnervárosok

Tolna megyében a gazdasági, közigazgatási, környezeti együttműködés feltételei jelentősen megváltoztak az EU-hoz történt csatlakozás után. Tolna megye kapcsolatai jelentős mértékben kibővültek.

A schengeni határok áthelyezése kismértékben bővítette a megye mozgásterét, kapcsolatrendszerét.

A már évtizedek óta létező **Alpok-Adria munkaközösség** mellett megszerveződött az **Alpok-Adria-Pannónia Euroregionális együttműködés**, illetve a **Rhone-Alpok régióval való kapcsolat**. A megye a Nyugat-Európa felé kinyílt határok következtében kapcsolódni tud a multi-regionális együttműködéshez, amelyet a Duna mellett az M6-os autópálya kiépülése is nagymértékben elősegített.

A **testvérvárosok** (általánosabban: **testvértelepülések**) alapötlete szerint egy-egy politikailag és/vagy földrajzilag távol eső kis- vagy nagyváros partneri viszonyt alakít ki egymással, hogy az emberek közötti és a kulturális kapcsolatokat erősítsék. Magyarországon ezeket a város-párokat testvérvárosoknak, Európa más részein ikervárosoknak („twin towns”) vagy barátság-városoknak („friendship towns”), német nyelvterületen partnervárosoknak („Partnerstädte”), Észak-Amerikában és Ausztrál-Ázsiában nővér-városoknak („sister cities”).

³⁰**Paks testvérvárosai:** Németország (Reichertshofen), Lengyelország (Gubin), Szlovákia (Galánta), Románia (Kézdivásárhely), Finnország (Loviisa).

Paks partnervárosai: Németország (Lauda-Königshofen), Kárpát-Ukrajna (Visk), Oroszország (Novovoronyezs), Románia (Zilah).

Dunaföldvár testvérvárosai: Németország (Weikersheim, 1993), Olaszország (Ossona).

3.8.2. Nemzetközi projektek

A Paksi kistérség vonatkozásában a 2007-2013-as időszakban egy területi együttműködési projektet érdemes kiemelni, mely a **Danube Limes projekt**.

Danube Limes projekt a Central Europe program támogatásával valósult meg 2008-tól 2011-ig. A projekt vezető partnere a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, partnerként közreműködött benne a Pécsi Tudományegyetem és Paks Város Önkormányzata, illetve további szlovák, osztrák, német és lengyel partnerek. A projekt célja a dunai limes közép-európai szakaszának nevezése az UNESCO világörökségi helyszínei közé. A projekt keretében a világörökségi pályázat alapjául szolgáló dokumentumok mellett elkészült Paks- Dunakömlődön az egykori Lussonium-i erőd rekonstrukciója, mely világörökségi helyszínné válva képezhet nemzetközi vonzerőt.

³⁰ <http://www.paks.hu/testvervarosok00001.php>

4. KIEMELT TERÜLETI FEJLESZTÉSI CSOMAGOK BEMUTATÁSA

A programcsomagok kialakításának módszertana

A város és térsége részprogram elkészítése során figyelemmel voltunk a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal és a Nemzetgazdasági Minisztérium által kiadott **„Megyei szintű tervezési folyamat keretében elkészítendő tervdokumentumok kidolgozásához kapcsolódó iránymutatás”** című v2_2013_09_02 kódszámú iránymutatásban, valamint a Nemzetgazdasági Minisztérium által kiadott **Terület és Településfejlesztési Operatív Program Operatív Program Tervezés 2014-2020 3.0** számú tervezői változatban foglalt tartalmi követelményekre.

A projektek/programok feltárása vonatkozásában alkalmazott módszerek:

- Dokumentumelemzés;
- Statisztikai adatok elemzése;
- Interjúk készítése.

A város és térsége részprogramhoz tartozó programcsomagok kialakításának módszertanában általános, kiemelő elvárás, hogy alulról építkező programozás menjen végbe, amely a közvetlen, elsődleges feltárás alapjain nyugszik.

Egyrészt elkészültek a települések által megfogalmazott fejlesztési elképzelések, amelyek az elsődleges adathalmazt szolgáltatták. Ezt követően a további adatgyűjtést a program készítői személyes megkereséssel tették meg, azaz a kistérség településeinek vezetőivel lebonyolított interjú készítéssel valósult meg.

A módszer vezérlő elve az volt, hogy minden olyan projekt kerüljön nevesítésre, amelyeket a települések megfogalmaznak és a helyszíni interjú alapján megadott ismérvek mentén megvalósítható.

A helyszíni interjúk alapján tehát elkészültek a fejlesztési program kezdemények. Az összegyűjtött tekintélyes mennyiségű projekt első lépcsőként egy szelekciós eljárason átvezetve kataszterbe került feltöltésre, amelynek során a programkezdemények a TOP iránymutatásban megfogalmazott prioritásokhoz kerültek hozzárendelésre.

A kistérségben feltárt projektek Város és térsége fejlesztési részdokumentumon kívül, a TOP-ban megfogalmazott prioritásokhoz való illeszkedésük alapján részben a Tolna Megyei Gazdaságfejlesztési részdokumentumban, a méretük illetve tárgyuk alapján pedig részben az Ágazati Operatív Programhoz kapcsolódó részdokumentumban kerültek nevesítésre.

Nem minden projekt volt besorolható a TOP-ban meghatározott prioritások alapján, néhány ismerv, amelyek segítettek eldönteni, hogy egy projekt bekerülhet-e a projekt csomagba:

- Illeszkedik –e a TOP iránymutatásban megfogalmazott prioritások keretében kifejtett fő beavatkozási területek valamelyikéhez.
- A projektgazda által megvalósítható, nem ellenkezik jogszabályi rendelkezéssel (Pl.: Hulladék lerakó létesítésének előírásai).
- Nem áll ellentétben jelenleg ismert tendenciákkal (Pl.: Iskola létesítése kis településen nem gazdaságos).
- Nem kizárólag látvány beruházás, tehát város és térségére érezhető hatást eredményezhet.

Azon projektek, amelyek nem kerülhettek be a város és térsége részdokumentum projektcsomagjaiba, azonban valós települési igényeken alapulnak, külön kataszterben kerültek összefoglalásra, melyet jelen dokumentum 8. pontja tartalmaz „A projektkataszterbe nem besorolható, de igényként felmerült fejlesztések” címmel.

A 2. Prioritás: Befektetők és lakosság számára vonzó városi és várostérségi környezet fejlesztése, megújítása

A prioritástengely kialakításának **elsődleges célja**, hogy hozzájáruljon a települési környezeti minőség növekedéséhez és megfelelő eszközöket biztosítson a környezeti fejlesztések megvalósulásához.

A települések fejlődésének, a népesség megtartásának elengedhetetlen feltétele azok funkcióinak bővítése, az élhető és egészséges családbarát települési környezet kialakítása. Ennek keretében szükséges olyan települési környezet létrehozása, amely vonzó és biztonságos a kisgyermekek és fiatalok számára, javítja a kisgyermekeket nevelő családok kényelemérzetét közlekedési és környezet-egészségügyi szempontok alapján, valamint megfelelő rekreációs lehetőségeket kínál a szabadidő egészséges eltöltésére, a fizikai aktivitás kiszolgálására.

A környezeti szempontokhoz igazodóan különleges hangsúlyt kell fektetni az alulhasznosított, vagy használaton kívüli területek újbóli településszerkezetbe illesztésére és e területek funkcióváltásának elősegítésére, különös tekintettel a barnamezős területek rehabilitációjára. A környezeti fejlesztések keretében a települési rekreációs funkciók fejlesztése mellett az ökológiai hálózatok, települések körüli zöld gyűrűk, zöldfelületek kiterjesztése alapvető fontosságú.

Ezen prioritásból megvalósuló beruházások, specifikus célok és ahhoz kapcsolódó intézkedések az Európai Regionális Fejlesztési Alapból (ERFA) valósulhatnak meg.

A környezeti fejlesztésnek jelen prioritási tengelye elsődlegesen a „Környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása” tematikus célkitűzés érvényesülését segíti elő.

A vonatkozó specifikus célok

Specifikus cél 1: *A helyi közösségek fizikai és szellemi aktivitásának és egészségének erősítése*

A társadalom egészségi állapotának javítása és a munkaerő újratermelődése fontos szempont. A célkitűzés alapvetően az élhető és egészséges családbarát települési környezet, a mozgás, a sport és az egészséges szabadidő-eltöltés lehetőségeinek megteremtése és fejlesztése révén az egészségesebbé váló társadalom kialakulását segíti elő, a kulturális és természeti értékek megóvása és fejlesztése révén.

Specifikus cél 2: *Vonzó, biztonságos és funkciógazdag települési környezet létrehozása, ideértve a barnamezős területek többfunkciós hasznosítását*

A népesség megtartásához járulhat hozzá a települési funkciók bővítése, az élhető és egészséges családbarát környezet kialakítása, a településbiztonság feltételeinek megteremtése. A cél a közterületek (elsősorban az alulhasznosított, vagy használaton kívüli területek) újbóli településszerkezetbe illesztése, funkcióváltásának elősegítése.

Specifikus cél 3: *Települési környezeti állapot javítása*

A környezeti állapot javítása hozzájárul a lakosság életminőségének emelkedéséhez, ezáltal a lakosság helyben tartásához. A cél a környezeti állapot javítása a települési környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése révén.

Beavatkozások, intézkedések

1. Az aktív és egészséges élethez kapcsolódó közösségi infrastruktúra-fejlesztés a kulturális és természeti értékek megóvásával
2. A települési környezet integrált és környezettudatos megújítása
3. Belterületen fekvő barnamezős területek rehabilitációja
4. Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések

A fejlesztések célcsoportja a kistérség lakossága.

A 3. Prioritás: Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken

A globális és EU-s törekvések reagálnak napjaink környezeti problémáira (klímaváltozás, fosszilis energiahordozók szűkössége), így a széndioxid-kibocsátás csökkentésére irányuló fejlesztési stratégiák megvalósítása kiemelt jelentőséggel bír, akár csak a környezettudatosságot szem előtt tartó kisléptékű közlekedésfejlesztések, amelyek segítik az energiafüggőség csökkentését.

Magyarországon az ÜHG teljes kibocsátás nagy része az energiaszektor tevékenységéből adódik, a mezőgazdaság, a hulladék szektor és az ipari tevékenységek kisebb mértékben járulnak hozzá az üvegházhatású gázok kibocsátásához. A közlekedési kibocsátások kapcsán várható tendencia szerint a gépjárművek meghajtás módjának várható átalakulása döntő lesz, ugyanakkor számolni kell azzal, hogy az elkövetkező időszakban a lakossági mobilitás és az áruszállítás növekedhet.

A KSH adatai alapján elmondható, hogy az üvegházhatású gázok magyarországi kibocsátásai harmadával alacsonyabbak, mint a Kiotói Jegyzőkönyvben országunk által választott bázis szint. A további csökkentési célokat nem lehet inkrementális, kisebb intézkedésekkel elérni, hanem átfogó stratégia követésével hosszútávon lehet elérni. A hosszabb távon való gondolkodás különösen igaz az infrastruktúrával kapcsolatos beruházásokra, mint az épületenergetikai fejlesztések, vagy a közlekedési infrastruktúra fejlesztése. A dekarbonizációs folyamatok általában magas beruházás költségekkel bírnak, ennek ellenére figyelembe kell venni, hogy ezek a folyamatok az energiaszűkösség leküzdését segíti, és további fejlődést generál, mind a munkaerőpiacon, mind az energiatermelésben, és az alternatív energiaforrások előállításában a mezőgazdasági növekedés is szerephez jut.

Beavatkozások, intézkedések

Alacsony szén-dioxid-kibocsátást célzó stratégiák támogatása megyei szinten nehézségekbe ütközik, hiszen a hosszú távú, hatékony stratégiák megvalósítása magas költségekkel jár, amelynek forrásai megyei szinten nem biztosíthatóak, azokat ágazati OP-k keretében szükséges megvalósítani. A szélerőművek, napelem parkok létrehozásának magasak az induló költségei, és törvényi szabályozásuk sem teljesen megoldott még.

A kisléptékű közlekedési fejlesztések Tolna megyében a három, illetve négy számjegyű utak felújítását jelentheti, illetve a kerékpár-úthálózat további bővítését, ugyanakkor a közösségi közlekedés fejlesztésére helyben, megyei térségfejlesztési szinten nincs lehetőség.

A települési önkormányzati infrastrukturális létesítményekben, önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézményekben és az önkormányzati bérlakásokban az energiahatékonyság növelése és a megújuló energia felhasználás támogatására nagy

igény mutatkozik. Szinte az összes települési önkormányzat jelezte, hogy megfelelő forrás megszerzése esetén elvégezné az épületeik hőszigetelését, nyílászáró cseréjét, illetve kialakítaná a megújuló energiaforrások felhasználását preferáló fűtésrendszerét.

Térségi és helyi léptékű energetikai potenciál kiaknázására épülő komplex fejlesztési programok megvalósítására mutatkozik érdeklődés, hiszen Tolna megye települései kedvező földrajzi fekvésűek a szél- és napenergia hasznosítás szempontjából, de a programok megvalósítására külön forrást kellene biztosítani.

A fejlesztések célcsoportjai:

- a kistérség lakossága,
- a kistérség intézményeinek üzemeltetői,
- a kistérség vállalkozói,
- a kistérségen áthaladó forgalomban részt vevők.

A 4. Prioritás: A társadalmi befogadás erősítése és a közösségi szolgáltatások helyi szintű fejlesztése

A prioritástengely keretében nyújtott támogatások **átfogó célja** a társadalmi integrációt elősegítő szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek megteremtése, a helyi szinten elérhető szolgáltatások fejlesztése és bővítése.

A prioritás **további célja** a döntően városi térségekben élő, foglalkoztatottsági és jövedelmi mutatók szerint alacsony státuszú családok, illetve a szegregációs folyamatoknak kitett városrészekben élők további elszigetelődésének megakadályozása heterogénebb, integrációra alkalmasabb, magasabb státuszú lakóközösség és társadalom ki-alakításával.

A **prioritástengely kialakítását** a közszolgáltatások színvonalának és elérhetőségének alacsony szintje, az ebben fennálló területi különbségek, valamint a Tolna megyei városok (hasonlóan a többi magyar városhoz) jelentős részében megtalálható számos leromlott, szegregálódó településrész indokolja. A megfelelő szintű szociális biztonság garantálására, valamint a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemre vonatkozó követelmények az Európai Unióról szóló szerződés 5. cikkelyében is megtalálhatók.

A prioritástengely alapvetően a (9) „a társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem” tematikus célkitűzések érvényesülését segíti elő.

Összefoglalva a prioritás eszközrendszere: az önkormányzati egészségügyi és szociális (alap)szolgáltatások fejlesztése, esetlegesen kiterjedve a központi közigazgatási szolgáltatások fejlesztésére a helyi igények és önkormányzati döntések alapján. Szociális városrehabilitáció, városi szegregátumok kezelése

A **szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának** fejlesztése feltétele annak, hogy a társadalmi kirekesztéssel leginkább veszélyeztetett csoportok helyzetének javítására irányuló programok végrehajtásához biztosított legyen **a megfelelő szolgáltatási háttér**, másrészt a foglalkoztatottsági szint növeléséhez csökkenthetők legyenek a családi terhek, és az életminőséget javító **új szolgáltatások induljanak**.

Az **egészségügyi alapellátórendszer** infrastrukturális fejlesztése az intézmények szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítését, a hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklését célozza. Az **egészségügyi alapellátás** (házi gyermekorvosi ellátás, a fogászati alapellátást és a védőnői hálózat) **fejlesztésének** fontosságát az adja, hogy ez a szint képes leginkább elvégezni az alapvető szűrővizsgálatokat és egészségügyi állapotfelméréseket. Az egészségügyi infrastrukturális fejlesztések a lakosság egészségben eltöltött éveinek növekedését, a

A Paksi kistérség fejlesztési programja 2014-2020

munkaképesség mielőbbi visszaállítását, valamint az erőforrások koncentrációjával a szolgáltatások költség-hatékonyságának és minőségének javítását segítik elő.

A helyi, önkormányzati közszolgáltatások és a közigazgatás infrastruktúrájának – épületeinek, eszközállományának – fejlesztése során alapelv, hogy a beavatkozások a szolgáltatások hozzáférhetőségének és azok minőségének javítását kell, hogy szolgálják.

A helyi szintű humán közszolgáltatások megújítása hozzájárul a lakosság foglalkoztathatóságának javításához, az életkörülményekben rejlő területi különbségek mérsékléséhez, illetve a társadalmi kohézió erősítéséhez.

A megvalósuló infrastrukturális fejlesztéseknek elő kell segíteniük, illetve alá kell támasztaniuk a **közszolgáltatások átfogó reformjára** vonatkozó tervek végrehajtását. Csakis olyan fejlesztések kivitelezése támogatható, amelyek révén lehetővé válik az adott ágazat szerkezeti, tartalmi vagy intézményi reformjára vonatkozó elképzelések egyidejű megvalósítása, összhangban a többi operatív program, elsősorban az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív program beavatkozásaival. Szintén előnyben kell részesíteni az infrastruktúra-fejlesztések során a **környezetbarát megoldásokat**, amelyek hosszú távon költségmegtakarítást is eredményeznek.

A **társadalmi integrációt** segíti a leromlott városi területeken, sok esetben szegregátumokban, telepszerű lakókörnyezetben élők társadalmi és gazdasági kirekesztettségének megszüntetése, a szegregált lakókörnyezet felszámolása, illetve az onnan kikerülő emberek életminőségének javítása, amely a lakhatási feltételek, a földrajzi mobilitás megoldásával együtt a munkaerő-piaci és a szociális helyzet javítását, valamint az egészségügyi, az oktatási, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférést is biztosítja.

A prioritási tengely kizárólag az **Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA)** forrásaira támaszkodik, a beavatkozásokhoz szorosan kapcsolódó ESZA jellegű tevékenységek az Operatív Program 6. prioritásban találhatók.

A vonatkozó specifikus célok

1. A társadalmi befogadást és az esélyegyenlőséget, valamint az életminőséget segítő helyi szinten elérhető önkormányzati közszolgáltatások hozzáférhetőségének és minőségének javítása valamint a közigazgatási infrastruktúra fejlesztése.

Eredményindikátor: a jobb minőségű közszolgáltatásokat igénybe vevő lakosság száma (fő).

2. A leromlott városi területeken mélyszegénységben élő családok, romák valamint szegregált élethelyzetben élő marginalizált csoportok fenntartható társadalmi és területi integrációja, a biztonság és a társadalmi befogadás erősítése.

Eredményindikátor: szociális városrehabilitációs programmal érintett településen élőlakosok száma (fő).

Beavatkozások, intézkedések

1. Egészségügyi alapellátás és önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése
2. A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése
3. Térségi és helyi közszolgáltatási és közigazgatási infrastruktúra-fejlesztés
4. Szegénység és szegregáció által sújtott leromlott városrészek rehabilitációja

A Paksi kistérség fejlesztési programja 2014-2020

A fejlesztések célcsoportjai:

- a kistérség lakossága
- a kistérség önkormányzatai
- a kistérség intézményeinek üzemeltetői.

Az 5. Prioritás: Községi szinten irányított várostérségi helyi fejlesztések (CLLD típusú fejlesztések)

A 6. Prioritás: Megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, társadalmi befogadás és foglalkoztatás ösztönzés

A prioritástengely **elsődleges célja**, hogy hozzájáruljon az Európa 2020 - Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája által kiemelt foglalkoztatás, illetve szegénység és társadalmi kirekesztés területén megfogalmazott célkitűzések megvalósulásához. Mindezek alapján a cél az, hogy a 20-64 évesek körében elérjük a foglalkoztatottság 75%-os arányát. Fel kell azonban ismerni, hogy ennek eléréséhez elengedhetetlenek a helyi szerveződések, területi alapon szervezett programok lebonyolítása, ezek kulcsfontosságú tényezőkké kell, hogy váljanak a siker érdekében.

A humánerőforrás fejlesztés jelen prioritási tengelye stratégiaileg két tematikus célkitűzéshez járul hozzá:

- a foglalkoztatás bővítése és a munkaerő mobilitásának támogatása,
- a társadalmi befogadás segítése és a szegénység elleni küzdelem.

Az ezen prioritásból megvalósuló beruházások, specifikus célok és ahhoz kapcsolódó intézkedések az Európai Szociális Alapból (ESZA) valósulnak meg.

A prioritás létét több jelentős társadalmi probléma megléte indokolja. Első és legfontosabb az évek évtizedek óta jellemző tartós és egyre nagyobb ütemű népesség csökkenés. Ugyan vannak olyan potenciállal ellátott települések, melyek évről-évre gyarapodást tudnak felmutatni, mégis általánosságban sajnos kimutatható a népesség fogyása, a települések elnéptelenedése (az elmúlt évtizedben a Tamási kistérségben volt a legnagyobb mértékű a népességcsökkenés a megyében.). Ennek hátterében elsősorban a – mind belföldi, de egyre jelentősebb külföldi – elvándorlás áll, ami még inkább veszélyezteti a gazdaságilag gyengébb térségeket, és mivel elsősorban a magasabban kvalifikált lakosságot érinti, így tovább veszélyezteti ezáltal a helyben maradó lakosság pozícióit is. Ennek a folyamatnak a megállítása kardinális kérdés lesz az elkövetkező időszakot tekintve, és ezt a feladatot az adott helyi közösségeknek kell felvállalnia, mivel elemi érdekük ezt diktálja.

Következő jelentős társadalmi probléma a paksi kistérség egyes településeinél is az egyre elnéptelenedő falvak mellett a még ottmaradt lakosság gazdasági és társadalmi aktivitásának hiánya, a munkaképesség, kvalitás alacsony szintje, mely miatt nem csupán a munkalehetőségek beszűkülése okoz problémát, hanem a munkanélküliség tartós állapota, és az emiatt kialakult inaktív lakosság. Ebből az állapotból szükséges minél előbb a lakosságot kimozdítani, amit felzárkóztató programok alkalmazásával érhetünk el. Ezek a programok fogják elősegíteni a lakosság munkaerő alkalmazkodó képességének javítását és a foglalkoztathatóság növelését.

A felzárkóztató programokhoz kapcsolódóan szükségszerűen jelenik meg az egyik lehetséges alternatív megoldás a foglalkoztatás javítására: ösztönözni és támogatni kell az önfoglalkoztatást, önálló gazdálkodást, vállalkozóvá válást, melyek elősegítésére mentorálási folyamatot is szükséges mellérendelni.

Fontos foglalkozni a családok gazdasági helyzetének romlásával együtt jelentkező folyamattal - a közösségi aktivitás, társadalmi felelősségvállalás csökkenésével. Ennek a jelenségnek köszönhetően a helyi közösségek működése is romlik, amelyben különösen

veszélyeztetettek a gyermekek, fiatalok és a roma kisebbség tagjai. Mivel a gyermekek jelentik a helyi közösségek jövőjét, így szükséges –a megfelelő képzés, nevelés mellett – a hovatartozás érzés kialakulásának, a közösséghez való tartozás érzésének elősegítése, hogy a gyermek tudásával a közösség érdekeit, értékeit képviselve annak értékes tagja legyen.

Mindezen társadalmi problémák kezelésére hozott törekvések együttesen kell, hogy működjenek, egymással a szinergia hatások érvényre juttatásával valósuljanak meg.

Ezek az intézkedések lebonyolításában kiemelt jelentősége kell, hogy legyen a civil kezdeményezéseknek, amiknek a helyi erőket képviselve és a helyi viszonyokat leginkább ismerve kell a helyi közösség érdekeit érvényre juttatni és fejlődésüket elősegíteni.

Beavatkozások, intézkedések

A prioritás alapvető céljaként megfogalmazott elképzelések és törekvések feladata, hogy elősegítse a minél szélesebb körű munkaerő-piaci hozzáférést a munkakeresők és az inaktív személyek számára, és ezt többek között helyi foglalkoztatási kezdeményezések és a munkavállalói mobilitás ösztönzése révén érje el. A következő célok és ahhoz kapcsolódó intézkedések szükségesek mindezek elérésére:

1. *A foglalkoztatási szint javítása megyei, térségi és helyi alternatív foglalkoztatás bővítést célzó programok támogatásával*
2. *A munkavállalók készségeinek és a helyi gazdaság potenciális igényeinek közelítése*
3. *A helyi identitás növelése – az egyének és a lakóhely közötti kapcsolat erősítése*
4. *Megegyei és helyi speciális közösségfejlesztést és társadalmi befogadást támogató fejlesztési programok*
5. *A helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) – a civil szervezetek és a település/térség közintézményei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése*
6. *Helyi foglalkoztatást, munkába állást és családokat segítő programok és programalapú fejlesztések (CLLD típusú fejlesztések)*

A fejlesztések célcsoportjai:

- a kistérség lakossága,
- a kistérség vállalkozói,
- a kistérség vállalkozói,
- a kistérség civil szereplői.

4.1. A projektcsomagok részletes bemutatása

4.1.1. Az aktív és egészséges élethez kapcsolódó közösségi infrastruktúra-fejlesztés a kulturális és természeti értékek megóvásával

A 2. Prioritás: 1. Az aktív és egészséges élethez kapcsolódó közösségi infrastruktúra-fejlesztés a kulturális és természeti értékek megóvásával

Közösségfejlesztő céllal, valamint az egészséges életmódra nevelés eszközeként fontos megszerettetni a sportolást és a kulturális lehetőségeket kiterjeszteni. A közösségi, kulturális és sportesemények elősegítik a helyi identitás erősödését, valamint az igények, szükségletek minőségi javulását, élhetőbb környezetet biztosítanak, teremtenek a településen, amely vonzó tényező lehet a fiatalok számára is. A fejlesztések között feltétlenül helyet kell kapnia minőségi, minden igényt kielégítő, megfelelő színvonalú sport- és aktív szabadidő közhasznú terek fejlesztésének. Felújításra szorulnak a sportlétesítmények és a kiszolgáló létesítmények. (szociális blokkok, öltözők, mosdók). További cél lehet a szabadidősport önszerveződésének támogatása és intézményi háttérének biztosítása.

Fontos megemlítenünk, hogy néhány kistelepülés nem rendelkezik egyáltalán fiatalok hasznos szabadidő eltöltését szolgáló közösségi térrel és ahol van a településen ilyen létesítmény annak állapota nem kielégítő, alacsony a felszereltsége és sok helyen a fűtés sem megoldott, finanszírozás hiányában nem biztosítja az önkormányzat. Több településen is tervezik fiatalok számára közösségi terek létrehozását.

Az életminőség javításához a lakókörnyezet fejlesztésének keretén belül a kulturális értékekhez való hozzáférhetőséget javító közösségi infrastruktúra fejlesztése is hozzájárul. Ennek részét képezi az új, magasabb minőséget nyújtó kulturális szolgáltatások fejlesztése (művelődési házak, kulturális létesítmények szolgáltatási színvonalának és infrastruktúrájának fejlesztése).

A közösségi infrastruktúra fejlesztése mellett az ökológiai hálózatok, a település körüli zöld gyűrűk, zöldfelületek kiterjesztése is hozzájárul a lakosság életminőségének, egészségi állapotának javításához.

Támogatható tevékenységei:

- Rekreációs célú parkok és egyéb zöldterületek, játszóterek, sportpályák létesítése, meglévők korszerűsítése;
- Kulturális létesítmények, művelődési házak szolgáltatási színvonalának és infrastruktúrájának fejlesztése,
- Települések belterületén lévő, a lakosság körében népszerű meglévő ligetek, kertek, fasorok védelme, és újak létrehozása, zöldterületek revitalizációja, új zöldterületek kialakítása, belterületi fásítás.

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

Program specifikus eredményindikátorok az ERFA/KA kapcsán (beruházási prioritásonként, specifikus célonként):

Azonosító (specifikus cél)	Indikátor	Mérték- egység	Bázis érték	Bázis év	Célérték (2022)	Az adat forrás a	Jelentési gyakorisa g
A helyi közösségek fizikai és szellemi aktivitását és egészségét szolgáló közösségi infrastruktúra bővítése	A minőségi fejlesztésen átesett közösségi és szabadidős terek és létesítmények fejlesztése által érintett lakosok száma	fő	0	2013	forrás-leosztástól függően tervezhető	EMIR	évente

4.1.2. A települési környezet integrált és környezettudatos megújítása

A 2. Prioritás: 2. A települési környezet integrált és környezettudatos megújítása

Az **intézkedés célja** a települések tudatos fejlesztése, igényeinek, elképzeléseinek bővítése, élhető, vonzó környezet kialakítása. A településközpontok, funkcióhiányos településrészek megújítása a cél természet közeli megoldások alkalmazásával.

Fontos, hogy a települések közterületei valódi közösségi térként funkcionáljanak, legyenek népszerű találkozási helyek és biztosítsák a szabadidő sokszínű eltöltésének lehetőségét, megfelelő környezetet biztosítsanak a látóknak, vonzóknak, segítsék a turisták tájékozódását, és szolgálják kapcsolódásukat. Továbbá alkalmasak legyenek szabadterei, kulturális események megrendezésére.

Másrészt a megfogalmazott célokhoz igazodva a helyben lakók számára is fontos, hogy a felújított közterek hosszú távú használatát biztosító funkciók is megjelenjenek a közterületeken, úgymint a találkozási lehetőségek biztosítása, a szabadidő-eltöltési, kulturális lehetőségek bővítése.

A legtöbb igény a középületek rehabilitációjával kapcsolatban merült fel, azon belül is elsősorban a homlokzat felújítása, energetikai racionalizálása fogalmazódott meg igényként. (Gerjen, Nagydorog, Kajdacs, Németkér, Pálfa, Dunaszentgyörgy)

Nagyobb volumenű városközponti rehabilitációt Pakson terveznek, amin belül több közterület rekonstrukciója valósulna meg.

A települési környezet megújításánál fontos szempont a közbiztonság megteremtése. Egyre több településen merül fel az igény a biztonságtechnikai rendszerek, térfigyelő rendszerek kialakítására.

Támogatható tevékenységek:

Közcélú településfejlesztés

- Közterületek rehabilitációja (magán- és közcélú egyaránt)
- Településközpontok, városközpontok, egyéb városrészek (az ott levő épületek és közterületek külön és együttes módon történő) rehabilitációja,
- Település belterületi infokommunikációs infrastruktúra fejlesztése
- Vidéki terek funkcióinak megőrzése, fejlesztése
- Közvilágítás energiatakarékos korszerűsítése
- A tereken kisebb és nagyobb rendezvények megtartására, pihenésre, szórakozásra, művelődésre alkalmas felületek biztosítása
- Az állandó és az ideiglenes vendéglátó, kereskedelmi és egyéb funkciók elhelyezésére alkalmas területek kijelölése

Közlekedési fejlesztések

- A gépjármű-forgalom minimalizálása
- A gyalogos és kerékpáros forgalom célszerű, biztonságos és akadálymentes vezetése - akadálymentesítés
- Balesetmentes közlekedést szolgáló közútfejlesztések;
- Városrészt tehermentesítő, összekötő utak építése;
- Parkolóhelyek bővítése;
- Forgalomcsillapított közlekedési övezetek, gyalogoszónák építése;

Közbiztonság javításához kapcsolódó fejlesztések

- Biztonságtechnikai rendszerek, térfigyelő rendszerek kialakítása közterületeken,
- Helyi, térségi bűnmegelőzési stratégiák és cselekvési tervek elkészítése,
- Térségi kríziskezelő szolgáltató központok és információs rendszerek,
- Helyi polgári védelmi és egyéb önkéntes bűnmegelőzési szervezetek támogatása (pl. képzés).

4.1.3. Belterületen fekvő barnamezős területek rehabilitációja

A 2. Prioritás: 3. Belterületen fekvő barnamezős területek rehabilitációja

Általánosságban kijelenthető, hogy a Paksi kistérség barnamezős területeinek száma nem jelentős, azok is nagyobb részt mezőgazdasági majorok. A vizsgált térség alapján véve mezőgazdasági hasznosításra alkalmas területe az országnak. Ipari múlttal csak meghatározó, nagyobb települései rendelkeznek, azok többsége is inkább a mezőgazdasághoz, élelmiszeriparhoz kapcsolódó iparágakkal rendelkezett. A mezőgazdasági tevékenységek újragondolásával ezeket a meglévő ipari komplexumokat is át lehet alakítani az új hasznosítási célnak és az uniós elvárásoknak megfelelően.

A környezeti problémák megoldása

A barnamezős területek korábbi működéséből származó környezeti károk enyhítése, megszüntetése az elsődleges cél. A területeken nem ismertek az esetleges környezeti károk keletkezésének körülményei, felelősei, a szennyezés mértéke és megszüntetésének lehetséges módjai. Gyakori, hogy a helyzetet előidéző szervezetek már megszűntek illetve nem beazonosíthatóak. A fejlesztési program első lépéseként így a barnaövek épített és természeti környezetének állapotát kell feltárni. Azonosítani kell a megszüntetendő környezeti károkat, a megszüntetés érdekében a szükséges terveket el kell készíteni és hatósági engedélyezési eljárásokat le kell folytatni. A szükséges hatósági engedélyek birtokában kell elindítani a település rendezési terveibe illeszkedő, a település illetve térség gazdasági, társadalmi fejlődését is szolgáló rehabilitációs programokat.

A helyi gazdaság fejlesztése

A barnamezős területek hasznosításának egyik lehetséges módja gazdaságfejlesztési programok indítása a helyszíneken, illetve a területek bekapcsolása a térség gazdasági folyamataiba. A barnamezős területek elsősorban új telephelyek létesítésekor, illetve közlekedésfejlesztési és turisztikai beruházások helyszínékként kerülhetnek számításba.

A városi környezet fejlesztése, élhető települési környezet kialakítása

A barnaövek csak egy része hasznosítható gazdaságfejlesztési programok keretében. A kisebb jelentőségű területek, illetve a helyi gazdaság alacsony teljesítőképessége miatt nem hasznosítható területek a kármentesítést követően olyan programok célterületévé válhatnak, melyek fő célja a település összképének javítása illetve a közösség életminőségét javító programok megalapozása. A települések épített környezetének minőségét javító programok megvalósulását főleg a településkép szempontjából meghatározó vagy építészeti értékek miatt számottevő, épített objektumok rehabilitációja szolgálja. Az épített környezet felújítása akkor válik sikeressé, ha a megújuló barnamezős területnek sikerül új, a település vagy térség érdekeit, igényeit szolgáló funkciókat találni. Az új, jellemzően közösségi funkciók javítják a településen és környezetében élők életminőségét.

Konkrét igény merült fel a kistérségen belül Paks Város Önkormányzata részéről a helyi konzervgyár rehabilitációjával kapcsolatban.

Támogatható tevékenységek köre:

- Vállalkozások betelepítésére alkalmas barnamezős területek fejlesztése,
- városokon kívüli területeken a barnamezős területek komplex rehabilitációja,
- a közvetlenül kapcsolódó infrastruktúra-fejlesztések,
- a szennyezett területek kármentesítése,

- az iparterület működését biztosító és a befektetéseket szervező, menedzselő szolgáltatások fejlesztése.

4.1.4. Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések

A 2. Prioritás: 4. Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések

A települések fejlődésének, a népesség megtartásának elengedhetetlen feltétele azon funkcióinak bővítése, az élhető és egészséges családbarát települési környezet kialakítása. Az intézkedés célja, hogy hozzájáruljon a település környezeti minőségének növekedéséhez a települési infrastruktúra környezettudatos felújításával.

Csapadékvíz

A térség környezeti állapotának javítása, a környezetbiztonság növelése érdekében alapvető cél a felszíni vizeink minőségének biztosítása, a térség településeit veszélyeztető csapadékvíz okozta káresemények kockázatának mérséklése, a további környezeti káresemények megelőzése. Ennek érdekében cél az árvíz és belvíz által okozott helyi vízkár veszélyeztetettségének csökkentése a belterületi csapadékvíz elvezető árokrendszer kiépítésével, belterületi csapadékvíz befogadók építésével, rekonstrukciójával, belterületekre veszélyes víz- és hordalékelöntések megakadályozásához szükséges létesítmények, záportározók építésével, meglévő vízelvezető rendszerek már meglévő – akár külterületi – tározóhoz való csatlakoztatásával.

A Paksi kistérség legtöbb településén nem megoldott a csapadékvíz elvezetése, sok helyen égető problémát jelent. A meglévő rendszerek pedig felújításra szorulnak Dunaföldvár, Paks, Bölcse, Madocsa, Dunaszentgyörgy, Kajdacs, Györköny, Németkér, Pálfa, Pusztahencse, Nagydorog, Bikács településeken.

Támogatható tevékenységek köre:

- belterületeken kármegelőző felszíni vízelvezető rendszerek kiépítése,
- belterületekre veszélyes víz- és hordalékelöntések megakadályozásához szükséges létesítmények, záportározók építése,
- meglévő vízelvezető rendszerek csatlakoztatása már meglévő – akár külterületi – tározóhoz,
- a belterületi csapadékvizek befogadójának építése, rekonstrukciója.

Szennyvízkezelés

Az elmúlt időszakban szennyvízkezelés terén végbement jelentős fejlődés ellenére továbbra is az egyik legfontosabb feladat a településeken keletkező szennyvíz kezelésének megoldása, az ivóvízbázisok védelme, a magas talajvíz a felszíni vízfolyások, és tavak védelme érdekében.

A Paksi kistérségben található 14 településből 6 település (Bikács, Györköny, Kajdacs, Pálfa, Pusztahencse, Sárszentlőrinc) nem rendelkezik közütemi szennyvízhálózattal.

A kistérség települései szennyvízkezelésének és elhelyezésének fejlesztése esetén szennyvízelvezető rendszerrel (közcsatornával) nem rendelkező területeken, illetve ahol ezek kiépítése nem gazdaságos, illetve nem jár környezeti előnyökkel, segíteni kell a korszerű egyedi szennyvíztisztítási megoldásokat, elsősorban a szakszerű egyedi szennyvíz-elhelyezési kislétesítmények elterjedése érdekében, valamint az alternatív –

természet-közel – szennyvízkezelési megoldások bevezetését. Ezeken a területeken ösztönözni kell a szennyvizek helyben tartását és lokális kezelését.

Támogatható tevékenységek köre:

- Költség- és környezetkímélő (lehetőleg természet-közel, vagy energia mentesen ill. minimális energiával üzemeltethető telepek pl. „élőgépes”, faültetvényes-, tavas-, vízinövényes-, vagy fix beépítésű kontakt elemes, biofilmes-, illetve ezek kombinációból álló és az eleveniszapos) szennyvíztisztítási technológiák kiépítése.
- Közcsatornázást nem igénylő szakszerű egyedi szennyvíz-elhelyezési kislétesítmények alkalmazásával megvalósuló szennyvíztisztítási és -elhelyezési fejlesztések, települési folyékony hulladékok egyedi kezelése.
- Települési szennyvíz összegyűjtése és elszállítása, vagy elvezetése már meglévő, fogadóképes, megfelelő szabad kapacitással rendelkező szennyvíztisztító telepére.

Hulladékgazdálkodás

A lakosság egészségvédelme érdekében az országban mindenütt közel azonos színvonalú, de a helyi adottságoknak megfelelően, technológiájában differenciált hulladékgazdálkodási feltételeket kell megteremteni összhangban a hatályos jogszabályok előírásaival.

A korszerű, logisztikai alapon szervezett, a szelektív hulladékkezelésre alapozott hulladékgazdálkodási rendszereken keresztül lehetséges a hulladékgazdálkodási prioritások érvényre juttatása (megelőzés, hasznosítás, környezetkímélő ártalmatlanítás).

Az elmúlt években számos hulladékgazdálkodási rendszer továbbfejlesztése, bővítése megtörtént, illetve folyamatban van. A hatékony, térségi szintű hulladékgazdálkodási rendszerek kialakításával biztosítani lehet az uniós előírások által meghatározott országos célkitűzések elérését.

A legfontosabb cél a hulladékmennyiség csökkentése mellett a komplex hulladékgazdálkodási rendszerek kialakítása. A hangsúly az újrahasznosításra helyeződik át, illetve további fontos szempont, hogy a rendszerek biztosítsák a hasznosítható hulladék begyűjtését a lakosságtól.

Konkrét igény Bölcskén merült fel a felhagyott hulladéklerakó semlegesítésére. A szelektív hulladékgyűjtő kapacitás növelése minden településen aktuális.

Támogatható tevékenységek köre:

- Szelektív hulladékgyűjtő kapacitás fejlesztése (edényzet, járművek beszerzése, gyűjtőszigetek, hulladékudvarok létesítése, stb.),
- Begyűjtött hulladék előkezelése (válogatás, mechanikai, illetve mechanikai-biológiai előkezelés, komposztálás, stb.),
- Lerakó-kapacitás kihasználtságának növelése,
- Megelőzés, szemléletformálás.

Levegőtisztaság védelem

A levegőminőség állapotával kapcsolatban összességében megállapítható, hogy a légszennyezettségi eredmények a kén-dioxid esetében alacsony, az üledő por vonatkozásában megfelelő, a nitrogén-dioxid vonatkozásában pedig elfogadható mértékű terhelést mutatnak. Paksi kistérség környezeti levegője olyan állapotú, mely a kén-dioxid esetében jelentős, a nitrogén-dioxid és az üledő por vonatkozásában némileg mérsékeltebb terhelést bír el. Jelentősebb légszennyezések egyrészt a közlekedésből eredő szálló por következtében jelentkeznek, különösképpen a 6-os, az 52-es és a 63-as utak által érintett településeken. Emellett a fűtési szezonban fordulnak elő számottevő

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

szennyezések azokon a településeken, ahol a vezetékes gáz kiépítése még nem történt meg.

Más kistérségekhez hasonlóan egyre nagyobb gondot jelent a pollenszennyezettség. Extrém magas pollenkoncentrációk elsősorban a nyár második felében és az ősz elején alakultak ki. Parlagfű mentesítés vonatkozásában kell minél nagyobb szerepet vállalni a helyi önkormányzatoknak és a civil szervezeteknek ezzel ösztönözve a lakosságot.

Összességében elmondható, hogy a Paksi kistérség környezeti levegőminősége megfelelő.

Talaj- és földvédelem

A kistérség jó termőterületekkel rendelkezik, legnagyobb problémát az erózió okoz, mellyel nagy területek érintettek. Emellett a mezőgazdaságra jellemző monokultúrák szántóföldi növénytermesztés, a túlzott mértékű műtrágyázás és vegyszerezés hosszabb távon jelentős mértékben károsítja a termőföldek állapotát, illetve másodlagosan szennyezheti a felszín alatti vizeket is.

A talaj megújuló képessége nagymértékben az emberi tevékenységtől függ, így a jelenben és a jövőben a következőkre kell figyelmet fordítani:

- a föld racionális hasznosítására (ésszerű és fenntartható használatára),
- a talaj védelmére,
- a talaj minőségének (állagának) megóvására,
- sokoldalú funkcióképességének fenntartására.

Program specifikus eredményindikátorok az ERFA/KA kapcsán (beruházási prioritásonként, specifikus célonként):

Azonosító (specifikus cél)	Indikátor	Mérték- egység	Bázis érték	Bázis év	Célérték (2022)	Az adat forrása	Jelentési gyakorisá g
Vonzó, biztonságos és funkciógazdag települési környezet létrehozása, ideértve a barnamezős területek többfunkciós hasznosítását	A támogatott új közszolgáltatások igénybe vevő lakosok száma a fejlesztett / megújított településrészekben	fő	0	2013	forrás-leosztástól függően tervezhető	EMIR	évente
Települési környezeti állapot javítása	A támogatott létesítmények fejlesztése által érintett lakosok száma	fő	0	2013	forrás-leosztástól függően tervezhető	EMIR	évente

4.1.5. Települési energiahatékonyság növelése

A 3. Prioritás: 1. Települési energiahatékonyság növelése

Az alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés, mint törekvés az infrastrukturális létesítményekben, így a középületekben, és a lakásépítési ágazatban is meg kell jelennie, ezért támogatni kell a közösségi épületek energiahatékonyságának növelését és a megújuló energia felhasználásának növekedését.

Ezért a 3. prioritás tengely keretében is cél az önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézmények, önkormányzati tulajdonú lakóépületek, középületek energiahatékonyságának javítása, az önkormányzatok rezsiköltségeinek csökkentése. További cél a térségi és helyi léptékű energetikai potenciál kiaknázására épülő komplex fejlesztési programok megvalósítása.

Az épületek dekarbonizációjának elérése szükségessé teszi, hogy az épületek hőigényét visszaszorítsát, ugyanakkor figyelembe kell venni az egyre nagyobb energiaigénnyel jelentkező a nyári hűtési igényt is, amelyeket az épületek szigetelése, és a hatékony árnyékolástechnika oldhat meg. Az épületek termális és elektromos-energiaigényét alternatív megoldások alkalmazásával is ki lehet szolgálni.

A Paksi kistérségi fejlesztési igények között számos épületfejlesztési igény merül fel. Nagy részüknél szerepel a tervekben az önkormányzati infrastrukturális létesítmények, önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézmények szigetelése, nyílászáró cseréje, amely az energiahatékonyság növelését célozza. Emellett számos önkormányzat cserélné le fűtés rendszerét egy megújuló energiaforrásokra építkező (pelet, energiafűz, geotermikus, stb.) rendszerre. További fejlesztési igény az épületek napelemmel, napkollektorral történő felszerelése is.

A Paksi kistérség számos településén megvalósítanának, megfelelő forrás mellett alternatív energiatermelést is:

- szélérőmű,
- napelem park.

3. Prioritás: 1. Program specifikus eredményindikátorok az ERFA/KA kapcsán (beruházási prioritásonként, specifikus célonként):

Azonosító (specifikus cél)	Indikátor	Mértékeg- ység	Bázis érték	Bázis év	Célérték ³¹ (2022)	Az adat forrása	Jelentési gyakorisá- g
Települési energiahat- ékonyság növelése	Üvegházhatású gázok becsült csökkenése CO2 egyenértéken	tonna CO2- egyenérték	0	2013	forrás- leosztástól függgően tervezhető	EMIR	évente

³¹ Az ERFA és Kohéziós Alap esetében a célértékek kvalitatív és kvantitatív típusúak is lehetnek.

4.1.6. Környezetbarát közlekedési rendszerek bevezetése és a fenntartható közösségi mobilitás elősegítése, továbbá a szén-dioxid kibocsátás csökkentése

A 3. Prioritás: 2. Környezetbarát közlekedési rendszerek bevezetése és a fenntartható közösségi mobilitás elősegítése, továbbá a szén-dioxid kibocsátás csökkentése

A megye közlekedésfejlesztésnek figyelembe kell venni a gazdasági hatékonyságot, és a társadalmi igényeket, mindezt oly módon, hogy hosszútávon fenntartható, a környezetet kevésbé terhelő közlekedési rendszert alakítson ki.

Tolna megyében a széndioxid-kibocsátás csökkentésére irányuló kisléptékű közlekedésfejlesztéseknek és a közösségi közlekedés fejlesztésének szűkösek a lehetőségei.

A Paksi kistérség földrajzi adottságai és hálós települési térszerkezete sok helyen indokolttá teszi azt az igényt, hogy egymással szilárd útburkolattal nem összekötött, de földrajzi elhelyezkedésük révén egymással szomszédos települések szorgalmazzák a közös összekötő utak megépülését, illetve a meglévők felújítását. Ezen beruházások indokoltságát jól alátámasztja, hogy az eddigi mind távolságban, mind időben hosszabb közlekedési utak lerövidülnének, így a települések közötti fenntartható mobilitás kisebb energia befektetést kívánnának. Ezek a fejlesztések kedvezően hatnának az üvegházhatás csökkentése szempontjából, hiszen a rövidülő távolságok kevesebb üzemanyag felhasználást, és egyúttal CO₂ kibocsátás csökkentést eredményeznének.

A települések közötti megfelelő minőségű összekötő utak kialakításának konkrét igényei a Paksi kistérségben:

- **Paks-Kölesd összekötő út (6233 sz. út),**
- **Bikács- Györköny összekötő út.**

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

**3. Prioritás: 2. Program specifikus eredményindikátorok az ERFA/KA kapcsán
(beruházási prioritásonként, specifikus célonként):**

Azonosító (specifikus cél)	Indikátor	Mérték - egység	Bázis érték	Bázi s év	Célérték³² (2022)	Az adat forrása	Jelentés i gyakoris ág
Környezetbar át közlekedési rendszerek bevezetése és a fenntartható közösségi mobilitás elősegítése, továbbá a szén-dioxid kibocsátás csökkentése	Üvegházhatás ú gázok becsült csökkenése CO ₂ egyenértéken	tonna CO ₂ - egyenér ték	0	2013	forrás leosztástól függően tervezhető	EMIR	évente
Környezetbar át közlekedési rendszerek bevezetése és a fenntartható közösségi mobilitás elősegítése, továbbá a szén-dioxid kibocsátás csökkentése	Megtakarított utazási idő a városi és elővárosi nem kötőtpályás közlekedés fejlesztett szakaszaihoz kapcsolódóan	ezer utasóra / év	0	2013	forrásleoszt ástól függően tervezhető	EMIR	évente

³² Az ERFA és Kohéziós Alap esetében a célértékek kvalitatív és kvantitatív típusúak is lehetnek.

4.1.7. Egészségügyi alapellátás és önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése

A 4. Prioritás: 1. Egészségügyi alapellátás és önkormányzati járó beteg ellátás infrastrukturális fejlesztése

Az uniós tagállamok között, illetve azokon belül óriási eltérések mutatkoznak az egészségi állapotot illetően, sőt, vannak arra utaló jelek, hogy ezek az eltérések még markánsabbá válhatnak. A korábbi évtizedekből örökölt tendenciákon nem sikerült módosítani, Magyarország helyzete az egészségi állapot alapján lényegesen rosszabb, mint a hasonló gazdasági fejlettségű országoké, (és ami a legsúlyosabb probléma) az ország gazdasági fejlettsége alapján várható egészség-teljesítmény is tovább romlott, a „gazdagság-egészség diszkrepancia” tovább növekedett.

Az egészségügy hazai reformjának célja, hogy megteremtődjön a betegek számára egyenlőbb, igazságosabb, színvonalasabb egészségügyi szolgáltatást nyújtó és az állam teherbíró képességéhez igazodó, hosszú távon is fenntartható egészségügyi ellátórendszer.

A reform egyik fő elemét az ellátó kapacitások racionális átszervezése jelenti, amelynek keretében a kórház-központú rendszer helyét átvevő magasabb színvonalú alap- és szakellátás intézmények kerülnek támogatásra, élve a korszerű technológiák adta lehetőségekkel is. Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáféréssel, a betegségmegelőzés és az egészség-elősegítő rendszerek javításával minden valószínűség szerint csökkenthetők egyes, az egészség terén mutatkozó egyenlőtlenségek.

A népesség egészségi állapotának javítását, illetve ennek érdekében az ellátórendszer szerkezetének átalakítását a PM és az OP-k összetett eszközrendszerrel támogatja. Az egészségügy infrastruktúrájának fejlesztését támogató intézkedések részben az EFOP-ban, részben pedig a TOP-ban kaptak helyet.

A **Terület és Településfejlesztési Operatív Program** kompetenciáját képezik a helyi felelősség körébe tartozó fejlesztések, amelyek a helyi önkormányzatok által ellátandó feladatokhoz kapcsolódnak. Ennek megfelelően a TOP által támogatott intézkedés alapvető célja az **egészségügyi alapellátási és járóbeteg intézmények modernizációjának támogatása** az infrastruktúra és eszközfejlesztés célirányos támogatásával, annak érdekében, hogy az egyes kistérségekben minden lakos számára hozzáférhetővé váljanak a megfelelő infrastrukturális ellátottsággal rendelkező egészségügyi intézmények szolgáltatásai.

A programot indokolja, hogy az egészségügyi rendszer infrastruktúrája területileg kiegyenlítetlen, nagyszámú a rossz állapotú háziorvosi rendelő, a hiányos vagy elavult eszközökkel rendelkező és leromlott állapotú járóbeteg-szakellátó intézmény, amely különösen a hátrányos helyzetű térségeket érinti.

Az intézkedés lehetőséget nyújt egyrészt a helyi önkormányzatok egyes főbb alapellátási szolgálatainak helyet adó épületeinek, másrészt a járóbeteg-intézmények épületeinek korszerűsítésére infrastruktúra-fejlesztés és eszközbeszerzés által.

Cél a szolgáltatások színvonalának és a munkafeltételek minőségének javítása korszerű infrastruktúra-fejlesztéssel és eszközbeszerzéssel, figyelembe véve a környezettudatos gondolkodásmódot, a környezetbarát technológiák és anyagok alkalmazását, a megújuló energiaforrások használatát.

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

Az alapellátási szolgálatok fejlesztésének keretében a háziorvosi szolgálatnak – felnőtt gyermek, vegyes praxis –, fogorvosi szolgálatnak, központi alapellátási ügyeletnek helyt adó épületek fejlesztésére lesz lehetőség.

Az intézkedés az önkormányzati feladatok közé tartozó kötelező alapellátás fejlesztésén túl, az önkormányzati fenntartású járóbeteg-szakellátási intézmények fejlesztésére is lehetőséget biztosít a meglévő járóbeteg-szakrendelők bővítésével, átépítésével, felújításával és eszközbeszerzéssel a magas szintű közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés elvét követve.

Támogatható tevékenységek (vissza nem térítendő támogatás):

- meglévő orvosi rendelők infrastruktúra fejlesztése, akadálymentesítése;
- eddig más célra használt ingatlan orvosi rendelővé/egészségházzá vagy központosított alap-ellátási ügyeletté való kialakítása, indokolt esetben új építése;
- meglévő járóbeteg-szakrendelő bővítése, átépítése, felújítása a jogszabályi és a szakmai minimum feltételeknek megfelelően, és az akadálymentesítés szempontjainak figyelembevételével;
- szakmai felszereltség korszerűsítése a minimumfeltételeknek megfelelően;
- emelt szintű definitív ellátás végzéséhez szükséges gépek-eszközök fejlesztése.

Főbb célcsoportok: Az egyes egészségügyi közszolgáltatási funkciók igénybevételével érintett lakosság.

4.1.8. A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése

A 4. Prioritás: 2. A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése

Az önkormányzatok teljes körűen kötelesek a gyermekjóléti szolgáltatást és a gyermekek napközbeni ellátását, ezen túl az étkeztetést és házi segítségnyújtást, valamint az egyéb szociális szolgáltatásokhoz, különösen a családsegítéshez való hozzáférést biztosítani.

A jogszabályok településnagysághoz kötötten írják elő a többi ellátási forma biztosítását: a települések 2.000 fő fölött családsegítést, 3.000 felett családsegítést és idősek nappali ellátását, 10.000 fő felett a fentieken túl egyéb nappali ellátást, valamint bölcsődét kötelesek működtetni. A 20.000 főnél nagyobb települések kötelesek gyermekek átmeneti otthonát, 30.000 fő felettiek családok átmeneti otthonát, illetve átmeneti ellátást nyújtó egyéb bentlakásos szociális intézményeket, 40.000 fő felettiek gyermekjóléti központokat, 50.000 fő felettiek utcai szociális munkát is biztosítani. Utóbbi két kategória Tolna megyében nem releváns.

A megyei jogú városok és megyei önkormányzatok kötelesek minden más, alapvetően tartós bentlakást nyújtó szociális szolgáltatás biztosítására. A szociális törvény nevesít mindezeket túl további szociális alapszolgáltatásokat is, mint például a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, a közösségi ellátások és a támogató szolgáltatás.

Támogatható tevékenységek (vissza nem térítendő támogatás):

- a települési és kistérségi szintű szolgáltatások kialakítását,
- az időskorúakról, szenvedélybetegekről, és hajléktalan emberekről gondoskodó szociális nappali ellátásokat,
- egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztését.

Főbb célcsoportok: az egyes szociális közszolgáltatási funkciók igénybevételével érintett lakosság.

Konkrét fejlesztési igény merült fel:

- **Nappali ellátó központ létesítése Pakson (Kereszt utca),**
- **Szociális intézmények bővítése, korszerűsítése, akadálymentesítése Dunaföldváron,**
- **Szociális intézmények bővítése, korszerűsítése, akadálymentesítése Madocsán,**
- **Idősek otthona létesítése Madocsán.**

4.1.9. Térségi és helyi közszolgáltatási és közigazgatási infrastruktúra-fejlesztés

A 4. Prioritás: 3. Térségi és helyi közszolgáltatási és közigazgatási infrastruktúra-fejlesztés

A helyi közintézmények, közszolgáltatások integrált (összehangolt igazgatási és ellátási rendszerek), minőségi fejlesztése (pl. közösségi célú szolgáltatási pontok működtetéséhez szükséges fejlesztések), megújítása, valamint a közigazgatási és közszolgáltatási rendszerek egyéb infrastrukturális fejlesztése elengedhetetlen az ügyfélbarát szolgáltatások nyújtásához és a belső munkafolyamatok hatékonyabb működtetéséhez.

Támogatható tevékenységek (vissza nem térítendő támogatás):

- helyi önkormányzati döntés esetén, indokolt esetben a TOP-ból támogatott fejlesztési csomagok részét képezhetik a központi közigazgatás területi infrastrukturális fejlesztései (amennyiben egyértelműen hozzájárul a társadalmi befogadás céljához),
- a meglévő, önkormányzati feladatellátást szolgáló intézmények akadálymentesítése, családbarát funkciók kialakítása.

Főbb célcsoportok: a közszolgáltatásokat igénybe vevő lakosság.

Program specifikus eredményindikátorok az ERFA/KA kapcsán (beruházási prioritásonként, specifikus célonként), 1-3. intézkedés:

Azonosító (specifikus cél)	Indikátor	Mértékegység	Bázis érték	Bázis év	Célérték³³ (2022)	Az adat forrása	Jelentési gyakoriság
A társadalmi befogadást és az esélyegyenlőséget, valamint az életminőséget segítő helyi szinten elérhető önkormányzati közszolgáltatások hozzáférhetőségének és minőségének javítása és a közigazgatási infrastruktúra fejlesztése	A jobb minőségű közszolgáltatásokat igénybe vevő lakosság száma	fő	0	2013	forrásleosztástól függően tervezhető	EMIR	évente

³³ Az ERFA és Kohéziós Alap esetében a célértékek kvalitatív és kvantitatív típusúak is lehetnek.

4.1.10. Szegénység és szegregáció által sújtott, leromlott városrészek rehabilitációja

A 4. Prioritás: 4. Szegénység és szegregáció által sújtott, leromlott városrészek rehabilitációja

Az **intézkedés célja** városi válság területeken és/vagy leszakadással fenyegetett városrészeken koncentráltan megnyilvánuló társadalmi-fizikai-gazdasági problémák komplex módon való kezelése, az érintett városrészek meglévő funkcióinak figyelembevételével, újabb gazdasági, szociális és közösségi funkciók kialakításával. Az integrált szociális típusú rehabilitáció azokon a városrészeken valósítandó meg elsősorban, ahol a kedvezőtlen demográfiai helyzet, alacsony iskolázottság, alacsony gazdasági aktivitás, a tartós munkanélküliség magas szintje, a szegénység és kirekesztettség magas szintje, a nagyfokú kriminalitás és az erősen leromlott környezet ezt indokolja.

Az intézkedés kiterjed az érintett szegénység és szegregáció által sújtott, leromlott városrészek lakófunkcióinak bővítésére, komfortfokozatának emelésére, lakások kiváltására, szociális bérlakások vásárlására és építésére, eredetileg más funkciójú önkormányzati tulajdonú épületek átalakítására, valamint életveszélyes lakhatási körülmények megszüntetésére.

A városrehabilitáció kiemelt területe, a közösségformálást erősítő terek, létesítmények fejlesztése az érintett lakosság szociális kohéziójának erősítése érdekében. Így a közművelődést szolgáló létesítmények (könyvtárak, közösségi házak, kulturális központok), szabadidős létesítmények, közösségépítést szolgáló egyházi tulajdonú épületek infrastruktúrájának átalakítása, megújítása, továbbfejlesztése és újabbak kialakítása szintén az intézkedés részét képezik. Az élhető város(rész) központi részét képező közterek, közparkok, közterületi játszóterek, szabadtéri közösségi terek, városi zöldfelületek, gyalogos zónák, mind-mind a közösségépítés fontos helyszínei. Az intézkedés ezért magában foglalja ezek infrastrukturális fejlesztését és megújítását.

Az intézkedés részét képezik, az ún. közösségi bérházprogramok, melyek megfelelő teret biztosítanak a közösségépítéshez, valamint a lakók közötti szolidaritás kialakításához. Az intézkedés egy olyan kísérleti programot tartalmaz, ami egy speciális bérház és közösség kialakítását célozza. A lakások egy részét segítségre szoruló társadalmi csoportok (volt hajléktalan, állami gondozásban lévő, fogyatékkal élő emberek, pszichiátriai kezelés alatt álló betegek, stb.) tagjai bérelhetik, míg a lakások másik része olyanok számára lesz fenntartva, akik ilyen jellegű problémával nem küzdenek. A program egyik legfontosabb eleme a lakók közötti szolidaritás kialakítása, a közösség megtartó és segítő erejének a kiaknázása. Ehhez szükséges többek között az is, hogy az épületben kialakításra kerüljenek olyan közösségi terek, amelyek találkozás lehetőségét biztosítják a lakóközösség tagjai számára. A kísérleti projektek végeztével, a konklúziók levonása után olyan szakmai ajánlás kialakítása szükséges, amely a későbbiekben a hasonló jellegű fejlesztések kivitelezéséhez nyújt segítséget. Az intézkedés ezért magában foglalja ezek infrastrukturális fejlesztését és megújítását.

Az intézkedés kiemelten kezeli a Fecskeház Program támogatását, mely a népesedési és a lakhatási helyzet javítása érdekében, támogatja az olyan önálló ingatlanal nem rendelkező, 35 év alatti fiatalokat, akik lakáscélú előtakarékosságot vállalnak, és 5 év után saját erőből kívánják megoldani a lakhatásukat. A Fecskeház Programot több európai uniós államban alkalmazzák már, köztük olyan projektekben is, amelyek célja az elvándorolt, tehetséges fiatalok visszatérésének ösztönzése. Magyarországon 2007-2013

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

között is számos nagyváros, több község is igyekezett ezzel a módszerrel lehetőséget biztosítani a fiataloknak az otthonteremtésre. A Program újdonsága a jelenlegi programozási időszakban, hogy az előregedő falvakra, valamint a fecskéházak hálózatszerű kialakítására, működtetésére helyezik a hangsúlyt.

Az intézkedés kiterjed a közszféra szolgáltatásainak elérhetőségére és a városbiztonság megteremtésének biztosítására is, amely segíti az érintett válságterületeken koncentráltan jelentkező deviáns viselkedési formák megakadályozását és továbbterjedését, ezáltal növelve az ott élők komfort- és biztonságérzetét. Az intézkedés keretében városi biztonság megőrzéséhez kapcsolódó feladatokat ellátó állami és civil szervezetek épületei, valamint a mentőszolgálat és tűzoltóság kiszolgáló infrastruktúrája kerülhet megújításra, fejlesztésre.

Az intézkedés hatékony és sikeres megvalósítása érdekében a TOP 6-os prioritásával összhangban került kidolgozásra, amely tartalmazza az integrált városrehabilitációt támogató társadalmi felzárkóztatást szolgáló programokat, mint például a helyi identitást, közösségformálást, szabadidő hasznos eltöltését segítő szolgáltatásokat, tanfolyamokat, képzési programok kialakítását, hátrányos helyzetű gyermekek iskolai felzárkózását elősegítő tevékenységeket, elsősorban az érintett területek lakossága és azok közvetlen szomszédságában élők számára.

Főbb célcsoportok: városi, szegregációval fenyegetett területek lakosai; alacsony társadalmi státuszú lakosság; jellemzően alacsony jövedelmű, és alacsony iskolai végzettségű társadalmi csoportok.

Specifikus célterületek: a városi települések és környező térségük leromlott, vagy leszakadással fenyegetett területei (pl.: lakótelepek, városszövetbe ágyazott leromlott területek, városban illetve várostérségben lévő, teleszerű területek).

Program specifikus eredményindikátorok az ERFA/KA kapcsán (beruházási prioritásonként, specifikus célonként):

Azonosító (specifikus cél)	Indikátor	Mért ék- egys ég	Bázis érték	Bázi s év	Célérték ³⁴ (2022)	Az adat forrá sa	Jelenté si gyakor iság
A leromlott városi területeken mélyszegénységben élő családok, romák valamint szegregált élethelyzetben élő marginalizált csoportok fenntartható társadalmi és területi integrációja, a biztonság és a társadalmi befogadás erősítése	Szociális városrehabilitációs programmal érintett településen élő lakosok száma	fő	0	2013	forrásleostástól függően tervezhető	EMIR	évente

³⁴ Az ERFA és Kohéziós Alap esetében a célértékek kvalitatív és kvantitatív típusúak is lehetnek.

4.1.11. A foglalkoztatási szint javítása megyei, térségi és helyi alternatív foglalkoztatás bővítést célzó programok támogatásával

A 6. Prioritás: 1. A foglalkoztatási szint javítása megyei, térségi és helyi alternatív foglalkoztatás bővítést célzó programok támogatásával

Ez az intézkedés egyedi foglalkoztatási célú támogatással hivatott biztosítani a megfelelő mennyiségű és minőségű munkaerő meglétét, kiegészítve ezzel azon megyei és helyi beruházásokat, melyek jelentős foglalkoztatási potenciállal bírnak. Célja hogy adott beruházással érintett térségben koncentráltan eredményezze a foglalkoztatottságot befolyásoló hatását.

Az intézkedés célja a munkanélküli inaktív helyi lakosság munkaerőpiacra való beléptetése, valamint olyan programok indítása, mellyel a foglalkoztathatóság növelhető, az önfoglalkoztatás elősegíthető. Mindezt úgy, hogy a helyi - tolna megyei, paksi kistérségi, járási - adottságokat szigorúan szem előtt tartva, a helyi valós igényeket felmérve alakuljanak meg ezek a vállalkozások, valósuljanak meg a programok, melyek során képzések, kompetenciák elsajátítása, valamint az atipikus foglalkoztatási formákat támogató programok kapnak támogatást, akár helyi önkormányzat, akár civil szervezet vagy KKV akarja megvalósítani.

A programok során támogatásra kerülnek az olyan atipikus foglalkoztatási formák, mint a részmunka, a távmunka, a női foglalkoztatás, a családi gazdálkodás. A képzések kapcsán pedig a megyére jellemző iparágakban jelentkező szakemberhiányra kell reagálnia a programoknak. Ilyen például az építőipar, az élelmiszeripar valamint a könnyűipar. Ezek a megyére jellemző erősségek, melyekre alapozva, a gazdasági fejlesztésekhez kapcsolódva kell minél több szakképzett munkaerőt „kitermelni”.

Támogatható tevékenységek (vissza nem térítendő támogatás):

- atipikus foglalkoztatási formák támogatása (részmunkaidős foglalkoztatás, távmunka, megosztott munkaidő, stb.),
- hátrányos helyzetűek foglalkoztathatóságának javítására irányuló komplex program-kiemelten romák számára (képzési költség támogatása, a munkaadónak bértámogatás, foglalkoztatás bővítését szolgáló támogatás, vállalkozóvá válás támogatása).

Konkrét fejlesztési igény merült fel:

- **szociális gazdálkodás formájú foglalkoztatás Bikácson, Nagydorogon,**
- **szakképzettséggel nem rendelkező inaktívak képzési programja majd a programban résztvevők továbbfoglalkoztatása Dunaszentgyörgyön,**
- **gyógynövény, fűszernövény termesztéshez kapcsolódó képzés és későbbi foglalkoztatás Nagydorogon, Bikácson.**

4.1.12. A munkavállalók készségeinek és a helyi gazdaság potenciális igényeinek közelítése

A 6. Prioritás: 2. A munkavállalók készségeinek és a helyi gazdaság potenciális igényeinek közelítése

Az intézkedés célja nagy részben megegyezik az előző pontban kifejtettekkel, itt azonban az oktatás és a képzés kapja a nagyobb hangsúlyt.

Az inaktív helyi lakosság számára fontos, hogy a lakóhelyén vagy annak közelében tudjon elhelyezkedni. A képzési programok támogatása során fontos tehát, hogy azokat a programokat részesítsük előnyben, mely a helyi igényekhez igazodik, az ott felmerült szakember hiányt segíti megoldani - kapcsolódva ezzel a gazdaságfejlesztési törekvésekhez, a támogatott iparágak fejlesztéséhez.

Mindezek elősegítéséhez fontos egy megyei szintű felnőttképzési központot létrehozása, mely abszolút a helyi, megyei igényekhez igazított képzési programokkal tudja elősegíteni a munkanélküli lakosság visszatalálását a munka világába. Ehhez a központhoz kapcsolódva lehet egy hálózati rendszerben kialakítani az oktatás modern változatát, mely lehetővé tenné mindenki számára a tudás elsajátítását akár elektronikusan is. Képzett szakemberek segítségével e-oktatási rendszerek, pontok felállítása segítené a társadalmilag hátrányosabb helyzetű rétegek fejlődését, kompetencia fejlesztését.

Támogatható tevékenységek (vissza nem térítendő támogatás):

- multifunkcionális közösségi központok és területi közművelődési tanácsadó szolgálat infrastrukturális feltételeinek kialakítása megye székhelyen és kisebb településekkel együttesen hálózat kialakítása,
- kis- és mikro-térségi oktatási hálózatok és központjaik fejlesztése,
- szakképzések tárgyi feltételeinek fejlesztésére, beszerzésére irányuló beruházások képzési programok megvalósításához kapcsolódóan.

4.1.13. A helyi identitás növelése – az egyének és a lakóhely közötti kapcsolat erősítése

A 6. Prioritás: 3. A helyi identitás növelése – az egyének és a lakóhely közötti kapcsolat erősítése

Az intézkedés célja a közösségi, helyi identitás erősítése, a kulturális és környezeti örökség megőrzése. Ezért elsősorban a helyi szintű esélyteremtő programok (ösztöndíjak, tehetségprogramok, helyismeret, stb.), a helyi gazdaságfejlesztés mentorálás, szakértői támogatás (jó gyakorlat feltárása, kísérleti fejlesztések kidolgozása, megvalósítása), tudatos helyi fogyasztás és vásárlásösztönzés kerülnek támogatásra (fesztiválok, értékesítési akciók) ezen intézkedés során.

Mindezen programok sikeres megvalósulása okán ezeket kiegészítendő szükséges - a képzésekhez visszautalva - egy közösségfejlesztő munkatárs szakirányú képzés elindításának ösztönzése is, mely biztosítja a településeken ezen célok megvalósulását speciális szakértelem irányítása alatt.

Támogatható tevékenységek (vissza nem térítendő támogatás):

- tanulmányi és tehetséggondozó versenyek helyi és megyei szinten,
- Tolna megyei tehetségprogram,
- ösztöndíj programok meghirdetése helyi önkormányzati és megyei szinten (kulturális örökségvédelem, sport, hátrányos helyzetűek tanulmányait segítő).

Konkrét fejlesztési igény merült fel:

- **életvezetési tanácsadó, családsegítő hálózat Bölcskén.**

Általános output indikátorok az 1-3 intézkedéshez:

Azonosító	Indikátor megnevezése	Mértékegység	Alap	Célérték ³⁵ (2022)	Adatforrás	Jelentési gyakoriság
	A szociális partnerek vagy nem kormányzati szervezetek által végrehajtott projektek száma	db	ESZA	forráselosztástól függően tervezhető	EMIR	évente
	A támogatott vállalkozások száma	db	ESZA	forráselosztástól függően tervezhető	EMIR	évente
	A támogatott megyei és helyi kiemelt foglalkoztatási programok száma	db	ESZA	forráselosztástól függően tervezhető	EMIR	évente

Ezen három intézkedés célja összefoglalóan a foglalkoztathatóság javítása és a helyben, a helyi és térségi gazdasági szereplők által foglalkoztatottak számának növelése.

³⁵ Az ESZA esetében a lista tartalmazza azokat az általános output indikátorokat, amelyeknél célérték lett meghatározva.

4.1.14. Megyei és helyi speciális közösségfejlesztést és társadalmi befogadást támogató fejlesztési programok

A 6. Prioritás: 4. Megyei és helyi speciális közösségfejlesztést és társadalmi befogadást támogató fejlesztési programok

Az **intézkedés célja** a szegénység, a társadalmi és a munkaerő-piaci hátrányok felszámolása, az önálló jövedelemtermelés képességének kialakítása. Az ebben az intézkedési csomagban tett lépések hozzájárulnak a leghátrányosabb társadalmi rétegek támogatásához, munkaerő-piacra való visszajutásukhoz és tartós bent maradásukhoz.

Ebben a pontban kiemelt figyelmet kapnak a roma lakosság tagjai, akiknél ezen problémák náluk jelentkeznek erőteljesebben – megyei, kistérségi szinten éppúgy mint országosan.

A programok során törekedni kell a romák a munkaerő-piaci reintegrációján kívül a társadalmi befogadás, a diszkriminációmentes társadalmi, gazdasági feltételek kialakítására is. Ezeket speciális ESZA típusú támogatásokkal valósíthatjuk meg, egyrészt esélyteremtő programok, fejlesztések, ösztöndíjprogramok elindításával a fiatalok számára, másrészt alternatív családi, közösségi, időseket támogató és életvezetési hálózatok és közösségfejlesztési akciók meghirdetésével a felnőttek számára.

Mindezekre a helyi kezdeményezésekre és programokra épülve ki kell építeni egy megyei szintű programcsomagot, melyben különböző rendezvények, akciók kerülnek megrendezésre. melyeknek célja a szociokulturális hátrányok leküzdése.

Támogatható tevékenységek (vissza nem térítendő támogatás):

- roma és hátrányos helyzetű rétegeknek tanoda típusú programok indítása,
- gyermekházakhoz kapcsolódó fejlesztési programok megvalósítása,
- esélyteremtő programok indítása (komplex fejlesztési (képzési, életvezetési, kompetenciafejlesztési) program hátrányos helyzetűeknek),
- integrált térségi programok a gyerekek és családjaik felzárkózási esélyeinek növelésére,
- gyerekesély program szakmai módszertani megalapozása,
- egészségre nevelő programsorozatok,
- építő közösség- közösségi programok lebonyolítása, közművelődési intézmények képzési programjai az élethosszig tartó tanulásért.

4.1.15. A helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) – a civil szervezetek és a település / térség közintézményei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése

A 6. Prioritás: 5. A helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) – a civil szervezetek és a település / térség közintézményei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése

Az **intézkedés célja** a civil szervezetek támogató szerepének erősítése helyi szinten, és a civil szervezetek, mint a közintézményeket támogató szféra fejlesztése.

Fontos a kiemelt jelentőségű területeken működő – mint például településfejlesztés, örökségvédelem, egészséges életmód, fizikai aktivitás, társadalmi befogadás – civil szervezetek támogatása, mert helyi szinten ők nyújthatnak segítséget a megfogalmazott célok megvalósításához.

Elsősorban azon civilek által folytatott tevékenységek a támogatottak, melyek az előző célok megvalósításában vesznek részt. Így célcsoport az a civil szervezet, mely a szegénységgel érintett társadalmi rétegek munkaerő-piaci visszakerülését segíti elő, az e tekintetben hátrányos helyzetű csoportokkal foglalkozik.

Támogatható tevékenységek (vissza nem térítendő támogatás):

- munkaerő piaci szolgáltatást nyújtó civil szervezetek kapacitásának megerősítése, szolgáltatásnyújtásához szükséges fejlesztések,
- lakóközösségi programok, kezdeményezések támogatása civil szervezeteknek,
- elnéptelenedő települések romló társadalmi-gazdasági folyamatainak megfordítása,
- egészségre nevelő programsorozatok.

Konkrét fejlesztési igény merült fel:

- **települések sportlétesítményeinek fejlesztéséhez kapcsolódó programok, sportesemények lebonyolítása Bikácson,**
- **civil szereplők által rendezett tematikus települési rendezvények (általános igény minden településen).**

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

Általános output indikátorok a 4-5 intézkedésekhez:

Azonosító	Indikátor megnevezése	Mértékegység	Alap	Célérték³⁶ (2022)	Adatforrás	Jelentési gyakoriság
	A szociális partnerek vagy nem kormányzati szervezetek által végrehajtott projektek száma	db	ESZA	forrásleosztástól függően tervezhető	EMIR	évente
	A támogatott vállalkozások száma	db	ESZA	forrásleosztástól függően tervezhető	EMIR	évente
	A támogatott civil szervezetek száma	db	ESZA	forrásleosztástól függően tervezhető	EMIR	évente
	A támogatott közösségi célú programok száma	db	ESZA	forrásleosztástól függően tervezhető	EMIR	évente

Ezen két intézkedés célja összefoglalóan a társadalmi befogadás erősítése és a szegénység elleni megyei és helyi kezdeményezések támogatása.

³⁶ Az ESZA esetében a lista tartalmazza azokat az általános output indikátorokat, amelyeknél célérték lett meghatározva.

4.1.16. Helyi foglalkoztatást, munkába állást és családokat segítő programok és programalapú fejlesztések (CLLD típusú fejlesztések)

A 6. Prioritás: 6. Helyi foglalkoztatást, munkába állást és családokat segítő programok és programalapú fejlesztések (CLLD típusú fejlesztések)

Ezen intézkedés **átfogó célja** a város – vidék együttműködésen alapuló és a városok közösségvezérelt fejlesztését szolgáló közszolgáltatás- és közösségfejlesztés, mivel az ország térségeinek többségében, így Tolna megyében is elmondható, hogy a helyi közösségek valamint a helyi gazdaság társadalmi feltételei is megerősítésre szorulnak. Ehhez azonban szükség van a meggyengült közösségi összetartó erő megerősítésére, ami a civil és a társadalmi felelősségvállalási kezdeményezések ösztönzésével lehetséges.

Az intézkedés célja, hogy elősegítse a helyi közösségek és civil kezdeményezések családi, közösségi programjainak megvalósulását, elősegítve ezáltal a források koordinált, helyi stratégián alapuló felhasználását, így segítve elő a helyi közösségek megerősödését. A civil kezdeményezéseknek be kell kapcsolódnia az előzőekben már kifejtett képzési és oktatási programokba, melyek a lakosság munkaerő-piaci esélyeinek javításához járulnak hozzá. Előkészítő, lebonyolító feladatokat kell magukra vállalni a szervezeteknek, melynek során támogatást kapnak a fiatalok, pályakezdők, anyák, idősek, speciális csoportok munkavállalásának elősegítésére, helyi képzési, gyakornoki, ösztöndíjas programok indítására.

Ezek az ún. közösségi szinten irányított helyi fejlesztési stratégiák (CLLD) az elkövetkező időszakban még inkább kiemelt szerepet kapnak. A CLLD olyan konkrét eszköz, amely a régiók alatti szinten használható, és helyi szinten egészíti ki az egyéb fejlesztési támogatásokat. A CLLD képes mozgósítani és bevonni a helyi közösségeket, szervezeteket, hogy azok hozzájáruljanak az Európa 2020 stratégiában kitűzött intelligens, fenntartható és inkluzív fejlődéshez, a területi kohézió támogatásához és a konkrét szakpolitikai célkitűzések teljesüléséhez. Főbb összetevője egyrészt maga az akciócsoport, mely a helyi érdekeket képviselő személyekből, gazdasági szerepvállalókból áll, másrészt maga a helyi fejlesztési stratégia, mely összhangban áll a támogatást elosztó programokkal

Támogatható tevékenységek (vissza nem térítendő támogatás):

- horizontális célkitűzések megvalósulását elősegítő helyi közösségi kezdeményezések, programok támogatása,
- családi közösségi kezdeményezések és programok megerősítése,
- közösségi feladatokhoz kapcsolódó munkaerő-piaci programok támogatása,
- közösségi felzárkóztatás a mélyszegénységben élők integrációjáért.

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

Általános output indikátor a 6. intézkedéshez:

Azonosító	Indikátor megnevezése	Mértékegység	Alap	Célérték³⁷ (2022)	Adatforrás	Jelentési gyakoriság
	A támogatott foglalkoztatási programok száma	db	ESZA	forrás-leosztástól függően tervezhető	EMIR	évente

³⁷ Az ESZA esetében a lista tartalmazza azokat az általános output indikátorokat, amelyeknél célérték lett meghatározva.

4.2 A projektcsomagok tervezett kedvezményezetti körének bemutatása

A 2. Prioritás: Befektetők és lakosság számára vonzó városi és várostérségi környezet fejlesztése, megújítása

A 2. számú prioritás keretében nyújtandó támogatások pályázói köre:

- Helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 1. § (1) bekezdése szerinti települési önkormányzatok, (KSH 321, 322)
- Települési önkormányzatok által létrehozott jogi személyiséggel rendelkező és jogi személyiség nélküli társulások (322, 326, 327, 328, 951)
- települési önkormányzatok együttműködései.
- magán- és önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok
- Települési önkormányzatoknak - az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. tv. 5. § (2) bekezdése szerinti - tulajdonközösséget létrehozó együttműködése;
- A Magyar Állam (mint közműtulajdonos) felhatalmazása alapján, saját nevében eljáró szervezet és települési önkormányzat(ok) közösen (konzorcium);
- A Magyar Állam (mint közműtulajdonos) felhatalmazása alapján, saját nevében eljáró, az állam többségi tulajdonában lévő Zrt. (114);
- A Kormány által elvont projektek esetében jogszabályi kijelölés alapján
- a helyi önkormányzatok társulásairól és együttműködéséről szóló 1997. CXXXV. törvény szerinti önkormányzati társulások, (KSH 364)
- partnerként: területileg illetékes Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóságok.

A 3. Prioritás: Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken c. prioritás kedvezményezettei

A 3. számú prioritás keretében nyújtandó támogatások pályázói köre:

- Helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 1. § (1) bekezdése szerinti
 - települési önkormányzatok, (KSH 321, 322)
 - *Önkormányzati társulások esetén a pályázat benyújtója:*
 - Jogi személyiséggel rendelkező önkormányzati társulások esetén maga a társulás (KSH 327, 328);
 - Többcélú kistérségi társulás esetén maga a társulás (KSH 326);
 - Az 1997. évi CXXXV. tv. 8. §-a alapján létrejött, nem jogi személyiségű társulás esetén a társulási megállapodásban rögzített székhely szerinti önkormányzat (gesztor), az 1997. évi CXXXV. tv. 9. §-a alapján létrejött, nem jogi személyiségű társulás esetén a tanácsi határozatban a társulás nevében, a társulás tagjai közül a pályázat benyújtására kijelölt önkormányzat (KSH 321, 322);
 - Magyar Közút Nonprofit Zrt.;
 - Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ;
 - Központi költségvetési szervek és intézményeik;
 - Községi közlekedés feladatainak ellátására jogosult, közszolgáltatási szerződéssel rendelkező gazdasági társaságok;
 - egyházak (KSH 55);
 - alapítványok (KSH 56);
 - közhasznú társaságok (KSH 57);
 - egyesületek (KSH 52);
 - átalakulással, vagy alapítással 2007. július 1-je után létrejövő közhasznú non-profit gazdasági társaság (KSH 599).

A 4. prioritás: A társadalmi befogadás erősítése és a közösségi szolgáltatások helyi szintű fejlesztése

A 4. számú prioritás keretében nyújtandó támogatások pályázói köre:

- Helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 1. § (1) bekezdése szerinti települési önkormányzatok, (KSH 321, 322)
- Települési önkormányzatok által létrehozott jogi személyiséggel rendelkező és jogi személyiség nélküli társulások (322, 326, 327, 328, 951)
- települési önkormányzatok együttműködései.
- magán- és önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok
- a helyi önkormányzatok társulásairól és együttműködéséről szóló 1997. CXXXV. törvény szerinti önkormányzati társulások, (KSH 364)
- Központi költségvetési szervek és intézményeik;
- egyházak (KSH 55);
- alapítványok (KSH 56);
- egyesületek (KSH 52);
- átalakulással, vagy alapítással 2007. július 1-je után létrejövő közhasznú non-profit gazdasági társaság (KSH 599).

A 6. Prioritás: „Megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, társadalmi befogadás és foglalkoztatás ösztönzés c. prioritás kedvezményezettjei

A 6. számú prioritás keretében nyújtandó támogatások pályázói köre:

- Helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 1. § (1) bekezdése szerinti
 - települési önkormányzatok, (KSH 321, 322)
 - alapítványok (KSH 56);
 - közhasznú társaságok (KSH 57);
 - egyesületek (KSH 52);
 - intézményfenntartók
 - KKV-k
 - magánszemélyek, amennyiben vállalkozóvá kívánnak válni
 - egyéni vállalkozók
 - gazdálkodó szervek
 - felnőttképzési intézmények
 - non-profit szervezetek
 - érdekképviselői szervek
- közösségi szinten irányított helyi fejlesztési stratégiákat (CLLD) megvalósító helyi akciócsoportokban résztvevő, helyi akciócsoportok területén működő önkormányzatok és intézményeik, civil szervezetek.

5. PROJEKTKATASZTER

5.1. A települési környezet integrált és környezettudatos megújítása

Projekt megnevezése	Projekt műszaki tartalmának leírása	Projektgazda	Támogatási forma	Projekt kezdete	Projekt vége	Beruházási költség (millió Ft)
Városközpont rehabilitáció	Deák Ferenc utca közterület rekonstrukciója Történelmi Városközpont rekonstrukció - Kossuth u. alsó szakasz és templom és nyugdíjasház előtti tér (Kossuth park) Szentháromság tér közterület rekonstrukciója Táncsics park tájépítészeti rendezése	Paks Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	1000 (összköltség)
Középületek rehabilitációja (Óvoda külső felújítása, iskola-óvoda nyílászárók cseréje, Ravatalozó korszerűsítése, Művelődési Ház belső rekonstrukciója Egészségház felújítása)	Homlokzat felújítás, energetikai racionalizálás	Gerjen Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2015	2019	150

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

Középületek rehabilitációja (közintézmények akadálymentesítése (orvosi rendelő, egészségház, házasságkötő terem épülete), művelődési ház felújítása, múzeum felújítása)	Homlokzat felújítás, energetikai racionalizálás	Nagydorog Nagyközség Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	60
Középületek rehabilitációja (iskola épületének felújítása)	Homlokzat felújítás, energetikai racionalizálás	Kajdacs Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	80
Középületek rehabilitációja (óvoda épületének felújítása)	Homlokzat felújítás, energetikai racionalizálás	Németkér Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	100
Középületek rehabilitációja (civil ház, óvoda)	Homlokzat felújítás, energetikai racionalizálás	Pálfa Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	60
Középületek rehabilitációja (községháza felújítása, iskola, óvoda tetőcsere, ravatalozó felújítása)	Homlokzat felújítás, energetikai racionalizálás	Dunaszentgyörgy Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	40
Játszótér létesítése	Játszótér létesítése	Madocsa Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	5
Játszótér létesítése	Játszótér létesítése	Sárszentlőrinc Község Önkormányzat	vissza nem térítendő	2014	2020	5
Játszótér létesítése	Játszótér létesítése	Bikács Község Önkormányzat	vissza nem térítendő	2014	2020	5

5.2. Belterületen fekvő barnamezős területek rehabilitációja

Projekt megnevezése	Projekt műszaki tartalmának leírása	Projektgazda	Támogatási forma	Projekt kezdete	Projekt vége	Beruházási költség (millió Ft)
Konzervgyár rehabilitációja	Helyi barnamezős területfejlesztés	Paks Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	50

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

5.3. Kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúrafejlesztések

Projekt megnevezése	Projekt műszaki tartalmának leírása	Projektgazda	Támogatási forma	Projekt kezdete	Projekt vége	Beruházási költség (millió Ft)
Csapadékvíz elvezetések fejlesztése	Tervezett nyílt és zárt csapadékvíz elvezető rendszerek építése: ~5085 fm hosszban Aradi köz, Kenderföldi árok, József és Attila utca Völgy utca, Erkel Ferenc utca és Sallai utca Pentelei utca, Jókai utca	Dunaföldvár Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2015	2020	220
Csapadékvíz elvezetések fejlesztése	Záportározók fejlesztése	Paks Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	210
Csapadékvíz elvezetés	Belterületi csapadékvíz elvezetés	Bölcske Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2015	80
Felhagyott hulladéklerakó rekultivációja	Felhagyott hulladéklerakó semlegesítése	Bölcske Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2016	2017	50
Csapadék víz elvezetés	Csatorna felújítás, záportározó	Madocsa Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2015	2018	100
Csapadékvíz elvezetés fejlesztése	Csapadékvíz elvezetés	Dunaszentgyörgy Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	180

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

Kistelepülések szennyvízkezelésének megoldása	Kistelepülési szennyvíz csatorna fejlesztése	Kajdacs Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2018	350
Kistelepülések szennyvízkezelésének megoldása	Kistelepülési szennyvíz csatorna fejlesztése	Györköny Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2018	150
Csapadékvíz elvezetés fejlesztése	Csapadékvíz elvezetés	Németkér Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	400
Kistelepülések szennyvízkezelésének megoldása	Kistelepülési szennyvíz csatorna fejlesztése	Pálfa Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2018	200
Kistelepülések szennyvízkezelésének megoldása	Kistelepülési szennyvíz csatorna fejlesztése	Pusztahencse Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2018	160
Kistelepülések szennyvízkezelésének megoldása	Kistelepülési szennyvíz csatorna fejlesztése	Bikács Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2018	150
Kistelepülések szennyvízkezelésének megoldása	Kistelepülési szennyvíz csatorna fejlesztése	Sárszentlőrinc Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2018	150

5.4. A települési infrastrukturális létesítményekben – önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézményekben és az önkormányzati bérlakásokban – az energiahatékonyság növelése és a megújuló energia felhasználás támogatása

Projekt megnevezése	Projekt műszaki tartalmának leírása	Projektgazda	Támogatási forma	Projekt kezdete	Projekt vége	Beruházási költség (millió Ft)
Városcsözpont rehabilitáció	Deák Ferenc utca közterület Klímatörténeti Múzeum kialakítása	Paks Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	300
Intézmények energetikai felújítása, fejlesztése	Óvodák, általános iskolák felújítása, energetikai korszerűsítése	Dunaföldvár Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2016	2020	350
Intézmények energetikai felújítása, fejlesztése	Óvodák, általános iskolák felújítása, energetikai korszerűsítése	Bölcske Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2015	2017	80

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

5.5. Kisléptékű közlekedési fejlesztések

Projekt megnevezése	Projekt műszaki tartalmának leírása	Projektgazda	Támogatási forma	Projekt kezdete	Projekt vége	Beruházási költség (millió Ft)
Közlekedés fejlesztés Pakson	Kápolna utca – Zsíros köz csomópont korrekciója Kishegyi út – Újtemplom utcai csomópont és parkoló	Paks Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	351
Közlekedés fejlesztések	Közlekedés biztonságát javító fejlesztés, közlekedés színvonalának fejlesztése település belterületi szakaszán - Béke tér (városközpont) rehabilitáció	Dunaföldvár Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2015	2020	250
Elérhetőség javítása	Dunaföldvár-Németkér összekötő út szilárd burkolattal történő ellátása	Dunaföldvár Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2018	2020	400
Hivatásforgalmú kerékpáros közlekedés fejlesztése	Hivatásforgalmú kerékpárút fejlesztése Dunaföldvár-Bölcske	Bölcske Község Önkormányzata/ Dunaföldvár Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2015	2017	250
Nagydorog-Paks út felújítása	Hálózati jelentőségű mellékúthálózat felújítása	Magyar Közút NZrt.	vissza nem térítendő	2015	2020	320
Belterületi önkormányzati utak fejlesztése	Önkormányzati utak fejlesztése belterületen (Béke tér és városközpont közlekedési infrastruktúra fejlesztése)	Dunaföldvár Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2016	1000

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

5.6. A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése

Projekt megnevezése	Projekt műszaki tartalmának leírása	Projektgazda	Támogatási forma	Projekt kezdete	Projekt vége	Beruházási költség (millió Ft)
Nappali ellátó központ létesítése	Nappali ellátó központ létesítése, Kereszt utca	Paks Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	60
Szociális fejlesztések	Védőnői és Gyermejkölési épületének felújítása	Dunaföldvár Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	20
Szociális fejlesztések	Napsugár Idősek otthonának teljes akadálymentesítése, külső lift	Dunaföldvár Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	40
Szociális fejlesztések	Irinyi U. rendelőintézet komplex felújítása	Dunaföldvár Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	100
Szociális fejlesztések	Gábor Pál utcai egészségház komplex felújítása, plusz szűrőbusz álláshely kiépítése	Dunaföldvár Város Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	100
Szociális fejlesztések	50 fős bentlakásos idősök otthona kialakítása a volt TSZ-székházban	Madocsa Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	200
Szociális intézmény létesítése	Idősök otthona létesítése	Györköny Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	250

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

5.7. A helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) – a civil szervezetek és a település/térség közintézményei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése

Projekt megnevezése	Projekt műszaki tartalmának leírása	Projektgazda	Támogatási forma	Projekt kezdete	Projekt vége	Beruházási költség (millió Ft)
Életvezetési tanácsadás	Családsegítő mentorszolgálat mintaprojekt	Bölcske Község Önkormányzata	vissza nem térítendő	2014	2020	250

6. A PROJEKTKATASZTERBE NEM BESOROLHATÓ, DE IGÉNYKÉNT FELMERÜLT FEJLESZTÉSEK

Ssz.	Projekt megnevezése	Indoklás	Projektgazda	Kistérség
1.	Teljes műszaki rendszerre egy kontroll távfelügyelet, pl. a vízműnél ez működik, a teljes infrastruktúrának a digitalizálása, közműtérképek informatikai rendszerbefoglalása, ezek elemeinek összefoglalása, intelligens városvezetés, intelligens közigazgatás! Az energiafelhasználástól kezdve, műszaki, foglalkoztatottság tekintetében. Tervezéshez, adatszolgáltatáshoz szükségesek ezek. Teljes energetikai nyilvántartó rendszer, melyben a szolgáltatóktól lekérdezhetők adatok.	Nem célterület, CLLD esetleg	Paks Város Önkormányzata	Paksi
2.	Gerjen- Paksi Atomerőmű közötti út szilárd burkolattal való ellátása (9km)	Nem célterület, CLLD esetleg	Gerjen Község Önkormányzata	Paksi
3.	Kompkikötő fejlesztések (kerékpáros, kishajó, vízi turizmus): a kikötési lehetőségek biztosítása célja a településnek, a szolgáltatások elérése a parton	Nem célterület, CLLD esetleg	Gerjen Község Önkormányzata	Paksi
4.	„Gödörök” nevezetű sportpálya-park elkészítése	Nem célterület, CLLD esetleg	Gerjen Község Önkormányzata	Paksi
5.	Központban lévő park továbbfejlesztése	Falvakban nem célterület, CLLD lehet esetleg	Gerjen Község Önkormányzata	Paksi
6.	Zártkertek és Gerjen közötti utak javítása, bevezető utak készítése, zártkertek környékére (üdülőterület) térfigyelő kamerák elhelyezése	Nem célterület, CLLD esetleg	Gerjen Község Önkormányzata	Paksi

**A Paksi kistérség fejlesztési programja
2014-2020**

7.	Erdei Iskola-parkrendezés	Nem célterület	Sárszentlőrinc Község Önkormányzata	Paksi
8.	Erdei Iskolához kerékpárút kialakítása	Nem célterület	Sárszentlőrinc Község Önkormányzata	Paksi
9.	Erőmű bővítéssel párhuzamosan szeretnék, ha itt is kiépülnének az utcák, telkek, hogy ide települjenek az ott dolgozók	Nem célterület	Dunaszentgyörgy Község Önkormányzata	Paksi
10.	Építési telkek közművesítése	Nem célterület	Dunaszentgyörgy Község Önkormányzata	Paksi
11.	Ravatalozó felújítása	Nem célterület	Dunaszentgyörgy Község Önkormányzata	Paksi
12.	Parkolók építése	Nem célterület	Dunaszentgyörgy Község Önkormányzata	Paksi

7. FÜGGELÉK

7.1. Forráslista

- A Bizottság Közleménye Európa 2020 Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés Stratégiája,
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:HU:PDF>
- A szociális szövetkezetek és a támogatásukat célzó programok vizsgálata, www.szocialigazdasag.hu
- Dél-Dunántúl intelligens szakosodási stratégiája,
http://www.ddriu.hu/userfiles/File/DDRIS3_20130325.pdf
- Dr. Frey Mária-Szociális gazdaság Kézikönyv- Kiadta: Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, Budapest, 2007.
- <http://civilszervezet.linkcenter.hu>
- Integrált Területi befektetés (Kohéziós Politika 2014 és 2020 között),
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/iti_hu.pdf
- Magyar Statisztikai Évkönyv 2012 (2011 évi adatok)
- Megyei szintű tervezési folyamat keretében elkészítendő tervdokumentumok kidolgozásához kapcsolódó iránymutatás, v2_2013_09_02 kódszám
- Nemzeti fejlesztés 2020 Az Országos Fejlesztési Konceptió és az Országos Területfejlesztési Konceptió Társadalmi Egyeztetési Változata,
http://www.terport.hu/webfm_send/3838
- Paksi Kistérség Gazdaságfejlesztési (Vállalkozásfejlesztési-, Mezőgazdasági-, Turisztikai) Stratégiai Programja
- Paks Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája,
http://www.terport.hu/webfm_send/3736
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program, 3.0 tervezői változat Operatív Program Tervezés 2014-2020,
http://www.jnszm.hu/feltolt/File/tfi/Programozas/top_2013_09_30.pdf
- Tolna megye komplex fejlesztési programjának felülvizsgálata,
<http://www.tolnamegye.hu/index.php?mid=144&cid=1137>
- Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiója,
http://www.tolnamegye.hu/teruletfejleszes_2013/Vegleges_koncepcio_elfogadas_elott.pdf
- Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetfeltáró munkarészek,
http://www.tolnamegye.hu/teruletfejleszes_2013/terfej_koncepcio_felmunkveg.pdf
- <http://www.jaras.info.hu>
- <http://www.paks.hu/testvervarosok00001.php>
- www.ksh.hu